

ธีเซ็ต การศึกษาท้องถิ่น เพื่อสร้างความเป็นธรรมทางสังคม

วิทยาลัยพัฒนาการปกครองท้องถิ่น
สถาบันพระปกเกล้า

ดร.ไกรยส ภัตราวาท

รีเชิດ การศึกษาท้องถิ่น

เพื่อสร้างความเป็นธรรมทางสังคม

ดร.ไกรยส ภัตราวาท

วิทยาลัยพัฒนาการปกครองท้องถิ่น
สถาบันพระปกเกล้า

รีชีทการศึกษาท้องถิ่นเพื่อสร้างความเป็นธรรมทางสังคม

ดร.ไกรยส ภัทรวาท

ข้อมูลทางบรรณานุกรมของหอสมุดแห่งชาติ

National Library of Thailand Cataloging in Publication Data.

ไกรยส ภัทรวาท.

รีชีทการศึกษาท้องถิ่นเพื่อสร้างความเป็นธรรมทางสังคม.--กรุงเทพฯ :
สถาบันพระปกเกล้า, 2558.

154 หน้า.

1. การศึกษา--การบริหาร. I. ชื่อเรื่อง

371.2

ISBN = 978-974-449-831-1

วปท.58-25-1000.0

พิมพ์ครั้งที่ 1 กันยายน 2558 จำนวนพิมพ์ 1000 เล่ม

บรรณาธิการ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อรทัย กึกผล
อดิพร แก้วเปีย

ลิขสิทธิ์ของสถาบันพระปกเกล้า

จัดพิมพ์โดย

สถาบันพระปกเกล้า

ศูนย์ราชการเฉลิมพระเกียรติ 80 พรรษา อาคารบี ชั้น 5

เลขที่ 120 หมู่ 3 ถนนแจ้งวัฒนะ แขวงทุ่งสองห้อง เขตหลักสี่ กรุงเทพฯ 10210

โทรศัพท์ 02 - 1419563-77 โทรสาร 02-1438175

เว็บไซต์ www.kpi.ac.th

พิมพ์ที่

ส.เจริญ การพิมพ์

1510/10 ถนนประชาธิรักษ์ 1 แขวงบางซื่อ เขตบางซื่อ กรุงเทพมหานคร 10800

โทรศัพท์ 02-913-2080 โทรสาร 02-913-2081

นางจันทร์ เสน่ห์วงศ์ ณ อุยธยา ผู้พิมพ์ผู้โฆษณา

หน้า

บทนำ	1
1. สถานการณ์และปัญหาของระบบการศึกษาไทย	9
1. สถานการณ์คุณภาพการศึกษาไทยในบริบทนานาชาติ	12
2. สถานการณ์ความเหลื่อมล้ำด้านคุณภาพการศึกษา ในระบบการศึกษาไทย	16
3. ลงทุนมาก แต่ได้ผลน้อย: สถานการณ์ประสิทธิภาพ การจัดการทรัพยากรในระบบการศึกษาไทย	21
4. ปัญหาการศึกษาเริ่มต้นที่พื้นที่ ทำไมไม่เริ่มต้นแก้ไขที่พื้นที่ ?	24
2. องค์ความรู้และกลไกเชิงระบบเพื่อสนับสนุนการจัดการศึกษาเชิงพื้นที่	37
1. แนวคิดและประสบการณ์การจัดการศึกษาเชิงพื้นที่ ในระดับนานาชาติ	41
2. ปัญหาของการนำเสนอแนวคิดการกระจายอำนาจในการจัดการศึกษา สู่การปฏิบัติในประเทศไทย	47
3. องค์ความรู้เชิงระบบเพื่อสนับสนุนการจัดการศึกษาเชิงพื้นที่	50
4. เครื่องมือสนับสนุนนโยบายการจัดการศึกษาเชิงพื้นที่	54

สารบัญ

	หน้า
5. กลไกสนับสนุนการบูรณาการทำงานโดยเอาเด็กเป็นเป้าหมาย การทำงาน	58
3. กรณีศึกษาการรีเซ็ตการศึกษาท้องถิ่น	61
1. กรณีศึกษาการรีเซ็ตการศึกษาท้องถิ่นในต่างประเทศ	65
◎ กรณีศึกษาประเทศไทย	65
◎ กรณีศึกษามหานครเชียงใหม่	75
◎ กรณีศึกษาประเทศไทยสหรัฐอเมริกา	81
2. กรณีศึกษาการรีเซ็ตการศึกษาท้องถิ่นในประเทศไทย	89
◎ แม่ฮ่องสอนโมเดล	89
◎ กระบี่โมเดล	97
◎ เชียงใหม่โมเดล	105
◎ ภูเก็ตโมเดล	114
◎ วังน้ำคูโมเดล	121
4. ข้อสรุปและข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย	129
บรรณานุกรม	135
ภาคผนวก	139
ประวัติผู้เขียน	144

ນາມ

คำว่า “รีเชิ๊ต” กับคำว่า “การศึกษาท้องถิ่น”
มาใช้ร่วมกันเป็นวสีก็ว่า “รีเชิ๊ตการศึกษาท้องถิ่น”
ย่อมหมายถึงการปฏิรูปการศึกษาท้องถิ่น
ให้สามารถดำเนินได้ดีขึ้น มีประสิทธิภาพมากขึ้น
และที่สำคัญตรงกับความต้องการทางการศึกษา
ของทุกภาคส่วนในท้องถิ่นได้มากขึ้นกว่า
ในปัจจุบัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในมิติของ
“ความเป็นธรรมทางสังคม”

คำว่า “รีเซ็ต” ตามความหมายทั่วไปที่พวงเราคุ้นเคยกัน อาจหมายถึงการรีเซ็ต คอมพิวเตอร์ ทีวี หรืออุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ ต่างๆ ซึ่งมีความหมายว่า “การตั้งค่าใหม่” ให้แก่อุปกรณ์เหล่านั้นให้สามารถทำงานได้ดีขึ้น มีประสิทธิภาพมากขึ้น กว่าที่เคยเป็นอยู่เดิม ดังนั้น การนำคำว่า “รีเซ็ต” กับคำว่า “การศึกษาท้องถิ่น” มาใช้ร่วมกันเป็นวลีที่ว่า “รีเซ็ตการศึกษาท้องถิ่น” ย่อมหมายถึงการปฏิรูปการศึกษาท้องถิ่นให้สามารถทำงานได้ดีขึ้น มีประสิทธิภาพมากขึ้น และที่สำคัญตรงกับความต้องการทางการศึกษาของทุกภาคส่วนในท้องถิ่นได้มากขึ้นกว่า ในปัจจุบัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในมิติของ “ความเป็นธรรมทางสังคม” อันเป็นประเด็นที่ทุกภาคส่วนในสังคมไทยในปัจจุบันกำลังให้ความสนใจ และให้ความสำคัญทั้งในภาคการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม เพื่อสร้างความปรองดองและความสมานฉันท์แก่คนในชาติทุกคน

“รีเซ็ตการศึกษาท้องถิ่นเพื่อสร้างความเป็นธรรมทางสังคม” เขียนขึ้นจากประสบการณ์การทำงานปฏิรูปการศึกษาเชิงพื้นที่ (Area-based Education Reform) กว่า 5 ปีของสำนักงานส่งเสริมสังคมแห่งการเรียนรู้และคุณภาพเยาวชน (สสค.) ร่วมกับ ภาควิชาการที่สำคัญอย่าง สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) และ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) รวมถึงองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หลายร้อยองค์กรจากทั่วทุกจังหวัดในประเทศไทย รวมทั้งสถานศึกษามากกว่า 1,000 แห่งในพื้นที่ ผลการทำงานเชิงประจักษ์ร่วมกับ อปท. และสถานศึกษาเหล่านี้เป็นเครื่องยืนยันความเชื่อมั่นในศักยภาพของชุมชน และท้องถิ่นในฐานะของความหวังและพลังที่สำคัญของสังคมไทยในปัจจุบัน ในการสร้างโอกาสทางการศึกษาที่เป็นธรรม เพราะการศึกษาท้องถิ่นคือ กลไกทางสังคมที่มีประสิทธิภาพสูงในการช่วยลดความเหลื่อมล้ำทางสังคม และการส่งเสริมการเลื่อนชั้นทางสังคม (Social Mobilization) ให้แก่ ประชาชนทุกคนทุกหมู่เหล่า ไม่ว่าจะเป็นคนที่เกิดในครอบครัวที่มีฐานะทางสังคมอย่างไร แต่การศึกษาเปิดโอกาสให้ทุกคนมีโอกาสที่เป็นธรรม ในการยกระดับคุณภาพชีวิตของตนและครอบครัวทั้งทางเศรษฐกิจและ สังคมอย่างเท่าเทียมกัน นั่น ในหนังสือเล่มนี้จะใช้คำว่าการจัดการศึกษา เชิงพื้นที่และการศึกษาท้องถิ่นในความหมายเดียวกัน ซึ่งจะมีการให้นิยามไว้ในบทที่ 2

โดยการจัดพิมพ์หนังสือเล่มนี้มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อนำเสนอข้อมูล สถานการณ์และวิกฤตความเหลื่อมล้ำทางโอกาสและคุณภาพการศึกษา ของไทยทั้งในระดับชาติและระดับท้องถิ่นที่แสดงให้เห็นถึงความจำเป็น เร่งด่วนในการดึงจังหวัดและท้องถิ่นมาร่วมเป็นกลไกสำคัญในการปฏิรูป การศึกษา และนำเสนอข้อมูลที่ชี้ให้เห็นถึงโอกาสและศักยภาพของจังหวัด และท้องถิ่นในการเป็นரากฐานที่สำคัญของการปฏิรูปการศึกษาที่ส่งผล โดยตรงต่อเด็กและเยาวชนในพื้นที่อย่างมีประสิทธิภาพ พร้อมทั้งแสดง

เครื่องมือและกลไกเชิงระบบที่สำคัญที่จังหวัดและท้องถิ่นจำเป็นต้องได้รับ การพัฒนาจากการมีส่วนร่วมจากหน่วยงานวิชาการและองค์กรราชการจากทุกภาคส่วนในพื้นที่ ซึ่งได้มาจาก การสังเคราะห์และถอดบทเรียน ประสบการณ์และต้นแบบที่ประสบความสำเร็จทั้งในและต่างประเทศ พร้อมทั้งนำเสนอด้วยเส้นอักษร เชิงนโยบายระดับท้องถิ่นและระดับชาติจาก ประสบการณ์การทำงานในทศวรรษที่ผ่านมาของ การปฏิรูปการศึกษา เชิงพื้นที่ทั้งในระดับนานาชาติและในประเทศไทย

ข้อมูลในบทที่ 1 จะนำเสนอสถานการณ์ในปัจจุบันของระบบ การศึกษาไทยในมิติต่างๆ ซึ่งแสดงถึงปัญหาด้านคุณภาพและความเหลื่อมล้ำ ในโอกาสทางการศึกษาของประเทศไทยทั้งในระดับประเทศและระดับ ท้องถิ่น ซึ่งเป็นอุปสรรคที่สำคัญในการพัฒนาประเทศไทยและการยกระดับ คุณภาพของกำลังคนเพื่อสนับสนุนการแข่งขันทางเศรษฐกิจและสังคมทั้งใน ระดับภูมิภาคและระดับนานาชาติของประเทศไทย รวมถึงโอกาสอันท้าทาย ที่สังคมไทยสามารถใช้ในการปฏิรูประบบการศึกษาของเรารอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืนด้วยการ “รีเซ็ต” การศึกษาท้องถิ่น

แม้ว่าการศึกษาท้องถิ่นจะมีศักยภาพสูงในการเป็นกลไกสำคัญ ในกระบวนการปฏิรูปความเป็นธรรมในสังคม แต่ยังคงมีประเด็นอุปสรรค อีกหลายประดิษฐ์ที่ชุมชนและท้องถิ่นจำเป็นต้องแก้ไขและบริหารจัดการ อย่างเป็นระบบเพื่อดึงเอาศักยภาพของชุมชนและท้องถิ่นออกมาให้ได้ ด้วยเหตุนี้องค์กรวิชาการและหน่วยงานทั้งระดับนโยบายและส่วนราชการ ต่างๆ จึงเลิกเห็นในความสำคัญของการศึกษาวิจัย และทดลองนำร่อง แนวทางการปฏิรูปการศึกษาโดยใช้ชุมชนท้องถิ่นเป็นฐาน (Area-based Education Reform) รวมถึงการพัฒนาแนวคิดและทฤษฎีการจัดการ ปัญหาการศึกษาของไทยในระดับพื้นที่อย่างกว้างขวางในทศวรรษที่ผ่านมา เนื้อหาในบทที่ 2 จะนำเสนอบทสังเคราะห์กรอบแนวคิด แบบจำลอง

การปฏิรูปการศึกษาท้องถิ่น รวมทั้งเครื่องมือและกลไกเชิงระบบที่สำคัญ
ในการสนับสนุนการปฏิรูป หรือ การ “รีเซ็ต” การศึกษาท้องถิ่นเพื่อความ
เป็นธรรมทางสังคมอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน

เพื่อเป็นการทบทวนความสำเร็จและศักยภาพในการปฏิรูป
การศึกษาเชิงพื้นที่ในต่างประเทศไทยที่จะเป็นประโยชน์ต่อการรีเซ็ต
การศึกษาท้องถิ่นในประเทศไทยเนื้อหาในบทที่ 3 จะสังเคราะห์
ประสบการณ์การจัดการศึกษาระดับท้องถิ่นอันเป็นที่ยอมรับทั้งในระดับ
นานาชาติ รวมทั้งตัวอย่างที่ประสบความสำเร็จซึ่งเกิดขึ้นแล้วในหลาย
ชุมชนและท้องถิ่นในประเทศไทยเอง ส่วนบทที่ 4 จะเป็นการสรุปข้อเสนอ
แนะแนวนโยบายทั้งในระดับท้องถิ่นและในระดับประเทศเพื่อสนับสนุนการ
รีเซ็ตการศึกษาท้องถิ่นเพื่อความเป็นธรรมทางสังคมอย่างมีประสิทธิภาพ
และยั่งยืนจากเนื้อหาที่ได้นำเสนอใน 3 ส่วนแรก

กลุ่มเป้าหมายที่สำคัญของรีเซ็ตการศึกษาท้องถิ่นเพื่อสร้างความเป็น
ธรรมทางสังคมประกอบด้วย 3 กลุ่มสำคัญ คือ บุคลากรและผู้นำ
การเปลี่ยนแปลงในภาคท้องถิ่น ได้แก่ ผู้นำองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น
ทั้งระดับจังหวัดและระดับท้องถิ่น ข้าราชการสังกัดองค์กรปกครองส่วน
ท้องถิ่น รวมทั้งผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
กลุ่มเป้าหมายกลุ่มที่สองคือบุคลากรในภาควิชาการ ได้แก่ คณาจารย์
และผู้บริหารคณบดีศึกษาศาสตร์/ครุศาสตร์/รัฐศาสตร์ นักวิชาการ/นักวิจัย
รวมถึงผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ในองค์กรปฏิรูปการศึกษาและการกระจาย
อำนาจการปกครอง กลุ่มเป้าหมายกลุ่มสุดท้ายคือ บุคลากรภาคนโยบาย
ได้แก่ ผู้บริหารหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับนโยบายการศึกษาและการพัฒนา
ท้องถิ่น สมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งชาติและสภาปฏิรูปแห่งชาติ รวมทั้ง
ผู้นำเครือข่ายภาคประชาชนและองค์กรสาธารณะประโยชน์ที่เกี่ยวข้อง
ผู้เขียนหวังเป็นอย่างยิ่งว่าชุดความรู้และประสบการณ์การปฏิรูปการศึกษา

เชิงพื้นที่ในหนังสือเล่มนี้จะเป็นประโยชน์ทั้งต่อกลุ่มเป้าหมายข้างต้นทั้งใน เชิงวิชาการ ในเชิงการปฏิบัติและการขยายผลเชิงนโยบายในอนาคต เป็นต้น

สุดท้ายนี้ผู้เขียนขอขอบพระคุณ วิทยาลัยพัฒนาการปักษ์รองห้องถิ่น สถาบันพระปกเกล้าที่ได้เชิญให้ผู้เขียนได้จัดทำหนังสือเล่มนี้ขึ้นมา และที่ สำคัญผู้เขียนจะมีอาจเรียบเรียง ข้อมูล เนื้อหา และประสบการณ์ ในหนังสือเล่มนี้ขึ้นมาได้เลยหากผู้เขียนมิได้มีโอกาสทำงานสนับสนุน การปฏิรูปการศึกษาเชิงพื้นที่ร่วมกับ สสค. สกว. และสสส. ตลอด 5 ปี ที่ผ่านมา หากมีความผิดพลาดหรือความไม่สมบูรณ์ของข้อมูลและเนื้อหา ประการใดในหนังสือฉบับนี้ ถือเป็นความผิดพลาดของผู้เขียนแต่เพียง ผู้เดียว

การศึกษาคือกลไกทางสังคมที่มีประสิทธิภาพสูง
ในการช่วยลดความเหลื่อมล้ำทางสังคม
และ การส่งเสริมการเลื่อนชั้นทางสังคม
(Social Mobilization)

ให้แก่ประชาชนทุกคนทุกหมู่แหล่ง
ไม่ว่าจะเป็นคนที่เกิดในครอบครัวที่มีฐานะทางสังคมอย่างไร
แต่การศึกษาเปิดโอกาสให้ทุกคนมีโอกาสที่เป็นธรรม
ในการยกระดับคุณภาพชีวิตของตน และครอบครัว
ก็ทางเศรษฐกิจและสังคม
อย่างเท่าเทียมกัน

สถานการณ์และปัญหา ของระบบการศึกษาไทย

ກໍ່ສຳຄັນ ກາຣແກ້ມະນາຄາຕັງກລ່າວ
ຕັ້ງຍົກລົງກາຣຈັດກາຣຈາກສ່ວນກລາງເຊັ່ນເດີມ
ຢ່ອມນຳໄປສູ່ສກາພປະນາກາເຊັ່ນເດີມ
ກລາຍເປັນວົງຈຽກທີ່ສຮັງປະນາກາກາຣຄືກ່າຍ
ໃຫ້ແກ່ປະເທດໄທຍ່ອຍ່າງວ່າງຕ່ອນເນື່ອງ
ພຣັວມກັບຝັບປະມານທີ່ພິ່ນສູງຂຶ້ນ
ເປັນເງາຕາເມຕົວ

สถานการณ์และปัญหา ของระบบการศึกษาไทย

ข้อมูลในบทที่ 1 จะนำเสนอสถานการณ์ด้านคุณภาพ และความเหลื่อมล้ำในปัจจุบันของระบบการศึกษาไทยทั้งในระดับ ประเทศและระดับท้องถิ่นด้วยการประเมินที่มีมาตรฐานและ เป็นที่ยอมในระดับสากลจากองค์กรเพื่อการพัฒนาระหว่าง ประเทศ 4 องค์กร ซึ่งล้วนแสดงผลลัพธ์ที่สอดคล้องกันว่าปัญหา ด้านคุณภาพและความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาในระบบการศึกษา ไทยเป็นอุปสรรคที่สำคัญต่อการพัฒนาประเทศไทยในหลายมิติ และฉุดรั้งโอกาสในการยกระดับคุณภาพกำลังคนที่จำเป็นต่อ การสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันทางเศรษฐกิจและสังคม ทั้งในระดับภูมิภาคและระดับโลกของประเทศไทย ในส่วนท้าย ของบทที่ 1 จะเป็นการสรุปให้เห็นว่าข้อมูลสถานการณ์เหล่านี้ แสดงให้เห็นความจำเป็นเร่งด่วนและแรงผลักดันทางสังคมที่ นักปฏิรูปการศึกษาสามารถใช้ประโยชน์ในการขับเคลื่อนการ “รีเซ็ตการศึกษาท้องถิ่น” ได้

1. สถานการณ์คุณภาพการศึกษาไทยในบริบทนานาชาติ

1.1 ผลการจัดอันดับความสามารถทางการแข่งขันด้านการศึกษาโดย World Economic Forum

จากการเผยแพร่ผลการจัดอันดับความสามารถทางการแข่งขันนานาชาติ (Global Competitiveness Index: GCI) ฉบับล่าสุดประจำปี 2557 (2014-2015)¹ ของเวิลด์อีโคโนมิกฟอรั่ม (World Economic Forum: WEF) ไทยอยู่ในอันดับที่ 31 จาก 144 ประเทศ ซึ่งเดือนจากปีที่แล้ว 6 อันดับ WEF ประเมินขีดความสามารถทางการแข่งขันของไทยอยู่ในระดับกลาง โดยมีคะแนนค่อนข้างดีด้านสภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจมหภาค พัฒนาการเงิน สิ่งที่น่าวิตกกังวลมากคือคุณภาพระบบการศึกษาไทยอยู่อันดับที่ 87 ซึ่งมีอันดับลดต่ำอยู่ 9 อันดับจากปี 2556² การประเมินคุณภาพการพัฒนาเด็กเยาวชนไทยระดับประถมศึกษา (ซึ่งรวมสาธารณสุขด้วย) ไทยอยู่ที่ อันดับ 66 ของโลกและ อันดับ 4 ในอาเซียน ส่วนการประเมินคุณภาพการศึกษาขั้นสูงและการฝึกอบรม (Higher education and training) ไทยอยู่ในอันดับที่ 59 เทียบกับประเทศในอาเซียน WEF ประเมินไทยอยู่อันดับที่ 3 ซึ่งมีตัวชี้วัดย่ออยู่ด้านการศึกษาและการฝึกอบรม ดังนั้นเมื่อเปรียบเทียบกับกลุ่มอาเซียน 9 ประเทศ ไทยต้องรับพัฒนาอย่างเร่งด่วน 3 ข้อ ได้แก่ คุณภาพประถมศึกษา (อันดับที่ 6) คุณภาพระบบการศึกษา (6) คุณภาพการจัดการ

¹ ดาวน์โหลดรายงานฉบับเต็ม ได้ที่ http://www3.weforum.org/docs/WEF_GlobalCompetitivenessReport_2014-15.pdf

² WEF วิเคราะห์ปัจจัยที่เป็นปัจจัยสำคัญต่อการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของไทย 8 อันดับแรก ได้แก่ 1) ปัจจัยโครงสร้างพื้นฐาน 2) ความไม่มั่นคงทางการเมือง 3) ระบบราชการ 4) ความไม่ต่อเนื่องทางนโยบาย 5) ขาดความสามารถเชิงวัฒธรรม 6) ขาดระบบเชื่อมโครงสร้างพื้นฐาน 7) ขาดคุณภาพการศึกษา แรงงาน 8) ขาดจริยธรรมการทำงานแรงงาน

ศึกษาด้านบริหารธุรกิจ (6) และเมื่อพิจารณาภาพรวมการจัดอันดับด้านการศึกษาของไทยเปรียบเทียบกับปี 2556 พบว่า อัตราการเข้าเรียนทุกระดับ (ประถมศึกษา มัธยมศึกษา และอุดมศึกษา) ดีขึ้น แต่ด้านคุณภาพการศึกษาทุกระดับ อันดับไทยลด้อย โดยคุณภาพของระบบการศึกษาและคุณภาพประถมศึกษาลด้อย 9 และ 4 อันดับตามลำดับ และยังเป็นประเด็นสำคัญที่ WEF เน้นย้ำว่าไทยต้องเร่งพัฒนา

1.2 ดัชนีชี้ด้วยความสามารถในการแข่งขัน: ไอเอ็มดี (IMD) ปี 2014

เช่นเดียวกับการประเมินของ World Economic Forum จากการชี้ด้วยความสามารถในการแข่งขัน (IMD World Competitiveness) ของ ไอเอ็มดี พ布ว่าการจัดอันดับภาพรวมปีนี้ของไทยอยู่ในอันดับที่ 29 จาก 60 ประเทศ ซึ่งตกลงไป 2 อันดับจากปีที่แล้ว 2556 ในภาพรวมไอเอ็มดี ชี้ไทยมีความสามารถท้าทายหลายด้านในการพัฒนาชี้ด้วยความสามารถทางการแข่งขันของประเทศไทย โดยเฉพาะด้านการปฏิรูปการเมือง และระบบบริหารที่ควรเน้นการสร้างความเท่าเทียม และการสร้างเครือข่ายป้องกันการคอร์รัปชันของภาครัฐในการจัดความไม่ถูกต้องทางกฎหมายที่สร้างความเสียหายให้แก่ประเทศ รวมถึงการสร้างความเข้มแข็งให้แก่ประชากรในเกือบทุกด้าน โดยเฉพาะด้านการศึกษา และสุขภาพ เพื่อให้เกิดการปฏิรูประบบทางสังคม

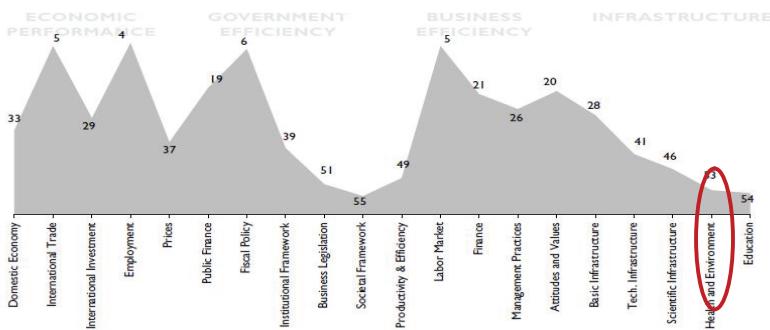
ในส่วนของการศึกษา ไอเอ็มดีจัดอันดับด้านการศึกษาภาพรวมของไทยปี 2014 อยู่อันดับที่ 54 (เปรียบเทียบ 60 ประเทศ) ลดลงจากเดิมปี 2013 ที่อยู่อันดับที่ 51 โดยการศึกษาติดอันดับรั้งท้าย เมื่อเปรียบเทียบกับอันดับด้านอื่นๆ ของไทย หรือกล่าวได้ว่าการศึกษาเป็นตัวชี้ด้วยความสามารถในการแข่งขันของประเทศดังแสดงในภาพที่ 1

โดยประเด็นที่ไทยต้องเร่งปฏิรูปโดยเร็วคือ ด้านภาษาอังกฤษ (อันดับที่ 57) อัตราการเข้าเรียนมัธยมศึกษา (55) ทักษะทางภาษา (51) การพัฒนาทักษะ (การอ่านออกเขียนได้) ของประชากร (50) คุณภาพการศึกษา ทั้งพื้นฐานและอุดมศึกษา (อันดับที่ 49 และ 48 ตามลำดับ)

ภาพที่ 1 การศึกษาเป็นตัวชี้ดัดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ

COMPETITIVENESS LANDSCAPE

ที่มา: IMD World Competitiveness 2014

1.3 ผลการประเมินคุณภาพการศึกษา PISA³

ข้อมูลในภาพที่ 2 แสดงผลการทดสอบ PISA ปี 2555 ในวิชาคณิตศาสตร์ซึ่งเป็นการประเมินเด็กไทยอายุ 15 ปี ครั้งล่าสุด เทียบกับเด็กเชียงใหม่ (จีน) และประเทศในกลุ่ม OECD พบร่วมกันว่า เด็กไทย ส่วนใหญ่ของประเทศไทยอยู่ในระดับ 49.7 มีคะแนนเฉลี่ยวิชาคณิตศาสตร์อยู่ใน

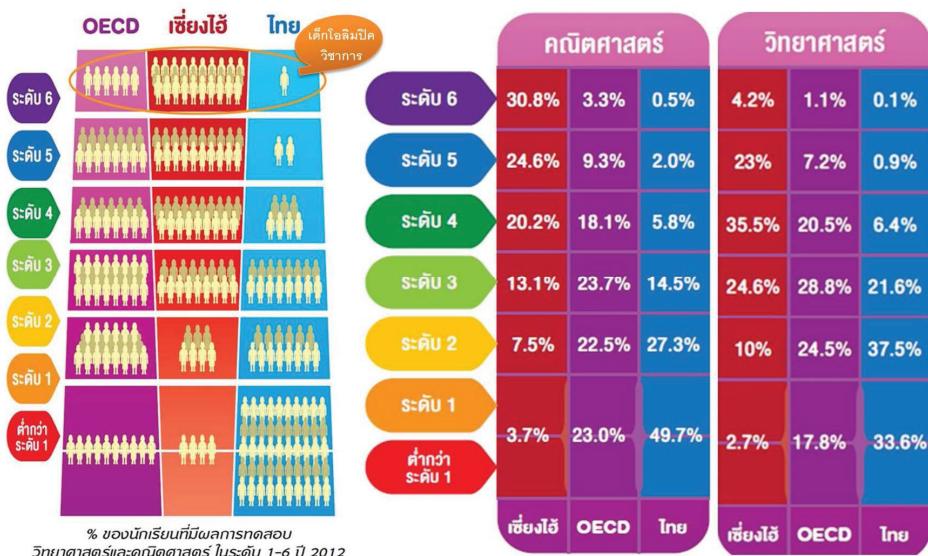
³ Program for International Student Assessment (PISA) เป็นการสอบมาตรฐานระดับนานาชาติขององค์การเพื่อความร่วมมือทางเศรษฐกิจและการพัฒนา (OECD) ซึ่งจัดขึ้นทุก 3 ปี ในวิชาคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ และการอ่านเชิงวิเคราะห์ ซึ่งมีประเทศเข้าร่วม 65 ประเทศทั่วโลกในปี 2555

ระดับ 1 หรือต่ำกว่ามาตรฐาน (ระดับ 2 เป็นระดับมาตรฐานที่ควรผ่าน) โดยมีเด็กไทยเพียงร้อยละ 2.5 ที่มีระดับคะแนนอยู่ในระดับสูง (5-6) ในขณะที่เด็กจากกลุ่มประเทศ OECD คะแนนคณิตศาสตร์อยู่ในระดับปานกลางมีเด็กที่ได้ต่ำกว่าระดับมาตรฐานราวร้อยละ 23 และอยู่ในระดับสูงราวร้อยละ 12 และหากเทียบกับนครเชียงใหม่ พบว่า นักเรียนที่เข้าร่วมการประเมินส่วนใหญ่กว่าร้อยละ 50 ได้คะแนนกระจุกอยู่ในระดับสูงโดยมีนักเรียนเพียงร้อยละ 3.7 ที่ได้คะแนนต่ำกว่ามาตรฐานนานาชาติ

ดังนั้นข้อมูลจากการทดสอบ PISA ในปี 2555 จึงแสดงให้เห็นปัญหาคุณภาพการศึกษาของเยาวชนไทยที่น่าเป็นห่วงอย่างมาก เพราะมีนักเรียนไทยกว่าครึ่งที่สอบไม่ผ่านมาตรฐานคุณภาพการเรียนรู้ที่นานาชาติกำหนดเป็นมาตรฐานที่จำเป็นของเยาวชนในวัยเดียวกัน นี้จึงเป็นเครื่องยืนยันว่าระบบการศึกษาไทยซึ่งใช้เงินกว่า 8 แสนล้านต่อไปกำลังประสบปัญหาในการเปลี่ยนทรัพยากรมมหาศาลเหล่านี้ไปเป็นผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ที่เป็นรูปธรรมและเป็นที่ยอมรับในระดับนานาชาติ

ภาพที่ 2 ผลการสอบของนักเรียนไทยกว่าครึ่ง ไม่ผ่านมาตรฐานระดับนานาชาติ

ที่มา: สศค. (2557) คำนวณด้วยข้อมูลผลการสอบ PISA 2012 จาก OECD⁴

2. สถานการณ์ความเหลื่อมล้ำด้านคุณภาพการศึกษา ในระบบการศึกษาไทย

หลังจากได้ศึกษาสถานการณ์คุณภาพทางการศึกษาของไทย ในบริบทนานาชาติซึ่งพบปัญหาด้านคุณภาพที่ต้องการการแก้ไขอย่างเร่งด่วนมาแล้ว เนื้อหาในส่วนนี้จะนำเสนอสถานการณ์ความเหลื่อมล้ำด้านคุณภาพการศึกษาในประเทศไทยจากข้อมูลของสำนักงานโครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติ (United Nation Development Programme:

⁴ <http://www.oecd.org/pisa/keyfindings/pisa-2012-results.htm>

UNDP)⁵ ซึ่งได้เปิดเผยสถานการณ์ด้านคุณภาพและความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาของไทยอย่างต่อเนื่องเป็นปีที่ 16 ติดต่อกัน ซึ่งสิ่งสำคัญที่รายงานของ UNDP เน้นย้ำในปี 2557 คือความสำคัญของการพัฒนาคน นั้นมีความสำคัญยิ่งกว่าการพัฒนาเพื่อการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจเดียว ในการเตรียมความพร้อมของประเทศไทยในการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน ในปี 2558 ที่ใกล้จะมาถึง

2.1 UNDP เตือน 33 จังหวัดในประเทศไทยมีดัชนีการศึกษาต่ำกว่ามาตรฐานโลก

จากข้อมูลของรายงานการพัฒนาคนของประเทศไทย ประจำปี 2557 UNDP ได้นำเสนอดัชนีความก้าวหน้าของคน (Human Advancement Index: HAI) เพื่อเป็นการตรวจสอบสถานภาพความพร้อมด้านการพัฒนาคนของประเทศไทยในมิติที่สำคัญ ซึ่งบ่งชี้ให้เห็นถึง 8 ปัจจัยหลักที่มีส่วนต่อความก้าวหน้าในการพัฒนาがらสังคมของไทย⁶ ซึ่ง UNDP ได้มีการสำรวจดัชนีดังกล่าวในระดับจังหวัดทั่วประเทศไทยซึ่ง นับเป็นครั้งที่ 4 หลังจากการสำรวจล่าสุดเมื่อปี 2552

หนึ่งใน 8 ปัจจัยที่ UNDP ได้ทำการศึกษาคือดัชนีการศึกษารายจังหวัดประจำปี 2557 ซึ่งวัดจากจำนวนปีการศึกษาเฉลี่ย, IQ เด็กอายุ 6-15 ปี, อัตราการเข้าเรียนต่อระดับชั้นมัธยมศึกษา และคะแนน O-NET ระดับ ม.6 ของแต่ละจังหวัด จะพบว่า มี 15 จังหวัดที่มีดัชนีการศึกษาผ่านเกณฑ์ UNDP ได้แก่ กทม. นนทบุรี ชลบุรี เชียงใหม่

⁵ รายงานการพัฒนาคนของประเทศไทย “การพัฒนาคนในบริบทประชาคมอาเซียน” (2557), สำนักงานโครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติ (UNDP)

⁶ 1) สุขภาพ 2) การศึกษา 3) รายได้ 4) ชีวิตการงาน 5) ที่อยู่อาศัยและสภาพแวดล้อม 6) ชีวิตรกรอบครัวและชุมชน 7) คุณภาพและการศึกษา และ 8) การมีส่วนร่วมติดตามข้อมูลเพิ่มเติมได้ www.th.undp.org

พิชณุโล ก นครปฐม และภูเก็ต เป็นต้น ที่น่าสนใจคือกลุ่มจังหวัดซึ่งมีผลคะแนนระดับต่ำกว่ามาตรฐานจำนวน 33 จังหวัดนั้น ส่วนใหญ่อยู่ในภาคอีสาน และกลางตอนบน เช่น อุบลราชธานี ชัยภูมิ หนองบัวลำภู กำแพงเพชร แม่ฮ่องสอน รวมทั้ง 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ นอกจากนั้น UNDP ได้แสดงความเป็นห่วงต่อสถานภาพด้านคุณภาพการศึกษาและคุณภาพเด็กเยาวชนในบางพื้นที่ของประเทศไทย โดยมีพื้นที่ 38 จังหวัด ในประเทศไทยที่มีค่าเฉลี่ย IQ เด็กอายุ 6-15 ปี อยู่ในระดับต่ำเมื่อเทียบกับมาตรฐานสากล โดยเฉพาะในพื้นที่ภาคอีสานซึ่งพบว่ามีถึง 17 จาก 19 จังหวัด (คิดเป็น 89% ของพื้นที่) ที่ค่าเฉลี่ย IQ ของเด็กอายุ 6-15 ปี ตกเกณฑ์มาตรฐานสากลดังกล่าว ดังแสดงในภาพที่ 1 ในภาคผนวก นี้จึงเป็นข้อมูลที่แสดงถึงความเหลื่อมล้ำทางคุณภาพเด็กและเยาวชนในประเทศไทยที่อยู่ในภาวะวิกฤต โดยเฉพาะพื้นที่ 33 จังหวัดที่มีดัชนีการศึกษาต่ำกว่ามาตรฐานที่องค์การสหประชาชาติกำหนดไว้

2.2 ปัญหาเด็กเยาวชนนอกรอบระบบการศึกษาสร้างความเสียหาย 330,000 ล้านบาทต่อปี

จากการสำรวจของสถาบันรามาจิตติในปี 2555 พบว่า มีเด็กเยาวชนไทยอายุ 6-18 ปีกว่า 2 ล้านคน หรือคิดเป็น 25% ของประชากรวัยเรียนที่หลุดออกจากกระบวนการศึกษา ก่อนจบการศึกษาขั้นพื้นฐาน คิดเป็น 3.5% ของจำนวนเด็กเยาวชนนอกรอบระบบการศึกษาในระดับนานาชาติทั้งหมด 57 ล้านคน ในปีเดียวกัน นอกจากนั้นยังมีเด็กและเยาวชนอีกว่า 2 ล้านคน หรืออีก 25% ที่เป็นเด็กเยาวชนด้อยโอกาส กลุ่มเสียงซึ่งพร้อมจะหลุดออกจากกระบวนการศึกษาได้ตลอดเวลาอันเนื่องมาจากการล้มละลายทางสุขภาพ ความยากจน และปัญหาทางสังคม ครอบครัว และยาเสพติด ดังแสดงในภาพที่ 3 ซึ่งแสดงจำนวนและสาเหตุของเด็กเยาวชนด้อยโอกาสที่อยู่นอกรอบระบบการศึกษาและเด็กเยาวชนกลุ่มเสียงในระบบการศึกษาดังนี้

ภาพที่ 3 สถานการณ์เด็กเยาวชนนอกระบบการศึกษาไทยในปัจจุบัน

ที่มา: โครงการติดตามสภาพการณ์เด็กและเยาวชนปี 2554-2556, สถาบันรามาจิตติ

ดังนั้นในแต่ละปีการศึกษาระบบการศึกษาไทยสามารถจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน 12 ปีให้แก่เด็กเยาวชนอายุ 18 ปี ได้เพียงครึ่งเดียวเท่านั้น ทำให้เด็กและเยาวชนไทยที่เกิดปีเดียวกันเกือบ 60% ต้องเข้าสู่ตลาดแรงงานด้วยคุณวุฒิไม่สูงกว่า ม.6 เท่านั้น⁷ สถานการณ์ ดังกล่าวทำให้ประเทศไทยเป็นหนึ่งในกลุ่มประเทศที่ระบบการศึกษายังประสบปัญหาในการจัดการศึกษาให้แก่เด็กและเยาวชนทุกคนอย่างทั่วถึง ตามมาตรฐานที่ต้องการสหประชาชาติและประเทศไทยสมาชิกกำหนดให้เป็นเป้าหมายสำคัญ

⁷ สสค. (2558)

ของเป้าหมายการพัฒนาแห่งสหสวรรษ (Millennium Development Goals: MDGs) ซึ่งกำหนดให้เด็กเยาวชนวัย 6-11 ปีได้มีโอกาสทางการศึกษาระดับประถมศึกษาทุกคนภายใน ปี 2558

จากการประเมินมูลค่าความเสียหายจากปัญหาเด็กเยาวชน นอกรอบการศึกษาดังกล่าวโดยอดีตรองผู้อำนวยการใหญ่องค์กรยูเนสโก ดร.นิโคลัส เบอร์เนต⁸ ได้ประเมินมูลค่าความเสียหายทางเศรษฐกิจจากปัญหามลแม่น้ำในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ จำนวน 12 ปี (ป.1-ม.6) ให้กับเด็กและเยาวชนวัยเรียนทุกคนในประเทศไทยจากข้อมูลเด็กนักเรียน 330,000 คน ล้านบาทต่อปี ซึ่งเป็นความเสียหายทางเศรษฐกิจโดยตรงของประเทศไทย มีน้ำที่จะสูญเสียรายได้ต่อลดช่วงชีวิตการทำงาน และความเสียหายทางเศรษฐกิจสังคมของประเทศไทย ผ่านการสูญเสียรายได้จากการจดจำ 3% ของผลิตภัณฑ์มวลรวมประชาชาติของประเทศไทยต่อปี ซึ่งมากกว่าค่าเฉลี่ยของการเติบโตทางเศรษฐกิจของไทยในรอบหกครรษฐ์ ที่ผ่านมา

ดังนั้นปัญหาการศึกษาของประเทศไทยจึงมีได้มีแต่ในมิติคุณภาพในภาพรวมของประเทศไทยเมื่อเทียบกับนานาชาติเท่านั้น แต่ปัญหาด้านความเหลื่อมล้ำของคุณภาพและโอกาสทางการศึกษาของเด็กและเยาวชนในประเทศไทยระหว่างจังหวัดทั้ง 77 จังหวัด และภูมิภาคต่างๆ ในประเทศไทยยังเป็นประเด็นปัญหาที่ต้องการแก้ไขอย่างเร่งด่วน จากหน่วยงานทั้งในระดับชาติและระดับท้องถิ่นเพื่อให้การพัฒนาがらมั่นคงของไทยมีความพร้อมในการแข่งขันทางเศรษฐกิจที่จะเข้มข้นมากขึ้น ในประชาคมอาเซียนหลังปี 2558

⁸ Results for Development (2014)

3. ลงทุนมาก แต่ได้ผลน้อย: สถานการณ์ประเทศไทย การจัดการทรัพยากรในระบบการศึกษาไทย

เมื่อพิจารณาจากสถานการณ์ปัจจุบันของระบบการศึกษาไทย จากข้อมูลข้างต้น อาจมีข้อเสนอให้เร่งดำเนินการแก้ไขปัญหาดังกล่าวด้วย การเพิ่งงบประมาณการลงทุนด้านการศึกษาของไทยเพื่อสนับสนุน การแก้ไขวิกฤตทางด้านคุณภาพการศึกษาโดยเร็ว แต่จากข้อมูลผลการ วิจัยของโครงการบัญชีรายจ่ายด้านการศึกษาแห่งชาติ⁹ กลับพบว่า การลงทุนด้านการศึกษาของไทยอยู่ในระดับที่สูงมากอยู่แล้วเมื่อเทียบ ในระดับนานาชาติ จากการจัดอันดับขององค์กรยูเนสโกในปี 2554 ประเทศไทยลงทุนสูงด้านการศึกษาสูงถึงร้อยละ 24 ของงบประมาณ แผ่นดิน สูงเป็นอันดับ 2 ของโลก¹⁰ โดยในปี 2556 รายจ่ายด้าน การศึกษาของประเทศไทยร้อยละ 6.42 ของผลิตภัณฑ์มวลรวม ประชาชาติหรือ GDP เมื่อร่วมรายจ่ายด้านการศึกษาจากทุกแหล่งในปี 2556 ได้แก่ รัฐบาลส่วนกลาง ห้องคิ่น ครัวเรือน ภาคธุรกิจเอกชน และ เงินบริจาคขององค์กรเอกชนที่ไม่แสวงหากำไร พ布ว่ารายจ่ายรวมด้าน การศึกษาของไทยมีมูลค่าสูงถึง 805,239 ล้านบาท ทำให้ต้นทุนต่อหัว ทางการศึกษาของเด็กเยาวชนไทยเพิ่มขึ้นจาก 34,045 บาทต่อคนต่อปี ในปี 2551 เป็น 52,661 บาทต่อคนต่อปีในปี 2556

เมื่อเทียบกับรายจ่ายรวมในปี 2551 จำนวนรวม 564,869 ล้านบาท จะพบว่าภายในระยะเวลาเพียง 5 ปี รายจ่ายด้านการศึกษาของไทย

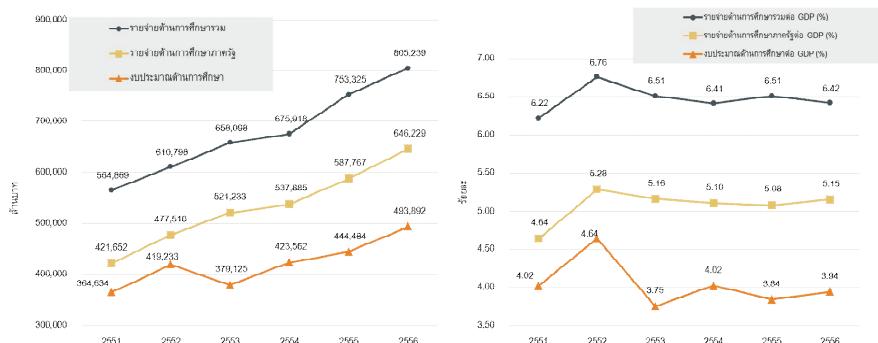
⁹ รศ. ดร.ชัยยุทธ บัญญสวัสดิ์สุทธิ และคณะ (2558) “บัญชีรายจ่ายด้าน การศึกษาแห่งชาติประจำปีงบประมาณ 2554-2556”, สำนักงานส่งเสริมสังคมแห่ง การเรียนรู้และคุณภาพเยาวชน (สสค.)

¹⁰ UNESCO Institute for Statistics (2011), Access at <http://data UIS.unesco.org>

เพิ่มขึ้นถึงร้อยละ 42 การเพิ่มขึ้นดังกล่าวส่วนใหญ่มาจากการเพิ่มขึ้นของงบประมาณด้านการศึกษาของรัฐ (ดูภาพที่ 4) โดยในปีงบประมาณ 2556 รัฐบาลส่วนกลางใช้จ่ายงบประมาณด้านการศึกษาสูงถึง 510,231 บาท ส่วนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นใช้จ่ายงบประมาณด้านการศึกษาร่วมทั้งสิ้น 135,999 ล้านบาท (รายละเอียดแสดงในตารางที่ 1 ในภาคผนวก)

ภาพที่ 4 การเพิ่มขึ้นของรายจ่ายด้านการศึกษาของไทย

ที่มา: บัญชีรายจ่ายด้านการศึกษาแห่งชาติประจำปีงบประมาณ 2554-2556

การเพิ่มขึ้นของงบประมาณการศึกษาเฉลี่ยปีละ 8% เช่นนี้สูงเป็น 2 เท่าของการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจโดยเฉลี่ยของประเทศไทย ในทศวรรษที่ผ่านมา อย่างไรก็ได้ผลการจัดอันดับคุณภาพการศึกษาในระดับนานาชาติของระบบการศึกษาไทยกลับไม่สะท้อนมูลค่าการลงทุนที่เพิ่มสูงขึ้นเช่นนี้ดังแสดงในข้อมูลในหัวข้อ 1.1-1.3 แสดงผลการประเมินคุณภาพของระบบการศึกษาจาก 3 องค์กรระดับนานาชาติให้เห็นว่าระบบการศึกษาที่ใช้เม็ดเงินลงทุนด้านการศึกษาเมื่อเทียบกับทั้ง GDP หรืองบประมาณแผ่นดินน้อยกว่าประเทศไทย กลับที่มีอันดับคุณภาพการศึกษาที่สูงกว่าไทยในแบบทั้งสิ้น

งบประมาณด้านการศึกษาราว 500,000 ล้านบาท/ปี เหล่านี้หากมีการเฉลี่ยเป็นรายจังหวัดจะอยู่ที่ราว 6,500 ล้านบาท/ปี แต่จังหวัดต่างๆ กลับแทบไม่ได้มีโอกาสบริหารจัดการงบประมาณเหล่านี้เลย จากการศึกษาของโครงการวิจัยบัญชีรายจ่ายด้านการศึกษาแห่งชาติพบว่างบประมาณเหล่านี้ ส่วนใหญ่กว่า 95% กลับถูกตัดสินใจและกำหนดแนวทางการใช้จ่ายมาจากการน่วงงานส่วนกลางมาแล้วในรูปรายจ่ายประจำ เช่น เงินเดือน ครุภัณฑ์ สิ่งก่อสร้าง เหลือเพียงงบประมาณเพียง 5% ที่ใช้พัฒนาคุณภาพการเรียน การสอนในโรงเรียนที่ครุและผู้บริหารโรงเรียนสามารถมีอิสระในการตัดสินใจได้ด้วยตนเอง ดังแสดงในภาพที่ 5 ซึ่งจำแนกประเภทของรายจ่ายด้านการศึกษาไทยมุลค่ากว่า 5 แสนล้านในแต่ละปีออกเป็น 3 ส่วนหลัก ได้แก่ 1) เงินเดือนครุร้าว 75% 2) ค่าใช้จ่ายประจำของกระทรวงศึกษา ส่วนกลางและส่วนภูมิภาครวม 10% จึงทำให้เหลืองบประมาณพัฒนา คุณภาพผู้เรียนโดยตรงน้อยกว่า 5 % คิดเป็นเงินประมาณ 13 บาทต่อ คน/ต่อวันเท่านั้น ขณะนักวิจัยของโครงการวิจัยบัญชีรายจ่ายด้านการศึกษาแห่งชาติชี้ว่าเป็นหลักฐานเชิงประจักษ์ข้อหนึ่งที่อธิบายว่า เพาะเหตุใดเงินลงทุนกว่า 5 แสนล้านบาทในแต่ละปีจึงไม่สามารถนำไปสู่ผลลัพธ์ทางการศึกษาในระดับสูงเมื่อเปรียบเทียบกับประเทศอื่นๆ ที่ใช้เงินลงทุนด้านการศึกษาน้อยกว่าไทยได้ ส่วนงบประมาณขององค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) ในการอุดหนุนการศึกษา ประมาณ 96,284 ล้านบาท ก็มักถูกใช้ไปกับโรงเรียนสังกัดท้องถิ่นเองมากกว่าการใช้เพื่อตอบโจทย์การศึกษาเพื่อพัฒนาท้องถิ่นในภาพรวม

ภาพที่ 5 รายจ่ายด้านการศึกษาของไทยถูกใช้ไปที่ใดบ้าง ?

ที่มา: บัญชีรายจ่ายด้านการศึกษาแห่งชาติประจำปีงบประมาณ 2554-2556

4. ปัญหาการศึกษาเริ่มต้นกี่พื้นที่ ทำไมไม่เริ่มต้นแก้ไข กี่พื้นที่ ?

ข้อมูลที่ได้นำเสนอใน 3 หัวข้อที่ผ่านมาชี้ให้เห็นว่าการจัดการทรัพยากรเพื่อการศึกษาจากส่วนกลาง โดยขาดการกระจายอำนาจ การจัดการลงสู่จังหวัดและท้องถิ่น เช่นนี้ เป็นอุปสรรคที่สำคัญในการ “แก้โจทย์” ความเหลื่อมล้ำและปัญหาคุณภาพการศึกษาและคุณภาพเด็กเยาวชนในแต่ละโรงเรียน แต่ละท้องถิ่น แต่ละจังหวัด

และเมื่อ 30,000 โรงเรียน 7,000 ท้องถิ่น และ 77 จังหวัด ประสบปัญหาในการจัดการศึกษาในบริบทเฉพาะของตน รวมถึงการ “แก้โจทย์” ของเด็กและเยาวชนในพื้นที่ อันเนื่องมาจากการขาดทรัพยากร และขาดอิสระในการแก้ไขปัญหาของตน ตามบริบทของจังหวัดหรือพื้นที่

นั้นๆ อย่างต่อเนื่อง เป็นระยะเวลายาวนาน ปัญหาของเด็กเยาวชน และการจัดการศึกษาในโรงเรียน ท้องถิ่น และจังหวัดเหล่านี้ย่อมสะสม และนำไปสู่ปัญหาการศึกษาในระดับประเทศ ในที่สุด

ที่สำคัญ การแก้ปัญหาดังกล่าว ด้วยวิธีการจัดการจากส่วนกลาง เช่นเดิม ย่อมนำไปสู่สภาพปัญหาเช่นเดิม กล้ายเป็นวงจรที่สร้างปัญหาการศึกษาให้แก่ประเทศไทยอย่างอย่างต่อเนื่อง พร้อมกับงบประมาณที่เพิ่มสูงขึ้นเป็นเงาตามตัว

อย่างไรก็ดี ทุกความพยายามในการปฏิรูปการศึกษาที่กระทำขึ้นในระดับประเทศตลอด 30 ปีที่ผ่านมา ผ่านมา มีข้อเสนอปฏิรูปการศึกษา เพื่อส่งเสริมการกระจายอำนาจและความมีส่วนร่วมของท้องถิ่นและโรงเรียน ในการจัดการศึกษาอย่างชัดเจน เช่น ในมาตรา 39¹¹ ในพระราชบัญญัติ การศึกษาแห่งชาติปี 2542 และในข้อเสนอของคณะกรรมการปฏิรูป (คปร.) และสมัชชาปฏิรูปที่ได้เสนอให้มีการกระจายอำนาจในการจัดการศึกษาทั้งด้านวิชาการ งบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารงานทั่วไป ไปยังสถานศึกษาโดยตรง รวมทั้งปฏิรูปแนวทางการจัดการศึกษาที่มีคุณภาพและเท่าเทียมผ่านการจัดการเชิงระบบใหม่ที่รัฐลดบทบาทการจัดการและการครอบงำวิธีจัดการศึกษาลง และการใช้มาตรการทางการเงินการคลังใหม่เพื่อเป็นค่านังดความเปลี่ยนแปลง ผ่านการส่งเสริมการปฏิรูประบบการศึกษา¹²

¹¹ “ให้กระทรวงกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษา ทั้งด้านวิชาการ งบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารทั่วไป ไปยังคณะกรรมการและสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา และสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาโดยตรง หลักเกณฑ์และวิธีการกระจายอำนาจดังกล่าว ให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวง”

¹² “แนวทางการปฏิรูปประเทศไทย: ข้อเสนอต่อพรรคการเมืองและผู้มีสิทธิเลือกตั้ง”, คณะกรรมการปฏิรูป (2554)

แต่ในทางปฏิบัติภายในหลักการบังคับใช้ของ พรบ.การศึกษาและการจัดทำข้อเสนอเหล่านี้ กลับไม่ถูกนำไปปฏิบัติอย่างจริงจังโดยหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง นอกจากราชการ การศึกษาของอนุกรรมการปฏิรูปกฎหมาย การศึกษา สภาปฏิรูปแห่งชาติ (สปช.) พบว่า กระทรวงศึกษาธิการกลับไปออกกฎหมายและระเบียบการบริหารราชการกระทรวงที่มีได้สะท้อนเจตนาหมายของการกระจายอำนาจจากการจัดการศึกษาด้านต่างๆ สู่สถานศึกษาอย่างแท้จริง อำนาจการตัดสินใจต่างๆ ยังคงอยู่กับส่วนราชการส่วนกลางอยู่เช่นเดิม

เนื้อหาในส่วนนี้จะแสดงให้เห็นว่าการรอคอยให้หน่วยงานและผู้มีอำนาจในระดับประเทศดำเนินการปฏิรูปการศึกษาที่ส่งเสริมการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่นและโรงเรียนอย่างเป็นรูปธรรมอาจจะไม่ทันการณ์ต่อวิกฤตทางการศึกษาที่เกิดขึ้นในปัจจุบันอีกต่อไป การปฏิรูปการศึกษาที่เริ่มต้นในระดับท้องถิ่นและจังหวัดในขอบเขตที่สามารถดำเนินการได้ทันที และเห็นผลทันทีอาจเป็นทางออกของการปฏิรูปการศึกษาที่มีความหวังมากกว่าการรอคอยหน่วยงานระดับชาติ

4.1 ทำไมจึงควรเริ่มการปฏิรูปการศึกษาระดับจังหวัด ?

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติดังนี้¹³ ได้กำหนดแนวทางการกระจายอำนาจจากการจัดการศึกษาเอาไว้อย่างชัดเจนว่า “ยุทธศาสตร์” การสนับสนุนการกระจายอำนาจและการจัดการศึกษาเชิงพื้นที่ควรเลือกทำงานในระดับ “จังหวัด” เป็นสำคัญเนื่องจากแนวทางในการทำงานในระดับจังหวัดเป็นพื้นที่ในระดับที่ไม่เล็กหรือใหญ่จนเกินไป มีความใกล้ชิดกับประชาชนผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกับบริการของภาครัฐ

¹³ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติดังนี้ 11, สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2554)

ในพื้นที่ ซึ่งจะทำให้หน่วยงานและเจ้าหน้าที่ของรัฐสามารถจัดการศึกษาได้สอดคล้องต่อความจำเป็นเฉพาะและบริบทของพื้นที่ได้อย่างเต็มที่

นอกจากนั้นข้อมูลสถิติด้านการศึกษาแสดงให้เห็นว่าขนาดของปัญหาด้านการศึกษาของไทยระดับชาติมีความใหญ่โตเกินกว่าที่องค์กรหรือหน่วยงานใดหน่วยงานหนึ่งจะสามารถแก้ไขปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพทั้งในมิติคุณภาพ และในมิติความเหลื่อมล้ำที่ครอบคลุมเด็กเยาวชนมากกว่า 15 ล้านคน และมีความเกี่ยวข้องกับโรงเรียนจำนวนมากกว่า 32,000 โรงเรียน และครูอีกมากกว่า 620,000 คนทั่วประเทศ ภายใต้กรอบงบประมาณจำนวนมากกว่า 600,000 ล้านบาทในแต่ละปี ดังนั้นด้วยขนาดของปัญหาที่มหาศาลาและเกี่ยวโยงกับคนและหน่วยงานมากมาย ดังแสดงในภาพที่ 6 นี้ จึงอาจเป็นสาเหตุที่การปฏิรูปการศึกษาที่ดำเนินการในระดับชาติตลอด 30 ปีที่ผ่านมา�ังไม่เกิดผลที่เป็นรูปธรรมแก่ผู้เรียนเท่าที่ควร ดังข้อมูลสถานการณ์ที่ได้แสดงไว้ในบทที่ 1

ข้อมูลในภาพที่ 6-7 แสดงความได้เปรียบเทียบของการเริ่มต้นทำงานปฏิรูปการศึกษาในระดับจังหวัดเมื่อเทียบกับการเริ่มต้นระดับประเทศ ซึ่งอาจสรุปข้อได้เปรียบที่สำคัญอยู่ 2 ประการดังต่อไปนี้

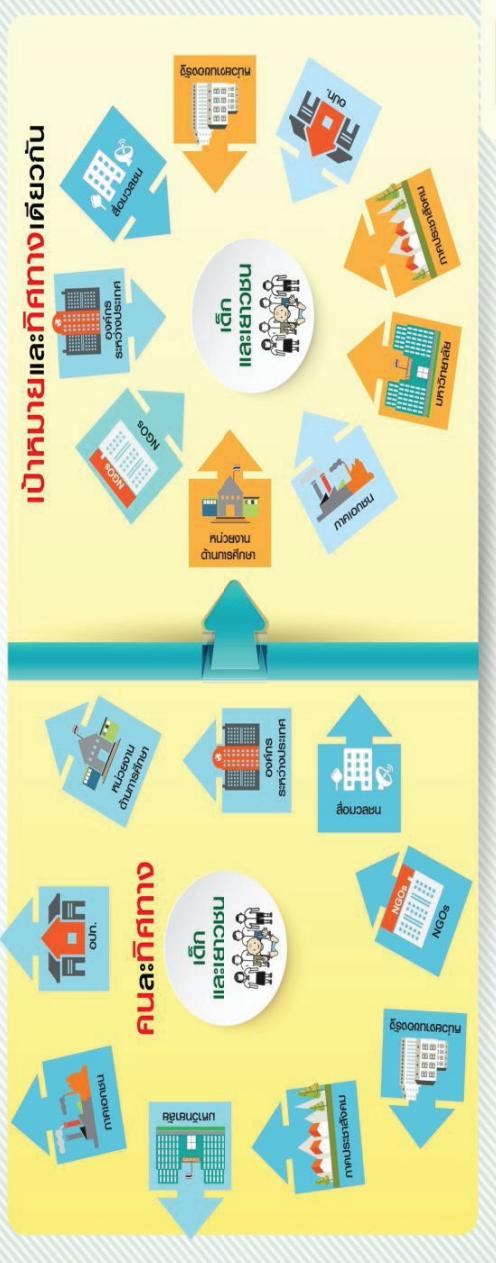
1) ความได้เปรียบเชิงขนาด (Scale Advantage)

จากภาพที่ 6 เมื่อย่อส่วนประเทศไทย สู่การจัดการเชิงพื้นที่ในระดับจังหวัดแล้ว ขนาดของปัญหาลดลงอยู่ในระดับที่พ่อจัดการได้ นอกจากนั้นแล้วขนาดและจำนวนของหน่วยงานและบุคลากรที่เกี่ยวข้องอยู่ในระดับที่สามารถทำงานร่วมกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ และอยู่ในวิสัยที่สามารถจัดการกับปัญหาได้ เช่น จำนวนของนักเรียน ครู และสถานศึกษาที่ลดลงรวม 100 เท่า เมื่อเทียบกับระดับชาติ ย่อมลดทอนความซับซ้อน และขนาดของปัญหาลงมาในราว 100 เท่าเช่นเดียวกัน ซึ่งจะช่วยส่งเสริมประสิทธิภาพในการปฏิรูปการศึกษาได้มากขึ้น

ภาพที่ 6 ย่อส่วนประชุมไทยสู่การจัดการศึกษาเชิงพื้นที่

จากหลักการคลายกีดกражการท่องเที่ยว สู่เป้าหมายการท่องเที่ยวทันสมัย

ผู้มา: ล.ศ.ศ.

ภาพที่ 7 การบูรณาการทำางโดยเอาเด็กเยาวชนในพื้นที่เป็นเป้าหมาย

ที่มา: สสค.

2) ความได้เปรียบจากการบูรณาการทำางในพื้นที่ (Local Integration Advantage)

ภาพที่ 7 แสดงให้เห็นโอกาสที่ทุกภาคส่วนสามารถเข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาได้อย่างบูรณาการทำางระดับพื้นที่ ทางด้านซ้ายของภาพที่ 7 แสดงกระบวนการทำงานแบบปกติที่แต่ละส่วนราชการที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาในพื้นที่จะทำงานโดยมีเป้าหมายที่แตกต่างกัน ภายใต้การทำงานทิศทางการทำางจากหน่วยงานต้นสังกัดในกรุงเทพมหานครซึ่งจำเป็นต้องดูภาพรวมทั้งประเทศ ซึ่งประกอบด้วยความต้องการและเป้าหมายที่หลากหลายและซับซ้อน จึงเป็นการยากที่หน่วยงานกลางจะสามารถกำหนดทิศทางการทำางของพื้นที่ต่างๆ ทั้ง 77 จังหวัด หรือ 7,000 ท้องถิ่นให้สอดคล้องกับความต้องการของเด็กและเยาวชนในพื้นที่ได้อย่างแท้จริง และด้วยวัฒนธรรมการทำงานของเจ้าหน้าที่ของรัฐที่ต้องรับฟังคำสั่งจากกลาโหม ความต้องการเฉพาะของเด็กและเยาวชนในพื้นที่จึงมิอาจเป็นเป้าหมายหลักหรือเป้าหมายร่วมของการทำงานระหว่างส่วนราชการต่างๆ ที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ได้

ในทางกลับกัน หากทุกหน่วยงานใช้ยุทธศาสตร์การทำงานด้านการศึกษาโดยเอาพื้นที่เป็นฐานการทำงานดังภาพที่ 7 ด้านขวา เมื่อทุกส่วนราชการต่างยึดเอาพื้นที่ และเด็กเยาวชนในพื้นที่เป็นเป้าหมายหลักในการทำงานของหน่วยงานตน ย่อมทำให้เกิด “เป้าหมายร่วม” ของทุกส่วนราชการในพื้นที่ จึงเป็นการเปิดโอกาสให้เกิดการบูรณาการทำางด้านการศึกษาโดยเอาเด็กและเยาวชนในพื้นที่เป็นตัวตั้งได้ ซึ่งจะส่งเสริมความรับผิดชอบของเจ้าหน้าที่และหน่วยงานในพื้นที่ต่อประชาชนในพื้นที่อย่าง

แท้จริง การบูรณาการดังกล่าวเป็นรากฐานที่สำคัญในระดับจังหวัด จนนำไปสู่ทางออกที่ยั่งยืนในระดับประเทศของทุกหน่วยงานได้ในที่สุด

4.2 ต้นทุนการทำงานเพื่อการปฏิรูปการศึกษาในระดับพื้นที่

1) ต้นทุนด้านกำลังคนและบุคลากร

ภาพที่ 8 แสดงให้เห็นว่า โดยเฉลี่ยแล้วในแต่ละจังหวัด จะมีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการปฏิรูปการศึกษาอยู่อย่างเพียงพอสำหรับ การจัดการศึกษาให้แก่ประชากรเด็กเยาวชนวัยเรียนราว 200,000 คน ได้แก่ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นราوا 100 ท้องถิ่น สถานประกอบการ 29,000 ราย สถานประกอบการ ครัวเรือนราوا 260,000 ครัวเรือน สถานศึกษา 500 แห่ง และมหาวิทยาลัยอย่างน้อย 1 แห่งต่อจังหวัด รวมทั้งครู อีกราوا 8,200 คน และงบประมาณด้านการศึกษาราوا 7,800 ล้านบาท ต่อจังหวัด ด้วยขนาดของหน่วยงานและบุคลากรที่เกี่ยวข้องในปริมาณที่ ใกล้เคียงกับเด็กเยาวชนที่อยู่ในพื้นที่ เช่นนี้ การปฏิรูปการศึกษาในระดับ พื้นที่ย่อมมีโอกาสที่จะสำเร็จได้ด้วยยุทธศาสตร์การทำงานเชิงพื้นที่ที่เหมาะสม ซึ่งจะเป็นประเด็นสำคัญที่จะได้ศึกษา กันต่อในบทที่ 2

2) ต้นทุนด้านทรัพยากรและงบประมาณเพื่อการจัดการศึกษาท้องถิ่น

ในประเทศไทยต้นทุนด้านทรัพยากรและงบประมาณ เพื่อสนับสนุนการจัดการศึกษาท้องถิ่นคือรายรับขององค์กรปกครองส่วน ท้องถิ่น (อปท.) ซึ่งถูกกำหนดในพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอน การกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 ซึ่งแบ่ง

ได้เป็น 4 ประเภท ได้แก่ (1) รายได้ที่ห้องถีนจัดเก็บเอง¹⁴ (2) รายได้จากภาษีที่รัฐบาลจัดเก็บให้¹⁵ (3) รายได้ที่รัฐบาลแบ่งให้¹⁶ และ (4) เงินอุดหนุน¹⁷ โดยรายรับประเภทที่ (1) (2) (3) และ (4) ในรายการเงินอุดหนุนทั่วไปตามอำนาจหน้าที่ เป็น เงินงบประมาณ อปท. คือ งบประมาณที่อำนาจการตัดสินใจในการจัดสรรงบประมาณในการทำภารกิจต่างๆ เป็นของ อปท. และสำหรับรายรับประเภทที่ (4) ในรายการเงินอุดหนุนทั่วไปกำหนดด้วยกฎประسังค์ เงินอุดหนุนเฉพาะกิจ และ เงินอุดหนุนทั่วไปภายใต้ภารกิจไทยเข้มแข็ง เป็น เงินกองงบประมาณ อปท. คือ งบประมาณที่อำนาจการตัดสินใจในการใช้จ่ายงบประมาณอยู่ที่ รัฐบาล

อปท. สามารถใช้เงินงบประมาณสำหรับการจัดและ อุดหนุนการศึกษาในสถานศึกษาสังกัด อปท. เช่น อุดหนุนสถานศึกษา

¹⁴ รายได้จากที่ห้องถีนจัดเก็บเอง ประกอบด้วย 2 ประเภทย่อย ได้แก่ (1) รายได้จากภาษีอากรที่ห้องถีนจัดเก็บเอง ประกอบด้วย 6 รายการ ได้แก่ ภาษีโรงเรียนและที่ดิน ภาษีบำรุงท้องที่ ภาษีป้าย อากรผ่าสัตว์ อากรรังนกอีแอ่น และภาษีห้องถีนจากยาสูบ น้ำมันและโรงเรม และ (2) รายได้ที่มิใช้ภาษีอากร ประกอบด้วย 5 รายการ ได้แก่ ค่าธรรมเนียม ค่าปรับและใบอนุญาต รายได้จากการพัฒนา รายได้จากการรักษาสิ่งแวดล้อม รายได้จากการจัดการสิ่งแวดล้อม รายได้จากการจัดการสิ่งแวดล้อม รายได้จากการจัดการสิ่งแวดล้อม และอื่นๆ

¹⁵ รายได้จากการภาษีที่รัฐบาลจัดเก็บให้ประกอบด้วย 10 รายการ ดังนี้ (1) ภาษีมูลค่าเพิ่ม (2) ภาษีธุรกิจเฉพาะ (3) ภาษีสุราและเบียร์ (4) ภาษีสรรพสามิต (5) ภาษีและค่าธรรมเนียมรถยนต์และล้อเลื่อน (6) ค่าธรรมเนียมจดทะเบียน รถจักรยานยนต์ (7) ภาษีการพนัน (8) ค่าภาคหลวงแร่ (9) ค่าภาคหลวงบิตรเลียม และ (10) อื่นๆ

¹⁶ รายได้ที่รัฐบาลแบ่งให้ ประกอบด้วยภาษีมูลค่าเพิ่มตามพรบ.กำหนดแผนและขั้นตอนการจ่ายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

¹⁷ เงินอุดหนุน ประกอบด้วย 4 รายการ ดังนี้ (1) เงินอุดหนุนทั่วไปตามอำนาจหน้าที่ (2) เงินอุดหนุนทั่วไปกำหนดด้วยกฎประสังค์ (3) เงินอุดหนุนเฉพาะกิจ และ (4) เงินอุดหนุนทั่วไปภายใต้ภารกิจไทยเข้มแข็ง

สังกัดหน่วยงานอื่นภายในพื้นที่ความรับผิดชอบ¹⁸ และหน่วยบริการสนับสนุนการศึกษา (รายจ่ายในการบริหารจัดการการศึกษาในสำนักการศึกษาของ อปท.) ในส่วนของเงินกองบประมาณ อปท. สามารถนำไปใช้ในการจัดและอุดหนุนการศึกษาแก่สถานศึกษาสังกัด อปท. และอุดหนุนเป็นค่าอาหารเสริม (นม) และอาหารกลางวันแก่สถานศึกษาสังกัด หน่วยงานอื่นภายในพื้นที่ความรับผิดชอบ ดังแผนภูมิที่ 1

¹⁸ รายละเอียดของ แนวทางการอุดหนุนสถานศึกษาสังกัดหน่วยงานอื่นภายในพื้นที่ความรับผิดชอบของ อปท. สามารถดูได้จาก ประกาศคณะกรรมการกรรจาย อำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เรื่อง หลักเกณฑ์การสนับสนุนองค์กรบริหารส่วนจังหวัด เทศบาล และองค์กรบริหารส่วนตำบลในการให้บริการสาธารณสุข ลงวันที่ 23 ธันวาคม 2552

ກາພັກ 8 ຕຳຫຸນການປົງປັງກາຣຕຶກສາເຫຼິ້ນພື້ນທີ່

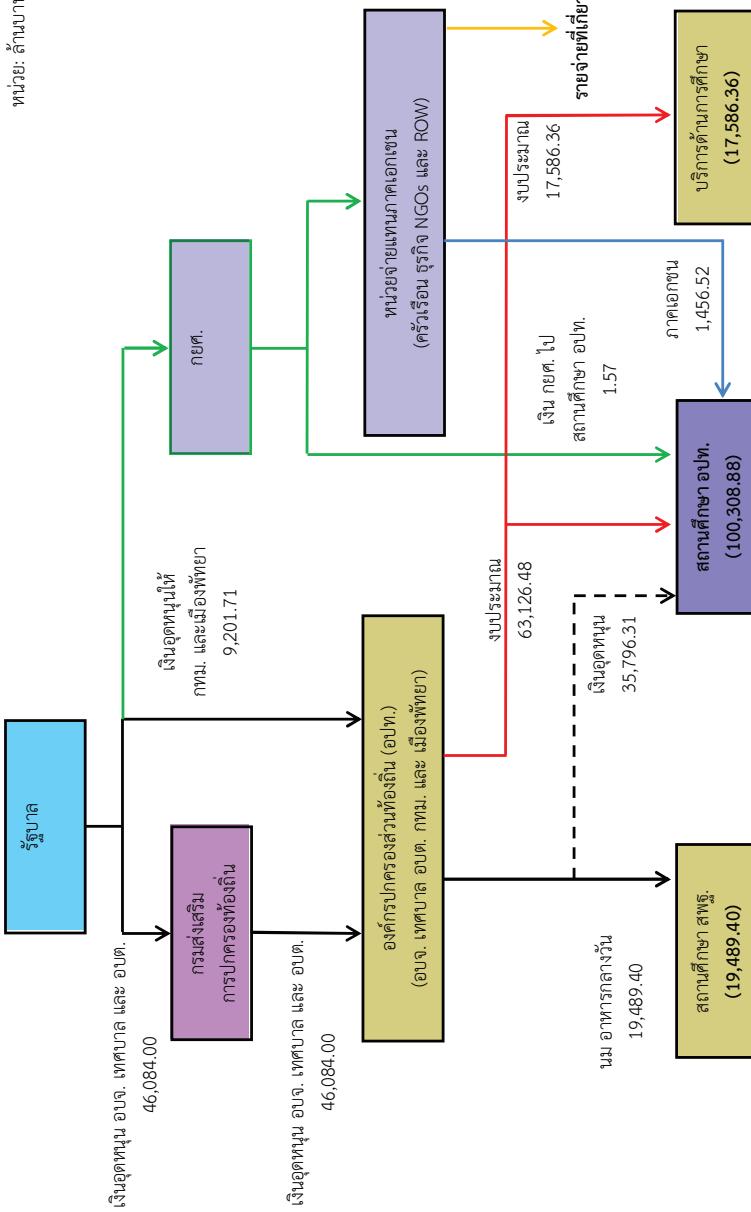

ຖ່ານ: ສະຕິ.

แผนภูมิที่ 1 เส้นทางงบประมาณรายจ่ายดำเนินการศึกษาภายใต้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ปีงบประมาณ พ.ศ. 2556

หน่วย: ล้านบาท

ที่มา: บัญชีรายจ่ายดำเนินการศึกษาแห่งราชบัตรประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2554-2556

หลังจากได้พิจารณาสถานการณ์ ความท้าทาย ปัญหาด้านการศึกษาในระดับประเทศ พร้อมทั้งอุปสรรคในการทำงานระดับชาติ และต้นทุนและโอกาสของการทำงานที่จังหวัดและท้องถิ่นมีพร้อมสำหรับการปฏิรูปการศึกษาเชิงพื้นที่ดังที่ได้แสดงมาในบทที่ 1 นี้ ต่อไปบทที่ 2 จะนำเสนอองค์ความรู้และกลไกเชิงระบบเพื่อสนับสนุนการเรียนรู้และการศึกษาท้องถิ่นที่จำเป็นสำหรับการจัดทำยุทธศาสตร์การปฏิรูปการจัดการศึกษาท้องถิ่นที่มีประสิทธิภาพในการเปลี่ยนแปลงต้นทุนเหล่านี้ให้เกิดผลลัพธ์ที่เป็นรูปธรรมแก่ผู้เรียนและบุคลากรทางการศึกษาในพื้นที่อย่างแท้จริงและยั่งยืน

ອັນດີຄວາມຮູ້ແລະກລໄກເສີມຮະບບ ເພື່ອຄົນນັບສຸນກາຣີເຊື້ອກາຣສຶກນາທ້ອງຖິ່ນ

System Knowledge and Policy Instruments for Area-based Education

การจัดการศึกษาเชิงพื้นที่
คือการเปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย
จากการจัดการศึกษาในระดับพื้นที่ (Local Stakeholders)
มีส่วนร่วมในการร่วมกันคิดร่วมกันทำ และร่วมกันรับผิดชอบ
(Participation and Sharing Responsibility)
ผ่านการทำางานร่วมกันกับโรงเรียนและองค์กรการศึกษา
ในพื้นที่ โดยเอาความต้องการของเด็กและชุมชน
ในพื้นที่และจอยกขึ้นกันดี
เป็นตัวตั้ง

องค์ความรู้และกลไกเชิงระบบ เพื่อสนับสนุนการเรียนรู้และการศึกษาท้องถิ่น

ข้อมูลที่ได้นำเสนอในบทที่ 2 แสดงให้เห็นถึงโอกาส และศักยภาพที่ท่องถินและจังหวัดสามารถสนับสนุนการจัดการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นธรรมทางสังคมได้หากได้รับโอกาสและการสนับสนุนจากผู้ดำเนินนโยบายในระดับประเทศ แต่การสนับสนุนให้ประชาชนในพื้นที่ใช้จังหวัดและท้องถิน เป็นฐานการปฏิรูปการศึกษาให้ประสบความสำเร็จอย่างยั่งยืน นั้นจำเป็นต้องมีการพัฒนากลไกที่สำคัญอย่างน้อย 3 ประการ ได้แก่ 1) กลไกการพัฒนาองค์ความรู้เชิงระบบ 2) เครื่องมือสนับสนุนนโยบาย และ 3) กลไกเชิงสถาบันที่สนับสนุนบูรณาการทำางานในพื้นที่

การพัฒนาองค์ความรู้เชิงระบบเพื่อสนับสนุนการจัดการศึกษาเชิงพื้นที่ (System-Knowledge mechanism for Area-based Education Reform) จากประสบการณ์การปฏิรูปการศึกษาทั้งจากในและต่างประเทศ เพื่อให้ได้ชุดความรู้และยุทธศาสตร์ที่มีประสิทธิภาพสูงพอที่จะเป็นหลักประกันความสำเร็จของการปฏิรูปการศึกษาเชิงพื้นที่ภายใต้เงื่อนไขและปัจจัยแวดล้อมทั้งในระดับประเทศและในระดับพื้นที่อย่างรอบคอบ ด้วยเหตุนี้องค์กรวิชาการและหน่วยงานทั้งระดับนโยบายและส่วนราชการต่างๆ จึงเล็งเห็นในความสำคัญของการศึกษาวิจัย และทดลองนำร่องแนวทางการปฏิรูปการศึกษาโดยใช้ชุมชนท้องถิ่นเป็นฐานรวมถึงการพัฒนาแนวคิดและทฤษฎีการจัดการปัญหาการศึกษาของไทยในระดับพื้นที่อย่างกว้างขวางในทศวรรษที่ผ่านมา เนื้อหาส่วนแรกในบทที่ 2 นี้จะนำเสนอทัศนะคร่าวๆ แบบจำลองการปฏิรูปการศึกษาท้องถิ่นในประเทศไทย รวมทั้งประสบการณ์ที่ประสบความสำเร็จในระดับนานาชาติ

กลไกที่สำคัญอีก 2 ประการคือ เครื่องมือเชิงนโยบายเพื่อสนับสนุนการปฏิรูป (Area-based Policy Reform Instrument) ช่วยสนับสนุนการปฏิรูปการศึกษาเชิงพื้นที่ให้สามารถดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพ และส่งเสริมกลไกความรับผิดชอบและการบูรณาการการทำงานในพื้นที่ เพื่อเป็นหลักประกันที่สำคัญให้แก่ส่วนราชการในระดับประเทศในร่วมสนับสนุนการกระจายอำนาจและทรัพยากรลงสู่พื้นที่อย่างยั่งยืนในอนาคต

กลไกที่สำคัญสุดท้ายก็คือ กลไกเชิงสถาบันที่เอาระบบที่ “วิธีการ” หรือ “เครื่องมือและกลไกเชิงสถาบันเหล่านี้ซึ่งจำเป็นต่อการ “รีเซ็ต” การศึกษาท้องถิ่นเพื่อความเป็นธรรมทางสังคมอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน

1. แนวคิดและประสบการณ์การจัดการศึกษาเชิงพื้นที่ในระดับนานาชาติ

1.1 นิยามของการจัดการศึกษาเชิงพื้นที่/การจัดการศึกษาท้องถิ่นขององค์กรยูเนสโก

องค์กรการศึกษา วิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติหรือ ยูเนสโก ได้ให้นิยามของการจัดการศึกษาเชิงพื้นที่ดังนี้

การจัดการศึกษาเชิงพื้นที่คือการเปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย จากการจัดการศึกษาในระดับพื้นที่ (Local Stakeholders) มีส่วนร่วมในการร่วมกันคิดร่วมกันทำและร่วมกันรับผิดชอบ (Participation and Sharing Responsibility) ผ่านการทำงานร่วมกัน กับโรงเรียนและองค์กรการศึกษาในพื้นที่¹

โดย 5 ภารกิจในการจัดการศึกษาที่กระทรวงศึกษาธิการ ส่วนกลางสามารถกระจายอำนาจในการจัดการออกไปสู่ระบบการบริหาร จัดการเชิงพื้นที่ในระดับจังหวัดและการบริหารจัดการของโรงเรียนได้คือ

1. การวางแผน การดำเนินงานและการประเมินผล (Planning, Implementation and Monitoring)
2. การบริหารจัดการงบประมาณ (Budget and Financial Management)
3. การบริหารจัดการบุคลากร (Personnel Management)
4. การบริหารงานวิชาการ (Academic Management)

โดยรัฐบาลส่วนกลางรักษาอำนาจในการกำหนดหลักสูตร

¹ UNESCO (2007)

แกนกลาง (Curriculum Standard) และการทดสอบ มาตรฐาน (Standardized Test) โดยเฉพาะหลักสูตร วิชาที่เกี่ยวพันกับความมั่นคงและเอกลักษณ์ไทย (ภาษา วรรณธรรม ประวัติศาสตร์และค่านิยมไทย) ไว้ที่ส่วนกลาง โดยกระจายอำนาจให้พื้นที่และโรงเรียนสามารถ ออกแบบหลักสูตรท้องถิ่นและจัดกิจกรรมทางวิชาการ เพิ่มเติมเพื่อส่งเสริมการเรียนการสอนตามมาตรฐานของ หลักสูตรกลางให้สอดคล้องกับบริบทและความต้องการ เฉพาะของพื้นที่ได้ตามความเหมาะสม เพื่อรักษา มาตรฐานและคุณภาพทางวิชาการ

5. การจัดหาสาธารณูปโภคและทรัพยากรสนับสนุน เนื่องจากสิ่งเหล่านี้พื้นที่แต่ละท้องถิ่นจะมีศักยภาพ ใน การประเมินความต้องการและความจำเป็นที่แท้จริง รวมทั้งการระดมทรัพยากรในท้องถิ่นและการจัดหา/ ซ่อมบำรุงสาธารณูปการเหล่านี้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และได้คุณภาพมากกว่าที่จะตัดสินใจและดำเนินการจาก ส่วนกลาง

จากประสบการณ์การกระจายอำนาจในการจัดการศึกษา ที่ประสบความสำเร็จในประเทศไทย คือการยุเนสโกซึ่งให้เห็นว่าระบบ การศึกษาที่ประสบความสำเร็จคือระบบการศึกษาที่สามารถดำเนินการ กระจายอำนาจใน 5 ภารกิจข้างต้นได้อย่างเป็นรูปธรรม โดยกระทรวง ศึกษาธิการสามารถปรับบทบาทจากหน่วยงานผู้จัดการศึกษาสู่หน่วยงาน ผู้มีบทบาท กำหนดมาตรฐานการศึกษา และเป็นผู้สนับสนุนการจัดการ ศึกษาของสถานศึกษาให้มีคุณภาพ รวมทั้งเสริมหนุนการสร้างคุณภาพ และลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาให้กับสถานศึกษาและพื้นที่ที่มีความ

จำเป็นพิเศษ เพื่อให้ทุกสถานศึกษาและท้องถิ่นมีโอกาสทางการศึกษาแก่ประชาชนทุกคนอย่างเท่าเทียมกัน

1.2 ประสบการณ์การปฏิรูปการกระจายอำนาจในการจัดการศึกษาของกลุ่มประเทศ OECD

จากการศึกษาขององค์กรเพื่อความร่วมมือทางเศรษฐกิจและการพัฒนา (OECD)² ซึ่งศึกษากรณีศึกษาของ 12 ระบบการศึกษาทั่วโลก³ ที่ประสบความสำเร็จในการจัดการศึกษาจนมีผลลัพธ์ของการจัดการศึกษาในระดับสูงอย่างต่อเนื่อง และระบบการศึกษาที่ประสบความสำเร็จในการปฏิรูปการศึกษาจนเป็นที่ยอมรับในระดับนานาชาติในทศวรรษที่ผ่านมา พบว่า ในบรรดา มาตรการกระจายอำนาจในการจัดการศึกษาจากรัฐ ส่วนกลางลงสู่ส่วนภูมิภาค ท้องถิ่นและโรงเรียนเป็น “มาตรการอันดับ 1” ที่ทุกประเทศเลือกใช้ในการสนับสนุนมาตรการการปฏิรูประบบการศึกษาอีก ๆ แบบทั้งสิ้น โดยมาตรการดังกล่าวเน้นมีขึ้นเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารการจัดการศึกษาให้ตรงต่อความต้องการของระบบเศรษฐกิจที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างต่อเนื่องและความต้องการที่หลากหลายในแต่ละภูมิภาคนั่นเอง

² Strong Performer and Successful Reformer, OECD (2012)

³ กลุ่มที่ประสบความสำเร็จชั้นนำของโลก (Strong Performers) จำนวน 7 ประเทศ ได้แก่ พินแลนด์ สิงค์โปร์ เบลเยียม เนเธอร์แลนด์ เยอรมนี ญี่ปุ่น และแคนาดา(อนตาริโอ) และ กลุ่มประเทศที่แสดงถึงความก้าวหน้าลักษณะก้าวกระโดด (Successful Reformers) จำนวน 5 ประเทศ ได้แก่ โปแลนด์ บรากซิล เกาหลีใต้ จีน (เชียงไฮ้) และ โปรตุเกส.

มาตรการกระจายอำนาจในการจัดการศึกษาจากรัฐส่วนกลาง ลงสู่ส่วนภูมิภาค มีหัวใจสำคัญอยู่ที่แนวคิดเชิงนโยบายที่ส่งเสริมการกระจายอำนาจหรือกระจายความรับผิดชอบให้แก่หน่วยงานและประชาชน ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาในพื้นที่เป้าหมาย โดยเปิดพื้นที่ให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (stakeholders) จากทุกภาคส่วน ทั้งภาครัฐ ภาคท้องถิ่น ภาคประชาชน ภาควิชาการและเอกชน ให้เข้ามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาให้มากขึ้น โดยรัฐยังต้องสามารถตรวจสอบต่อโอกาสทางการศึกษาที่เป็นธรรมและคุณภาพผลลัพธ์ของผู้เรียน ของสถานศึกษาทุกระดับได้อย่างต่อเนื่อง และมีประสิทธิภาพ โดยรายงานของ OECD สรุปว่าการปฏิรูปการศึกษาสามารถประสบความสำเร็จได้ภายในระยะเวลา 5-10 ปี ด้วยกระบวนการปฏิรูปการศึกษา (Reform Process) อันประกอบด้วยเครื่องมือในการปฏิรูป (Reform Instruments) ที่สำคัญ 3 ประการดังต่อไปนี้

- 1) เป้าหมายของชาติในการปฏิรูปการศึกษา (National Education Goal) โดยมีการแสดงเป้าหมายไว้อย่างชัดเจนเป็นสัญญาประชาคมทางการประกอบกับมีการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง
- 2) ตัวชี้วัดความสำเร็จของการปฏิรูปที่ชัดเจนและเป็นที่ยอมรับจากทุกภาคส่วน (Reform Measures)
- 3) มาตรการปฏิรูปที่มีประสิทธิภาพ (Effective Intervention) โดยสามารถจัดกลุ่มมาตรการได้จำนวน 7 กลุ่มมาตรการ โดยพบว่ามีการดำเนินงาน 4 ระดับ ตั้งแต่ระดับชาติลงมาถึงระดับห้องเรียน

แม้ว่า禹ศาสตร์การดำเนินมาตรการของทั้ง 12 ประเทศ
นั้นแตกต่างกันบ้างในรายละเอียด แต่หัวใจของหลักการที่ส่งผลต่อ
禹ศาสตร์ในการปฏิรูปการศึกษาคือกระบวนการทัศน์ที่ถือว่าการศึกษาเป็น
หลักประกันของประชาชนทุกคน มาตรการที่มีต่อกลุ่มด้อยโอกาสในเชิง
การสังเคราะห์แต่เป็นการตอบสนองหลักประกันพื้นฐาน โดยทุกประเทศ
มักมุ่งเน้นการแต่ละมาตรการใน 4 ระดับ ได้แก่ มาตรการระดับ
ประเทศ(National Intervention) มาตรการระดับรัฐ/จังหวัด (State/
Provincial Intervention) มาตรการระดับสถานศึกษา (School-based
Intervention) และมาตรการระดับห้องเรียน (Classroom Intervention)
โดยจุดร่วมที่สำคัญของมาตรการทั้ง 4 ระดับนี้คือการมีตัวชี้วัดที่ชัดเจนใน
ความก้าวหน้าของกระบวนการปฏิรูปดังกล่าว นอกจากนั้นยังมีการบูรณา
การระหว่างต่างมาตรการ เช่น การใช้ระบบสารสนเทศ และระบบการ
ทดสอบร่วมกับมาตรการในการพัฒนาครุและมาตรการส่งเสริม
ประสิทธิภาพในการบริหารสถานศึกษา เป็นต้น

นอกจากนั้นการมีตัวชี้วัดความสำเร็จของมาตรการปฏิรูปการ
ศึกษาที่ชัดเจนและเป็นที่ยอมรับจากทุกภาคส่วนทั้งในและนอกประเทศ
เป็นกุญแจที่สำคัญต่อความสำเร็จของมาตรการการปฏิรูปการศึกษา
โดยจากมาตรการที่ประสบความสำเร็จทั้ง 7 กลุ่มมาตรการนั้น กลุ่ม
ประเทศ OECD เลือกใช้ตัวชี้วัด 3 ประเภทเพื่อประเมินความก้าวหน้าใน
การปฏิรูประบบการศึกษา ได้แก่

1. ตัวชี้วัดด้านคุณภาพ ได้แก่ คะแนนสอบ PISA/อัตรา^{การจ้างงาน/สัดส่วนนักเรียนต่อครุ}
2. ตัวชี้วัดด้านความเท่าเทียม ได้แก่ อัตราการเข้าเรียน/
อัตราการอุகกลางคัน/อัตราการจบการศึกษา/อัตรา^{การไม่รู้หนังสือ/อัตราการเข้าถึงอินเทอร์เน็ต}

3. ຕັ້ງຫຼັງວັດທະນາປະລິເປົ້າການປະຕິບັດການສຶກສາ ອາທິເຊັ່ນ ຄໍາໃຊ້ຈ່າຍທາງການສຶກສາໄດ້ຮົມ/ຄໍາໃຊ້ຈ່າຍຮາຍໜ້າ

ມາດຽວກຳຮະຈາຍອຳນາຈີນໃນການຈັດການສຶກສາອອກໄປຈາກ
ສ່ວນກລາງໃນກຸລຸມປະເທດ OECD ດັ່ງກ່າວຈະມີການດຳເນີນການອ່າງເປັນ
ຮະບນ ໂດຍອຳນາຈີນໃນການຈັດການສຶກສາຈາກສ່ວນກລາງຖຸກຮະຈາຍໄປເປັນ
3 ຮະດັບ ໄດ້ແກ່ ຮະດັບພື້ນທີ່ຈັງຫວັດ/ທ້ອງຄືນ ຮະດັບໂຮງຮຽນ ແລະ ຮະດັບ
ທ້ອງຮຽນ ໂດຍຮັບສ່ວນການຢັ້ງຄອງນົບທານໃນການກຳໜັດເປົ້າໝາຍແລະ
ມາດຮູ້ານຄຸນກາພກການສຶກສາທີ່ພຶ້ງປະສົງໄວ້ ຜ່ານການກຳໜັດເກັນທີ່
ມາດຮູ້ານຫົວໜ້າ ການສອບວັດພຸດມາດຮູ້ານຮະດັບໜາຕີ ທີ່ທ້ອງຄືນແລະໂຮງຮຽນ
ຈະຕ້ອງຄອງຮັກໜາມາດຮູ້ານແລະຄຸນກາພເອາໄວ້ໃຫ້ໄດ້ຕາມທີ່ຮັບສ່ວນການກຳໜັດ
ໃນຂະໜາດທີ່ທ້ອງຄືນພື້ນທີ່ ຈະມີອຳນາຈີນໃນການກຳໜັດດັນໂຍບາຍດ້ານການສຶກສາ
ຂອງພື້ນທີ່ຕົນເອງໄດ້ເພີ່ມຈາກມາດຮູ້ານກລາງຂອງປະເທດ ເພື່ອໃຫ້ໂຍບາຍ
ການສຶກສາສອດຄລ້ອງກັບຄວາມຕ້ອງການເຮັດວຽກພື້ນທີ່ຂອງຕົນອ່າງມີປະສິຫຼືກາພ
ໂດຍທ້ອງຄືນສາມາດໃຊ້ມາດຽວກຳຮະດັມທຮພຍາກມາໃຫ້ໄດ້ເອງ ໄນມີຕ້ອງພື້ນພາ
ກາຮັບສ່ວນຈາກຮັບສ່ວນການເສີຍທຸກເຮືອ ໂດຍຮັບສ່ວນຂອງທັງ 12 ປະເທດ
ຈະປະເມີນຄວາມກ້າວໜ້າຂອງມາດຽວກຳຮະດັມທີ່ຕ້ອງກັບດ້ວຍຕັ້ງຫຼັດເໜຸ່ນ
ເພື່ອປັບປຸງແລະພັດນາມາດຽວກຳຮະດັມທີ່ຕ້ອງກັບດ້ວຍຕັ້ງຫຼັດເໜຸ່ນ
ການສຶກສາຂອງຕົນອ່າງຕ່ອນເນື່ອງໃນທາງປົງປັງ

ຈຶ່ງສຽງໄດ້ວ່ານອກຈາກການໃຊ້ອ່ານຸ້າການຮັບຮັດການໃຊ້ອ່ານຸ້າການຮັບຮັດ
ການຈັດການສຶກສາເຊີ້ງພື້ນທີ່ (System Reform Knowledge) ດັ່ງກ່າວແລ້ວ
ອົງຄົງເພື່ອຄວາມຮ່ວມມືອທາງເຫຼືອຮັບສ່ວນການສຶກສາ (OECD) ຍັງ
ສັນນຸ້ນໃໝ່ມີການໃຊ້ເຄື່ອງມືເຊີ້ງພື້ນທີ່ໃຫ້ສັນນຸ້ນການປົງປັງ (Policy
Reform Instrument) ເພື່ອສັນນຸ້ນໂຍບາຍການຮະຈາຍອຳນາຈີນ
ການສຶກສາທີ່ສຳຄັງຢ່າງອ່າງຍິນຍົງຮັບສ່ວນການສຶກສາເພື່ອການສຶກສາຊື່ງເປັນ
ເຄື່ອງມືທີ່ສຳຄັງເພື່ອໃຫ້ປະໂຍບນີ້ສັນນຸ້ນການຕັດສິນໃຈທີ່ດີແລ້ວ

การบริหารจัดการเชิงพื้นที่ องค์การโออีซีดียังได้สนับสนุนให้มี กลไกเชิงสถาบันที่เอาเด็กเป็นเป้าหมายการทำงาน (Children-center Institutional Mechanism) ในรูปแบบกลไกการขับเคลื่อนการบริหารจัดการขององค์คณจากภาคส่วนต่างๆ ที่ประกอบกันขึ้นตามธรรมชาติของคนที่มีส่วนได้ส่วนเสียต่อความเจริญของถิ่นที่เกิดหรืออยู่อาศัยได้ใช้สิทธิที่จะจัดการศึกษาให้บุตรหลานในพื้นที่ของตน โดยการเน้นเชิงนโยบายและการติดตามตรวจสอบผลเพื่อการพัฒนาอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน โดยตัวอย่างที่น่าสนใจของกระบวนการจัดการศึกษาโดยใช้พื้นที่เป็นฐานที่ประสบความสำเร็จในรายงานของ OECD ได้แก่ ในประเทศราชอาชลี โปลแลนด์ สหรัฐอเมริกา เกาหลีใต้ นครเซี่ยงไฮ้ และโปรตุเกสจนก่อให้เกิดความก้าวหน้าในคุณภาพการศึกษาอย่างเด่นชัดภายในระยะเวลา 5-10 ปี โดยรายละเอียดของกรณีศึกษาเหล่านี้จะได้นำเสนอในรายละเอียดในบทที่ 3

2. ปัญหาของการนำแนวคิดการกระจายอำนาจในการจัดการศึกษาสู่การปฏิบัติในประเทศไทย

จากข้อสรุปที่ได้จากการสังเคราะห์ตอบที่เรียนประสบการณ์การปฏิรูปการศึกษาที่ประสบความสำเร็จของกลุ่มประเทศ OECD พบว่า มาตรการการกระจายอำนาจการจัดการศึกษาสู่ท้องถิ่นและโรงเรียนคือ มาตรการสำคัญในการเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดการศึกษาที่มีคุณภาพ เช่นเดียวกับรายงานจากการศึกษาของสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (2554) และธนาคารโลก (2555) ที่ได้ยกประสบการณ์ของประเทศไทย ซึ่ง ลัตเวีย และประเทศกำลังพัฒนาอีกหลายประเทศที่ใช้มาตรการการปฏิรูปภูมิเปลี่ยนที่เกี่ยวข้องและการรณรงค์และส่งเสริมความมีส่วนร่วมและความรับผิดชอบของสถานศึกษา (School Autonomy and School Accountability) โดยมุ่งปฏิรูประบบการศึกษาจากระบบที่มีความ

รับผิดชอบสายยาระหว่างนักเรียนและผู้ปกครอง กับรัฐบาลและกระทรวงศึกษาธิการ สู่รับการศึกษาที่มีการรับผิดชอบสายสัมภาระระหว่างโรงเรียนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการจัดการศึกษาของโรงเรียนโดยตรงผ่านมาตรการ 3 มาตรการได้แก่ (1) การปฏิรูปข้อมูล (Information Reform) (2) การปฏิรูปการบริหารจัดการโรงเรียน (School-based management) และ (3) การปฏิรูปแรงจูงใจครู (Incentive Reform)

ดังนั้นจากประสบการณ์มากกว่า 1 ทศวรรษ ขององค์กรเพื่อการปฏิรูปทั้งในระดับนานาชาติและในประเทศไทยซึ่งให้เห็นตรงกันว่ามีประเทศกำลังพัฒนาที่มีรับบททางเศรษฐกิจและสังคมใกล้เคียงกับประเทศไทยและเริ่มต้นกระบวนการปฏิรูปการศึกษาในเวลาที่ใกล้เคียงกับระบบการศึกษาไทยโดยใช้มาตรการการกระจายอำนาจสู่สถานศึกษาเป็นเครื่องมือสำคัญในการปฏิรูประบบการศึกษา สามารถประสบความสำเร็จในการพัฒนาประสิทธิภาพในการบริหารจัดการของโรงเรียนและการลดช่องว่างทางคุณภาพระหว่างโรงเรียนในระบบการศึกษา รวมถึงการปฏิรูปกระบวนการเรียนการสอนในห้องเรียนซึ่งส่งผลโดยตรงต่อคุณภาพของผู้เรียนที่ดีขึ้นอย่างแท้จริง ทำให้เกิดผลที่เป็นรูปธรรมต่อการยกระดับคุณภาพของระบบการศึกษาอย่างต่อเนื่องจนเป็นที่ยอมรับในระดับนานาชาติภายในเวลาไม่ถึง 10 ปี

ข้อสรุปดังกล่าวข้างต้นสอดคล้องกับการประเมินผลการปฏิรูปการศึกษาในรอบทศวรรษที่ผ่านมาของคณะกรรมการปฏิรูป (คปร.) และสำนักงานปฏิรูป (สปร.) ซึ่งจัดตั้งขึ้นตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี พ.ศ. 2553 ที่พบว่าผลผลิตหลักจากการปฏิรูปการกระจายอำนาจในระบบการศึกษาในรอบ 2 ทศวรรษที่ผ่านมาผ่านการตราพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 (และแก้ไขเพิ่มเติมในปี 2545) นั้นมักอยู่ในรูปแบบการเพิ่มโครงสร้างของกระทรวงศึกษาธิการและการเพิ่มขึ้นของงบประมาณการศึกษาที่เพิ่มขึ้นโดยเฉลี่ย 23,000 ล้านบาททุกปี แต่การ

ปฏิรูปที่เกิดผลอย่างเป็นรูปธรรมต่อการดำเนินงานของโรงเรียน กระบวนการเรียนการสอนให้ห้องเรียนที่มีผลโดยตรงต่อคุณภาพผู้เรียนนั้น ยังมิได้เกิดขึ้นจริงอย่างเป็นรูปธรรม ตัวอย่างที่เป็นรูปธรรมคือ การเกิดองค์กรและส่วนราชการใหม่ขึ้น 3 ส่วน ได้แก่ 1) ส่วนกลางได้แก่ 5 องค์กรหลักที่มีคณะกรรมการทำหน้าที่ในการกำกับและนำทางนโยบาย 2) ส่วนภูมิภาคได้ได้แก่เขตพื้นที่การศึกษาจำนวนรวม 225 เขต แยกเป็นเขตประถมศึกษาจำนวน 183 เขต กับเขตมัธยมศึกษาจำนวน 42 เขต และ 3) หน่วยงานในกำกับกระทรวงศึกษาธิการใหม่ ได้แก่ สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) หรือ สมศ. และสถาบันทดสอบการศึกษาแห่งชาติ (องค์การมหาชน) หรือ สทศ. เป็นต้น

จึงอาจสรุปได้ว่ากระบวนการปฏิรูปการศึกษาใน 1-2 ทศวรรษที่ผ่านมาประสบความล้มเหลวในการแปรรูปแนวคิดแนวทางปฏิรูปการกระจายอำนาจจากการจัดการศึกษาสู่ท้องถิ่นและสถานศึกษาอย่างเป็นรูปธรรมไปสู่รูปธรรม ดังคำกล่าวของ ศ. นพ.ประเวศ วงศ์สี นี้

“การกระจายอำนาจในการจัดการศึกษา ไม่ใช่การย้ายก้อนอำนาจจากส่วนกลางไปกระจายอยู่กับองค์กรใดองค์กรหนึ่งในกระทรวงส่วนกลาง หรือ องค์กรใดๆ ในพื้นที่ แต่การกระจายอำนาจในการจัดการศึกษา คือการปรับวิธีทำงานและเป้าหมาย จากการทำงานทางดิ่งตามคำสั่งของกรม เป็นการรวมตัวกันทำงานทางระบบในพื้นที่ จากเป้าหมายของกรม เป็นเป้าหมายของพื้นที่ และการกระจายอำนาจไปสู่การเรียนรู้ร่วมกันในการปฏิบัติงานในพื้นที่”

ศ. นพ.ประเวศ วงศ์สี⁴

⁴ สสค. (2554)

3. ອົງຄຄວາມຮູ້ເຊີ່ງຮະບບເພື່ອສັນບສຸນການຈັດການສຶກຫາ ເຊີ່ງພື້ນທີ (System Knowledge for Area-based Education Reform)

ຄວາມລັ້ມເໝວຂອງການປັບປຸງການສຶກຫາຂອງໜ່ວຍງານຮະດັບชาຕີ ເພື່ອສ່ວນໃຈການກະຈາຍໆນາຈາໃນການຈັດການສຶກຫາຕາລອດ 2 ກຫວຽນ ທີ່ໄຟ່າມາໄດ້ກະຮຸ້ນໃຫ້ອໍານວຍການຕໍ່ານການສຶກຫາຕ່າງໆ ໄດ້ປັບປຸງການພື້ນທີ່ ການທຳງານແລະວິເຄີຍນວຕກຮົມໃນການປັບປຸງໃໝ່ໆ ຈາກການທຳງານປັບປຸງການສຶກຫາໄກລ໌ຊືດກັບໜ່ວຍງານດ້ານການສຶກຫາສ່ວນກາລາງ ສູ່ການທຳງານໃນເຊີ່ງລຶກອ່າງຍ່າງຕ່ອນກັບສັນຕະນຸການສຶກຫາແລະໜ່ວຍງານດ້ານການສຶກຫາໃນຮະດັບພື້ນທີ່ ໄໝ່ນີ້ໃນໜ່ວຍງານຜູ້ນຳທີ່ມີວິສັຍທັກນີ້ການທຳງານເຊັ່ນນີ້ດື່ອ ສຳນັກງານກອງທຸນສັນບສຸນການວິຊາຍ (ສກວ.) ພາຍໃດການບໍລິຫານຂອງ ດຣ.ສືລາກຮົນ ບັວສາຍ ຮອງຜູ້ອໍານວຍການ ສກວ. ທີ່ໄດ້ ການພັດທະນາວັດກຮົມການທຳງານ ອູ່ຢ່າງ ຮະບນການຈັດການສຶກຫາເຊີ່ງພື້ນທີ່ແລະພັດທະນາອອກຄ່ວາມຮູ້ເຊີ່ງຮະບບ ເພື່ອສັນບສຸນການຈັດການສຶກຫາເຊີ່ງພື້ນທີ່ (System Knowledge for Area-based Education Reform) ຊື່ປະໂຍດມາຈາກແນວຄົດ ABC (Area Based Collaborative Research) ທີ່ສກວ.ໄດ້ພັດທະນາຂຶ້ນມາເປັນເວລາ ກວ່າ 10 ປີແລ້ວ ໂດຍມີອົງປະກອບ 3 ສ່ວນ ດື່ອ

1. ການພັດທະນາກາລໄກການຈັດການ ທີ່ມີລັກສະນະເປັນກລໄກທີ່ປະກອບ ດ້ວຍກາດີ້ຫລາຍກາຕສ່ວນທີ່ຮ່ວມມືອກັນ ໂດຍມີເປົ້າໝາຍເພື່ອ ຍກຮະດັບຜລສັມຖືທີ່ທາງການສຶກຫາຂອງພື້ນທີ່
2. ການພັດທະນາຈຸານຂໍ້ມູນ ເພື່ອໃໝ່ໃນການກຳກັບຕິດຕາມແລະວາງແຜນ ໃນການພັດທະນາຄຸນກາພກາຮົມສຶກຫາແລະປະສິທິກາພກາໃໝ່ ທຽບພາກທີ່ລົງໄປຢັງຈຸດຕ່າງໆ ໃນພື້ນທີ່
3. ກະບວນການເຊື່ອມໂຍກລໄກແລະຂໍ້ມູນ ເພື່ອນຳສູ່ກາງວາງແຜນ ແລະກຳກັບຕິດຕາມການພັດທະນາການສຶກຫາໃນພື້ນທີ່ອ່າງເປັນຮະບບ

เมื่อมีการปฏิรูปการศึกษาใหม่ การบริหารจัดการศึกษาเชิงพื้นที่ จึงต้องพิจารณาผลของการกระจายไปเป็น 3 ระดับ ได้แก่ ระดับพื้นที่ จังหวัด/ท้องถิ่นระดับโรงเรียน และระดับห้องเรียน สกว. จึงได้พัฒนา กรอบแนวคิดให้กระบวนการทำงานมีความสัมพันธ์เชิงส่งเสริมสนับสนุน ซึ่งกันและกันภายใต้กรอบแนวคิดการทำงาน (Conceptual Design) ดังแสดงในภาพที่ 9

ภาพที่ 9 กรอบแนวคิดการการบริหารจัดการศึกษาเชิงพื้นที่⁵

การกระจายอำนาจเพื่อลดความเหลื่อมล้ำในคุณภาพการศึกษา

ที่มา: ดร.สีลาการณ์ บัวสาย, สกว. (2558)

⁵ สีลาการณ์ บัวสาย, สกว. (2558)

โดยกรอบแนวคิดการบริหารจัดการศึกษาเชิงพื้นที่ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบสำคัญคือ

ระบบข้อมูล ที่มีประสิทธิภาพและคุ้มค่า เป็นข้อมูลสถานศึกษา ในพื้นที่ ข้อมูลทรัพยากรและบประมาณ ข้อมูลผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ของผู้เรียน ซึ่งข้อมูลเหล่านี้จะมีฐานข้อมูลอยู่ในหน่วยงานในพื้นที่ที่สังกัด กรม กระทรวงต่างๆ อยู่แล้วเป็นจำนวนมาก เป็นข้อมูลประชากรตั้งแต่ ครรภ์มาถึงเด็ก เพียงแต่การบริหารจัดการเชิงพื้นที่จังหวัดให้ได้ มาซึ่งข้อมูลที่เพียงพอต่อการพัฒนาคุณภาพคน จะต้องอาศัยกลไกขับเคลื่อน เชิงระบบ ที่เน้นการมีส่วนร่วมของภาคีทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง

กลไกการมีส่วนร่วมของพื้นที่จังหวัด จัดการตนเอง เป็นการ ปรับเปลี่ยนวิธีคิด วิธีทำ โดยให้ประชาชนในพื้นที่จังหวัดร่วมตัดสินใจ กำหนดทิศทางการพัฒนา การจัดสรรงบประมาณ ทราบผลลัพธ์และสิ่งแวดล้อม สุขภาวะทางร่างกาย จิตใจ สังคมปัญญา โดยเป็นการจัดการที่สอดคล้อง กับปัญหาและความต้องการของประชาชนโดยรวม และเมื่อเกิดปัญหาที่ส่ง ผลกระทบต่อชีวิตและสังคม สามารถจัดการแก้ปัญหาในท้องถิ่นได้ด้วย ตนเองและเท่านักบัญชาหานะ⁶

โรงเรียนมีอิสระและคล่องตัวในการบริหารจัดการตนเอง ที่มาพร้อมกับความรับผิดชอบที่ตรวจสอบได้ (Autonomy & Accountability) ตามแนวทางการบริหารที่ใช้โรงเรียนเป็นฐาน (School-base Management) ทั้งด้านการบริหารงานบุคคล การเงินและงบประมาณ วิชาการและการบริหารทั่วไป ซึ่งการคัดเลือกผู้บริหารที่เป็นผู้นำของสถานศึกษาจะเป็นปัจจัยสำคัญต่อการบริหารจัดการแบบอิสระเช่นนี้

⁶ ทรงพล เจตนาวนิชัย (2557)

คุณภาพของบุคลากร เป็นปัจจัยสำคัญสู่ความสำเร็จของการบริหาร สถานศึกษา ที่ต้องมีสรุห้าดเลือกและพัฒนาให้มีบทบาทหน้าที่ และ ความรับผิดชอบสูง สอดคล้องกับแนวคิดของการกระจายอำนาจควบคู่ไป กับการรับการประเมินผลการปฏิบัติงานให้บรรลุถึงคุณภาพผู้เรียนตาม พันธสัญญาและความโปร่งใสตรวจสอบได้ ซึ่งเน้นกระบวนการปรับเปลี่ยนสำคัญอย่างน้อย 2 ประการ คือ

- 1) ปรับบทบาทองค์คณบุคคลในคณะกรรมการสถานศึกษาของ โรงเรียนให้มีบทบาทบริหารเชิงนโยบายเน้นงานวิชาการจัดการ เรียนรู้สู่คุณภาพผู้เรียน ให้สถานศึกษาได้กำหนดพันธสัญญา มี ส่วนได้ส่วนเสียและสามารถไว้ว่างหน้า รวมทั้งมีบทบาท การติดตามความก้าวหน้าของการดำเนินงานของสถานศึกษา อย่างเนื่องนิตย์ตามระยะที่กำหนด
- 2) การพัฒนาครุและบุคลากรทางการศึกษา หน่วยงานส่วนกลาง จะมีบทบาทเพียงเป็นผู้กำหนดดูแลคุณภาพการจัดการความรู้ และปรับเปลี่ยนให้สถานศึกษาเป็นหน่วยพัฒนาหลัก โดยให้ สถานศึกษาได้รับการจัดสรรงบประมาณและมีอำนาจในการ ตัดสินใจเลือกหลักสูตรและผู้อบรม เพื่อให้สอดคล้องกับความ ต้องการและสภาพปัจจุบันที่ตนเองชี้ชู และรูปแบบการอบรม พัฒนาภายในโรงเรียน เน้นให้บุคลากรได้รับการพัฒนาเรียนรู้ ขณะปฏิบัติงาน

จากประสบการณ์ในระดับนานาชาติที่ได้บทวนในส่วนแรกของ บทที่ 2 นี้พิสูจน์ให้เห็นว่า องค์ความรู้เชิงระบบและกรอบแนวคิดในการ ปฏิรูปการศึกษาเชิงพื้นที่แต่เพียงลำพังไม่เพียงพอที่จะสร้างการ เปลี่ยนแปลงที่มีประสิทธิภาพและยั่งยืนในระดับพื้นที่ได้ องค์ความรู้ ดังกล่าวจำเป็นต้องถูกนำໄไปแปลงเป็นมาตรการที่มีประสิทธิภาพและทำงาน

ควบคู่ไปกับกลไกเชิงนโยบาย 2 ประเภทได้แก่ เครื่องมือเชิงนโยบาย เพื่อสนับสนุนการปฏิรูป และกลไกเชิงสถาบันที่เอาเด็กเป็นเป้าหมาย การทำงาน เนื้อหาในส่วนสุดท้ายของบทที่ 2 นี้ นำเสนอตัวอย่างของ เครื่องมือและกลไกดังกล่าวในบริบทของประเทศไทยจากประสบการณ์ ทำงานของ สกอ. และ สสค.

4. เครื่องมือสนับสนุนนโยบายการจัดการศึกษาเชิงพื้นที่

ภาพที่ 10 นำเสนอกรอบแนวคิดการทำงานขององค์กรเชิงนโยบาย เพื่อสนับสนุนการปฏิรูปการบริหารจัดการศึกษาเชิงพื้นที่ซึ่งประกอบด้วย 4 องค์ประกอบสำคัญดังต่อไปนี้

1. ระบบสารสนเทศการศึกษา (Education Information System) ชี้ช่องสนับสนุน

- 1) การตัดสินใจเชิงนโยบายและเป็นเครื่องมือสำหรับ
- 2) การวางแผนที่ทุกหน่วยงานมุ่งสู่เป้าหมายร่วมกันของจังหวัด
- 3) การทำงานระดับปฏิบัติในพื้นที่ในระยะยาว เช่น การ ติดตามพัฒนาการของเด็กเยาวชนทุกคนในพื้นที่ การสร้าง หลักประกันโอกาสทางการศึกษาให้เด็กทุกคนไม่หลุดออกจากระบบการศึกษา เด็กไม่ขาดเรียน และการติดตามและ ประเมินพัฒนาการการเรียนรู้อย่างมีคุณภาพตามศักยภาพ ของเด็กแต่ละคนตลอดเส้นทางในระบบการศึกษาอย่าง ต่อเนื่อง

2. กลไกผู้ประสานงานในพื้นที่ ซึ่งช่วยทำหน้าที่เพิ่มประสิทธิภาพ การบริหารจัดการและสร้างความร่วมมือเพื่อการจัดการศึกษาในพื้นที่ อาทิ เช่น

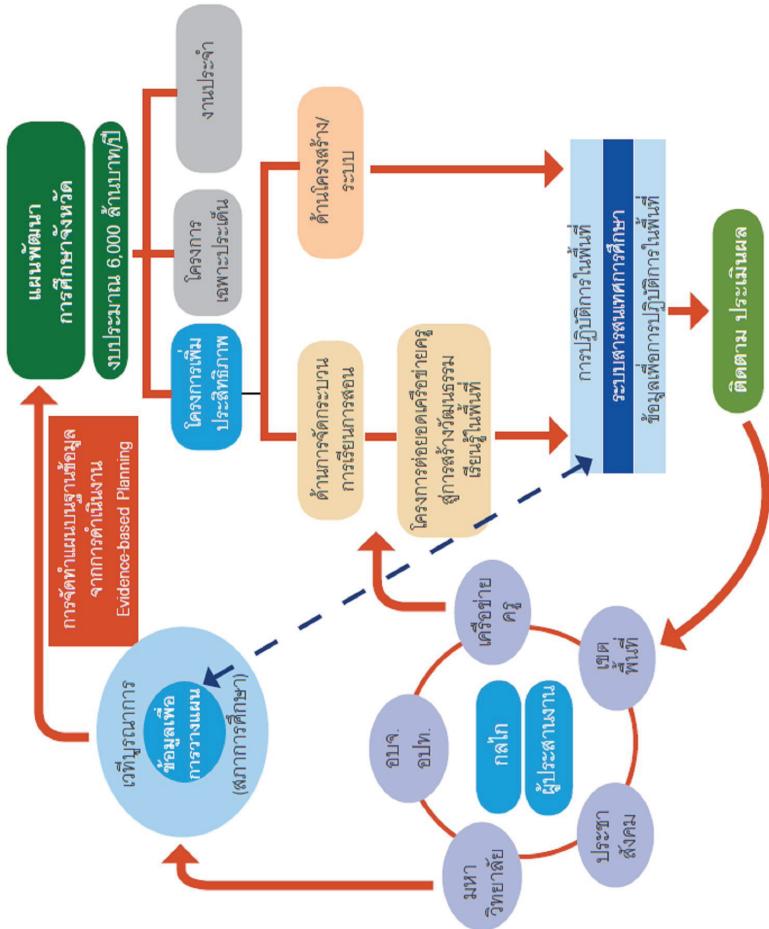
- 1) องค์การบริหารส่วนจังหวัด (อบจ.) และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) ที่จำเป็นต้องเข้ามาเป็นเจ้าภาพในการประสานความร่วมมือกับภาคอื่นในพื้นที่
- 2) มหาวิทยาลัย และหน่วยงานทางวิชาการเพื่อสนับสนุน องค์ความรู้ทางวิชาการและการวิจัยพัฒนานวัตกรรมเพื่อ ส่งเสริมการปฏิรูปการศึกษาเชิงพื้นที่
- 3) เขตพื้นที่การศึกษาหรือหน่วยงานที่มีภารกิจด้านการจัดการศึกษาอื่นๆ ในพื้นที่เพื่อให้เกิดคณะกรรมการหรือกลุ่มทำงาน ในระยะเริ่มต้นได้
- 4) ภาคประชาสังคม องค์กรเอกชน และองค์กรไม่แสวงหา กำไร
- 5) หน่วยงานด้านการศึกษาที่มิใช่ราชการ (เช่น สถาบันการศึกษา จังหวัด) เพื่อเป็นเวทีประสานงานและบูรณาการความร่วมมือ จากทุกภาคส่วนในพื้นที่

3. นวัตกรรมในการสนับสนุนงบประมาณและทรัพยากรเพื่อ การปฏิรูปการศึกษา (Innovative Financing for Education Reform) เพื่อสนับสนุนการระดมทรัพยากรสนับสนุนการปฏิรูปการศึกษา เชิงพื้นที่อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน

โดยกลไกทั้ง 3 กลไกข้างต้นถือเป็นจุดเริ่มต้นของการ “รีเซ็ต การศึกษาท้องถิ่น” ที่สามารถสนับสนุนความคิดไปสู่การดำเนินงานจริงที่เป็นรูปธรรมในพื้นที่ต่อไปในอนาคต ซึ่งอาจเริ่มจากการผลักดันโครงการเพิ่มประสิทธิภาพให้ประสบความสำเร็จเห็นรูปธรรมในระยะสั้นก่อน โดยอาศัยเครือข่ายครูและบุคลากรที่มีอุดมการณ์ร่วมกัน ใช้งบประมาณในพื้นที่เอง แต่จัดรูปแบบการบริหารจัดการเน้นเพิ่มประสิทธิภาพประสิทธิผลและทำงานข้ามสังกัดได้ เช่น การจัดกระบวนการเรียนการสอนให้กับกลุ่มเด็กและเยาวชนเป้าหมาย การสร้างเครือข่ายครูเพื่อสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ในพื้นที่ เป็นต้น

ภาพที่ 10 กรอบแนวคิด大局ไกด์เชิงระบบเพื่อการจัดการศึกษาเชิงพื้นที่

ที่มา: ดร.สุลักษณ์ บัวสัย, สก. (2557)

5. ກລິກສັບສຸນການບຸຮົນການກໍາງານໂດຍເວົາເຕີກເປັນ ເປົ້າທຳມະການກໍາງານ

ແນວຄົດການຈັດອົງຄໍການມີສ່ວນຮ່ວມທຸກພາກສ່ວນຜ່ານກລໄກເຊີງ
ສາທັບທີ່ເອາເຕີກເປັນເປົ້າທຳມະການ ຍັງອູ້ຢູ່ໃນຂັ້ນທົດລອງນໍາຮ່ອງແລະ
ຜລັກດັນໃຫ້ເກີດການປົງປົງການສຶກພາກເປັນກລໄກຮຽມຕ້າທີ່ມີອົງຄໍປະກອບບຸຄຄລ
ຕາມທົດລອງທີ່ມີຄວາມຜູກພັນພື້ນທີ່ແລະບໍລິບທີ່ເປັນຂອງພື້ນທີ່ເອງກາຍ
ໄດ້ແນວຄົດທີ່ ສ.ນ.ພ.ປະເວສ. ວະສີ⁷ ທີ່ວ່າ

“ຮະບນການສຶກພາກໄມ່ໃຊ້ແຄ່ໂຮງເຮືອນແລະຄຽງ ແຕ່ຄື່ອສັງຄມທັ້ງໝາດໃນພື້ນທີ່
ໂຮງເຮືອນແລະຄຽງເປັນສ່ວນໜຶ່ງຂອງຮະບນການສຶກພາກ ສັງຄມທັ້ງໝາດໃນພື້ນທີ່ມີ
ທິດພາກເພື່ອການເຮືອນຮູ້ມາຍມາຍມາຫາສາລ ທັ້ງບຸຄຄລ ທັ້ງອົງຄໍກ ທັ້ງ
ການປະກອບອາຊີພແລະກິຈກະຣມ ປວກຫນເພື່ອການສຶກພາກ (All for Education)
ໄມ່ໃຊ້ເຂົາພະໂຮງເຮືອນ ເນື້ອໃຊ້ທິດພາກເທັ້ງໝາດໃນພື້ນທີ່ເພື່ອການສຶກພາກ
ການສຶກພາກສໍາຫຼັບຄົນທັ້ງມົລ (Education for All) ຈຶ່ງເປັນໄປໄດ້ ໄນໃຊ້ຕ້ອງ
ກະເສີອກກະສັນກັນອຍ່າງທຸກວັນນີ້ ແລະເນື່ອການສຶກພາກອູ້ໃນສູານຂີວິຈະງປົງບົດ
ຈິງເຊັ່ນນີ້ ການສຶກພາກຈຶ່ງສາມາຄຮັກພາກທຸກໂຮດ (Education Care All) ດືອນ
ແກ້ປັບປຸງຫາທຸກໆນີ້ ທັ້ງເສດຖະກິດ-ຈິຕໃຈ-ສັງຄມ-ວັດນອຣມ-ສິ່ງແວດລ້ອມ-ສຸຂພາພ-
ປະຊຸມໄປໄດຍ”

ສ. ນ.ພ.ປະເວສ. ວະສີ

นายແພທຍໍປະເວສ. ວະສີ ຍັງກລ່າວດ້ວຍວ່າໃນການພັດນາຈັງຫວັດຍ່າງ
ນູ້ຮັນການໂດຍເອາພື້ນທີ່ເປັນຕົວຕັ້ງ ມີບຸຄຄລ ອອງຄໍກ ແລະສາທັບ ເກີວຂຶ້ອງ
ມາກມາຍ ຈຶ່ງຕ້ອງການສູນຍໍປະສານງານກາດີ ສູນຍໍປະສານງານໆ ຜົງທໍາන້າທີ່
ເປັນກລໄກເຊີງສາທັບທີ່ເອາເຕີກເປັນເປົ້າທຳມະການກໍາງານດັ່ງຕ່ອໄປນີ້

⁷ ປະເວສ. ວະສີ (2554)

- 1) จัดให้มีการทำและใช้ข้อมูลจังหวัด
- 2) ประสานให้ภาคีจังหวัดสร้างเป้าหมายและวิสัยทัศน์ร่วมของจังหวัด
- 3) ทำแผนพัฒนาจังหวัดที่เข้าชุมชนท้องถิ่นเป็นตัวตั้ง
- 4) ติดตามว่ามีองค์กรชุมชน เช่น สาขาวัฒน์ชุมชน เกิดขึ้นในทุกชุมชนทั้งจังหวัด ทำแผนชุมชน และ ขับเคลื่อนการพัฒนาอย่างบูรณาการทุกชุมชน
- 5) สนับสนุนทางวิชาการให้องค์กรปกครองท้องถิ่นในจังหวัดทุกองค์กรมีประสิทธิภาพ มีความโปร่งใสและธรรมาภิบาล
- 6) ประสานให้มหาวิทยาลัยที่ตกลงทำงานกับจังหวัด ทำงานกับพื้นที่ได้จริง
- 7) สนับสนุนให้ผู้นำชุมชนท้องถิ่นสังเคราะห์ประเด็นนโยบายที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติและจัดเวลาที่ขับเคลื่อนนโยบายอย่างต่อเนื่อง
- 8) จัดให้มีการประเมินผลการปฏิบัติการพัฒนาจังหวัดอย่างบูรณาการตามแผนและนำไปสู่การปรับแผน
- 9) จัดให้มีการสื่อสารให้รู้ถึงกันทั้งในจังหวัดและนอกจังหวัดเพื่อการเรียนรู้ร่วมกัน อันจะนำไปสู่ปัญญาร่วม (Collective wisdom) ถ้าทำอย่างนี้ทุกจังหวัดและเชื่อมโยงกันทั้งประเทศประเทศไทยจะเกิดมวลปัญญาใหม่อันมหาศาลที่มีฐานอยู่ในชีวิตจริง ปฏิบัติจริง ไม่ใช่ล้อຍอยู่ในสัญญาากาศ นภากาศ เช่น ปัจจุบัน
- 10) อาจมีหน้าที่อื่นๆ ที่มิได้กล่าวในที่นี้อีก

โดยเนื้อหาในบทที่ 3 ต่อไปจะนำเสนอกรณีศึกษาทั้งในระดับนานาชาติและในพื้นที่ต่างๆ ของประเทศไทยทั้งในระดับจังหวัดและในระดับท้องถิ่นซึ่งแสดงให้เห็นถึงตัวอย่างและหลักฐานเชิงประจักษ์ที่สำคัญว่า กฎหมายสู่ความสำเร็จของการ “รีเซ็ตการศึกษาท้องถิ่นเพื่อสร้างความเป็นธรรมทางสังคม” คือการใช้ช่องค์ความรู้เชิงระบบเพื่อสนับสนุนการจัดการศึกษาเชิงพื้นที่ เครื่องมือเชิงนโยบายเพื่อสนับสนุนการปฏิรูป และ 3) กลไกเชิงสถาบันที่เอาระบบที่ชัดเจนและมีประสิทธิภาพอย่างต่อเนื่อง เป็นเวลา 5-10 ปี จนนำไปสู่ความสำเร็จของการปฏิรูปการศึกษาเชิงพื้นที่ และเป็นที่ยอมรับทั้งในระดับชาติและระดับนานาชาติในที่สุด

การณ์ศึกษา การรีเซ็ตการศึกษาท้องถิ่น

Area-based Education Reform:
Case Studies

เครื่องมือนโยบาย
กับราชีลเลือกใช้คือการพัฒนา
“ตัวชี้วัด” และ “ระบบสารสนเทศ”
ขึ้นมาเป็นเครื่องมือสนับสนุนการบริหารนโยบาย
การกระจายอำนาจและการจัดการศึกษา
เบื้องพื้นที่

กรณีศึกษา

การรีเซ็ตการศึกษาท้องถิ่น

หลังจากได้ศึกษาองค์ประกอบที่สำคัญ 3 ประการที่จำเป็นต่อการปฏิรูปการศึกษาเชิงพื้นที่ให้ประสบความสำเร็จได้อย่างยั่งยืนในบทที่ 2 และ เนื้อหาในบทที่ 3 นี้จะนำเสนอตัวอย่างของการปฏิรูปการศึกษาที่ประสบความสำเร็จทั้งในและต่างประเทศ ซึ่งในแต่รัฐนีศึกษาจะมีการแสดงตัวอย่างการใช้ประโยชน์จากองค์ประกอบทั้ง 3 ประการ ได้แก่ 1) องค์ความรู้เชิงระบบเพื่อสนับสนุนการจัดการศึกษาเชิงพื้นที่ 2) เครื่องมือเชิงนโยบายเพื่อสนับสนุนการปฏิรูป และ 3) กลไกเชิงสถาบันที่เอาระบบทั้ง 3 ประการที่จำเป็น มาทำงาน โดยข้อมูลที่จะนำเสนอในบทที่ 3 นี้จะเป็นสรุปประสบการณ์ที่มีเนื้อหาค่อนข้างกระชับ แต่จะมีการแสดง QR CODE ให้ผู้สนใจสามารถเข้าไปสืบค้นรายละเอียดเพิ่มเติมในคลังข้อมูลเพื่อการเรียนรู้ของ สสค.¹ เพิ่มเติมได้

¹ www.qualitylearning.org

โดยเนื้อหาในส่วนแรกจะเป็นการสังเคราะห์และถอดบทเรียนประสบการณ์การปฏิรูปการศึกษาเชิงพื้นที่ซึ่งประสบความสำเร็จจากการณ์ศึกษา 2 ประเทศที่ได้รับการยอมรับในระดับนานาชาติว่าเป็นต้นแบบที่สำคัญให้ประเทศไทย ได้นำไปประยุกต์ใช้ในการปฏิรูปการศึกษาในประเทศไทยของตนอย่างกว้างขวาง ได้แก่ ประเทศไทยราชิล ซึ่งมีระบบการศึกษาที่มีพัฒนาการด้านคุณภาพการศึกษามากที่สุดใน 10 ปีที่ผ่านมา เมื่อเทียบกับประเทศไทยทั้ง 65 ประเทศที่เข้าร่วมการสอบมาตรฐานระดับนานาชาติอย่าง PISA และ ระบบการศึกษาของเมืองเชียงใหม่ สาธารณรัฐประชาชนจีน ซึ่งเป็นระบบการศึกษาที่ทำคะแนนสอบ PISA ได้สูงที่สุดในบรรดาประเทศที่เข้าร่วมการประเมิน 2 ครั้งติดต่อกัน (2552-2555) และประเทศไทยสหรัฐอเมริกาที่มีนโยบายการกระจายอำนาจสู่มูลรัฐและสถานศึกษาอย่างเป็นระบบและเป็นที่ยอมรับในระดับนานาชาติ

ส่วนสุดท้ายจะเป็นการนำเสนอกรณีศึกษาการปฏิรูปการจัดการศึกษาเชิงพื้นที่ที่เกิดขึ้นแล้วในประเทศไทย และได้รับการยอมรับในระดับชาติทั้งสิ้น 5 กรณีศึกษา ในพื้นที่ 5 จังหวัด ซึ่งล้วนเป็นประจำญัพยานที่สำคัญว่าการปฏิรูปการศึกษาเชิงพื้นที่ได้เกิดขึ้นจริงแล้วในหลายพื้นที่ของประเทศไทย โดยไม่ต้องรอให้มีการสั่งการหรือการออกกฎหมายเพิ่มเติมจากส่วนกลางแต่อย่างใด ประสบการณ์จาก 5 กรณีศึกษาที่ได้นำเสนอในที่นี้จะเป็นประโยชน์สำหรับห้องถิ่นและจังหวัดต่างๆ ในพื้นที่อื่นๆ ของประเทศไทยที่ต้องการขยายผลความสำเร็จสู่พื้นที่ของตน หรือเป็นแรงบันดาลใจให้คิดค้นนวัตกรรมการปฏิรูปการศึกษาเชิงพื้นที่ของตนขึ้นมาใหม่ได้ในอนาคต

1. กรณีศึกษาการรีเซ็ตการศึกษาท้องถิ่นในต่างประเทศ

1.1 กรณีศึกษาประเทศไทย: ต้นแบบการปฏิรูปเชิงระบบเพื่อการกระจายอำนาจสู่รัฐและเมือง

Scan QR Code
เพื่อศึกษารายละเอียดเพิ่มเติม

ทำไมจึงต้องศึกษาตัวอย่างจากประเทศไทย?
ภาพที่ 11 แสดงข้อมูลให้เห็นว่าประเทศไทยเป็นประเทศกำลังพัฒนาที่มีรายได้ต่อหัวประชากรสูงกว่าประเทศไทยไม่มากนัก แต่ประเทศไทยมีความท้าทายที่สำคัญมากกว่าไทยในแง่ของประชากรที่มากกว่าไทยเกือบ 3 เท่า และมีปัญหาความเหลื่อมล้ำทางรายได้ที่สูงกว่าไทยอย่างชัดเจน แต่สิ่งที่บราซิลมีความคล้ายคลึงกับประเทศไทยคือขนาดของการลงทุนงบประมาณด้านการศึกษาต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมประชาชาติ (GDP) ที่ใกล้เคียงกับประเทศไทย และการเริ่มต้นปฏิรูประบบการศึกษาครั้งสำคัญพร้อมๆ กับประเทศไทยในปี 2542 ด้วยมาตรการเชิงระบบที่หลากหลายโดยมีการกระจายอำนาจในการจัดการศึกษาเป็นหัวใจสำคัญของการปฏิรูปการศึกษา

ภาพที่ 11 เปรียบเทียบระบบการศึกษาไทยและราชชีล

บรานชิล vs. ไทย		
ประชากร	การศึกษา	ความเหลื่อมล้ำ
ข้อมูลปี 2011-2012	บรานชิล	ไทย
ประชากร	190,732,694 คน	69,892,000 คน
การศึกษา	94.4% อันดับที่ 69 (จากการจัดอันดับของ WEF 2013)	89.7% อันดับที่ 101 (จากการจัดอันดับของ WEF 2013)
❖ อัตราการเข้าเรียนประถมศึกษา	25.6% อันดับที่ 85 (จากการจัดอันดับของ WEF 2013)	46.4% อันดับที่ 55 (จากการจัดอันดับของ WEF 2013)
ความเหลื่อมล้ำ	Gini Coefficient 54.7%	Gini Coefficient 40.0%

สาเหตุสำคัญที่ประเทศไทยตกเป็นเป้าหมายของนักปฏิรูปการศึกษาในระดับนานาชาติ เพราะการเพิ่มขึ้นของผลคะแนนการสอบวัดความรู้จากการ PISA ซึ่งเพิ่มขึ้นอย่างก้าวกระโดด ดังแสดงในภาพที่ 12 โดยจะเห็นได้ว่าผลคะแนนการสอบ PISA ของประเทศไทยในปี 2009 เทียบกับปี 2000 นั้นมีคะแนนการสอบวัดความรู้ด้านการอ่านเพิ่มขึ้น 12 คะแนน คณิตศาสตร์เพิ่มขึ้น 30 คะแนน และวิทยาศาสตร์เพิ่มขึ้น 15 คะแนน แม้ว่าประเทศไทยจะยังคงได้ผลคะแนนการสอบ PISA ต่ำกว่าค่าเฉลี่ยของโลก แต่ประเทศไทยเป็นประเทศที่มีอัตราการพัฒนาในเรื่องคุณภาพการศึกษาเพิ่มขึ้นสูงเป็นอันดับหนึ่งของโลก ดังจะเห็นได้จากการสอบวัดความรู้ของโครงการ PISA ในปี 2012 ที่ผ่านมา ซึ่งความสำเร็จของการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของประเทศไทยชี้ให้เห็นว่านโยบายการปฏิรูปการศึกษาของประเทศไทยที่ดำเนินการ

อย่างต่อเนื่องตลอดระยะเวลา 15 ปีที่ผ่านมานั้นเป็นนโยบายที่มีประสิทธิภาพและสามารถแก้ปัญหาการศึกษาของประเทศไทยได้ตรงจุด

ภาพที่ 12 ระบบการศึกษาราชชิลและพัฒนาการด้านคุณภาพการศึกษา

เปรียบเทียบคุณภาพการศึกษาหลังทบทวนฯแห่งการปฏิรูป

Post-Reform Situation (2552)

คะแนน PISA (2552)

- PISA Reading improve to 412 (+12)
- PISA Math improve to 386 (+30)
- PISA Science improve to 405 (+15)
- งบประมาณด้านการศึกษา 5% GDP
- งบประมาณต่อหัวประชากรเฉลี่ย 1,862 \$
- งบประมาณต่อหัวมัชชymเฉลี่ย 1,947 \$

คะแนน PISA (2552)

- PISA Reading improve to 421 (-10)
- PISA Math improve to 419 (-13)
- PISA Science improve to 425 (-11)
- งบประมาณด้านการศึกษา 6.7% GDP
- งบประมาณต่อหัวประชากรเฉลี่ย 1,240 \$
- งบประมาณต่อหัวมัชชymเฉลี่ย 878 \$

โดย กุญแจ 3 ดือกของการปฏิรูปการศึกษาของประเทศไทยราชชิล จนประสบความสำเร็จประกอบด้วย

1) นโยบายการกระจายอำนาจในการจัดการศึกษาของรัฐบาลกลางออกสู่มูลรัฐต่างๆ ที่ชัดเจนและต่อเนื่อง โดยรัฐบาลกลางมีหน้าที่ในการสร้างแนวคิดเชิงระบบสำหรับการศึกษาและวางแผนนโยบายกลางของประเทศไทยเท่านั้น และให้อิสระแก่เมืองรัฐต่างๆในการกำหนดด้วยทศราสตร์

การดำเนินงานเพื่อเพิ่มคุณภาพการศึกษาของตน โดยมีการติดตามและประเมินผลการดำเนินงานผ่านระบบสารสนเทศอย่างเหมาะสม

2) การพัฒนาดัชนีชี้วัด Basic Education Development Index (IDEB) และระบบสารสนเทศเพื่อสนับสนุนการจัดการศึกษา เพื่อกระตุ้นให้เกิดการแข่งขันระหว่างมลรัฐ ห้องถิน และโรงเรียน การสอบวัดระดับเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา “IDEB” หรือ “อีเดบ” คล้ายกับการสอบ “O-NET” หรือ “โอลิมปิก” ในประเทศไทย แต่ต่างตรงที่เป็นการประเมินโดยไม่ได้นำไปเทียบเคียงกับคนอื่น เป็นการสักข์ตัวผู้เรียนเอง บรรชิลจะมีการจัดระเบียบสำมะโนประชากรเด็กไว้ เพื่อทำเป็นข้อมูลพื้นฐานของเด็กแต่ละคนคล้ายกับการเก็บข้อมูลของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) ซึ่งดำเนินงานโดย The national institute of educational studies and research (INEP)

การคำนวณคะแนน IDEB นั้นจะใช้ผลคะแนน จากการสอบ Prova Brazil และ SEAB รวมถึงการใช้ข้อมูลทางด้านการศึกษาจาก Censo Escola system เพื่อใช้ในการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ของนักเรียน คุณภาพครู และการบริหารของโรงเรียน รวมถึงเพื่อการตั้งเป้าด้านการศึกษา โดย IDEB เป็นตัวชี้วัดด้านการศึกษาของประเทศไทยที่ถูกคำนวณมาจากการดัชนีชี้วัดสำคัญ 2 ตัว ได้แก่

(ก) คะแนนการสอบคณิตศาสตร์ และการอ่านจากการทดสอบมาตรฐาน ได้แก่ การทดสอบ SAEB ในระดับประเทศ และ การทดสอบ Prova Brazil ในระดับ เทศบาล

(ข) อัตราการเลื่อนชั้นเรียน ซึ่งเป็นข้อมูลจากระบบข้อมูล Censo Escolar ของกระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งเป็นระบบที่เริ่มมาจากการจัดเก็บข้อมูลการลงทะเบียนของนักเรียนที่โรงเรียนต่างๆ

เพื่อป้องกันการทุจริตเกี่ยวกับการขอรับบประมาณตามโครงการ FUNDEB ดังกล่าวข้างต้น ต่อมาระบบนี้ได้มีการปรับปรุงให้มีการจัดเก็บข้อมูลทางด้านการศึกษาเพิ่มมากขึ้น ตัวอย่างเช่น การบริหารจัดการโรงเรียน ข้อมูลการลงทะเบียนเรียน ข้อมูลการจัดการการเรียนการสอน และผลการดำเนินงานของโรงเรียน ซึ่งการจัดเก็บข้อมูลเหล่านี้จะดำเนินการทุกปี ปีละหนึ่งครั้ง และดำเนินงานโดย The national institute of educational studies and research (INEP) สำหรับทุกๆ โรงเรียนเอกชนและรัฐบาล

IDEB index เป็นตัวชี้วัดทางด้านการศึกษาที่จะถูกวัดใน 3 ช่วงชั้น ได้แก่ เกรด 4, 8, และ 11 โดยคะแนน IDEB จะอยู่ระหว่าง 0 (คะแนนต่ำสุด) – 10 (คะแนนสูงสุด) โดย IDEB ประกอบด้วย factor ต่อไปนี้

$$IDEB = Q \times F = N \times P$$

Q เป็นตัวชี้วัดความสามารถที่สามารถประสิทธิภาพการเรียนของนักเรียน (Prova Brasil or Saeb)

F เป็นตัวชี้วัดที่เกี่ยวข้องกับทำงานของโรงเรียนที่สอดคล้องกับอัตราการสอบผ่านของนักเรียน

$$P = 1/T$$

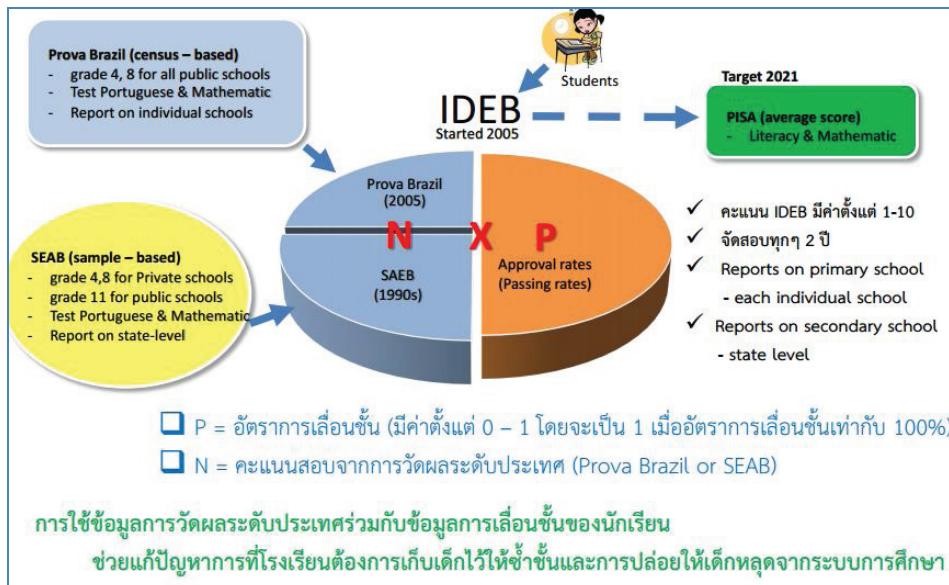
N = Standard grade Average

P = อัตราการเลื่อนชั้นเรียน แยกตามระดับชั้น

T = เวลาเฉลี่ย (ปี) เพื่อสำรวจการศึกษาหนึ่งช่วงชั้น

ภาพที่ 13 แสดงวิธีการคิด IDEB index

เนื่องจาก IDEB เป็นตัวชี้วัดที่ถูกคำนวณมาจากผลกระทบของการสอบ และอัตราการเลื่อนชั้นเรียน ดังนั้นถ้าอัตราการเลื่อนชั้นเรียนลดต่ำลง 10% คะแนนการสอบโรงเรียนจำเป็นต้องเพิ่มขึ้น 10% เพื่อรักษาระดับคะแนน IDEB ให้เท่าเดิม

3) การสร้างแรงจูงใจทั้งด้านผู้ให้บริการการศึกษาและผู้รับบริการ ทาง โดยในด้านของผู้ให้บริการนั้นรัฐบาลกลางให้หับประมาณเป็นแรงจูงใจ สำหรับมลรัฐต่างๆ ในการแข่งขันด้านคุณภาพการศึกษา และในด้านของผู้รับบริการนั้นประเทศบรรชัล มีการสร้างแรงจูงใจสำหรับการเรียนรู้ ในลักษณะของการให้เงินช่วยเหลือแบบมีเงื่อนไขแก่เด็กในระบบการศึกษา เด็กก่อนวัยเรียน และเด็กในกระบวนการศึกษา ซึ่งเงินช่วยเหลือดังกล่าว มีวัตถุประสงค์เพื่อชดเชยรายได้ที่ครอบครัวต้องสูญเสียจากการส่งเด็ก

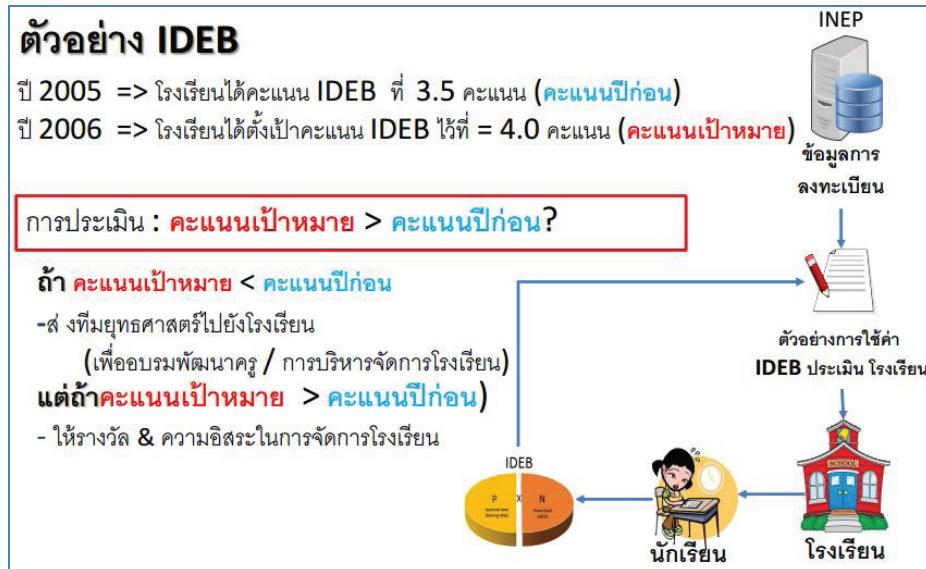
เข้าเรียนแทนการทำงาน ซึ่งวิธีการดังกล่าวสามารถช่วยให้รัฐบาลบรากซิลสามารถประคองเด็กให้อยู่ในระบบการศึกษาได้นานขึ้น อีกทั้งยังช่วยเพิ่มอัตราการเข้าถึงระบบการศึกษาของเด็กในประเทศบราซิลได้อีกด้วย

IDEB เป็นตัวชี้วัดด้านการศึกษาที่ถูกคำนวณมาจากการสอบ Prova Brazil และ SEAB ซึ่งการสอบทั้งสองระบบนั้นจะมีเนื้อหาสอดคล้องกับการทดสอบของ PISA คือวัดความสามารถในการอ่านออกเขียนได้และทักษะคณิตศาสตร์ ดังนั้นการตั้งเป้าด้านการศึกษาของประเทศบราซิลนั้น จึงตั้งเป้าเทียบกับคะแนน IDEB เอง หรือเบรี่ยบเทียบกับคะแนน PISA โดยการตั้งเป้าหมายในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาในประเทศบราซิลนั้น แบ่งออกได้เป็นสองระดับ ดังต่อไปนี้

- ◎ การตั้งเป้าระดับประเทศ ประเทศบราซิลได้ตั้งเป้าคะแนน IDEB ไว้ที่ 6.0 สำหรับเกรด 4 และ 5.5 สำหรับเกรด 8 ภายในปี 2021 ซึ่งสามารถเทียบเคียงได้กับ คะแนนเฉลี่ยนของขั้นเรียน ในประเทศที่พัฒนาแล้วในการสอบ PISA
- ◎ การตั้งเป้าในระดับโรงเรียนและรัฐ ในแต่ละโรงเรียนและในแต่ละรัฐ จะมีการตั้งเป้าคะแนน IDEB เป็นของตนเอง ด้วยอย่างเช่น ถ้าโรงเรียน ได้คะแนน IDEB 3.5 ในปีนี้ อาจจะมีการตั้งเป้า คะแนนเป็น 4.0 ในปีถัดไป หลักการโดยรวมมีดังนี้
 - คะแนนที่ได้น้อยกว่าคะแนนที่ตั้งเป้า รัฐบาล จะมีเงินสนับสนุนเพิ่มเติมและช่วยในการเพิ่มคุณภาพของครูพร้อมกับพัฒนาระบบการจัดการของโรงเรียน
 - คะแนนที่ได้มากกว่าคะแนนที่ตั้งเป้า โรงเรียนนั้นๆ จะได้รับรางวัลและงบประมาณเพิ่มเติม

ภาพที่ 14 กระบวนการใช้ IDEB ในการสร้างแรงจูงใจในระบบการศึกษา

การประเมินของ IDEB จะทำการประเมินโรงเรียนโดยเปรียบเทียบ กับปีก่อนหน้า ถ้าทำคะแนนได้ตามเป้าหมายจะมีรางวัลสำหรับแรงจูงใจ และความอิสริยะในการบริหารจัดการโรงเรียน ข้อมูลที่ใช้ประเมินจะ เป็นการประเมินโรงเรียน และนักเรียน แต่หากไม่สามารถทำคะแนนได้ตาม เป้าหมายจะมีการส่งทีมพัฒนาคุณภาพศาสตร์ไปยังโรงเรียน เพื่อบรรผัฒนา ครุ ตรวจสอบเรื่องการบริหารจัดการโรงเรียน

ภาพที่ 15 ตัวอย่างการใช้ IDEB ส่งเสริมแรงจูงใจในระบบการตีกงบประมาณ

จํานวนหนี้สินที่ชำระได้		จํานวนหนี้สินที่ยังคง債務者ที่ 2	
หนี้เดือนปัจจุบัน	หนี้เดือนก่อน	หนี้เดือนปัจจุบัน	หนี้เดือนก่อน
772,811 คณ	1,535,355 คณ	772,811 คณ	1,246,371 คณ
64,018 คณ	64,621 คณ	64,018 คณ	548,589 คณ
42 คณ	242 คณ	42 คณ	58,224 คณ
54 คณ	54 คณ	54 คณ	31,657 คณ
			193 คณ
			38 คณ

ใบงบประมาณของโรงเรียนประจำเดือน		ตัวชี้วัดการศึกษา - เมืองพาร์ตติเมืองบะ		บัญชีรายรับและรายจ่ายประจำเดือน	
ประเภทการจัด	ภารกิจ	ประเภทการจัด	ภารกิจ	ประเภทการจัด	ภารกิจ
84.5	88.3	94.5	96.2	78.2	83.5
171.4	179.89	191.77	198.28	228.93	241.82
189.14	197.77	218.35	224.3	240.56	251.37
4.	4.5	5.3	5.63	3.5	4.3
ประเภทการจัด	%	%	%	%	%
4.4	4.1	4	4	4.5	4.2
61.6	62.5	42.9	46.2	83.3	88.5
14.7	16.7	9.3	2.8	23.2	31.1

กรณีศึกษาจากประเทศไทยดังกล่าวซึ่งให้เห็นบทเรียนที่สำคัญยิ่ง ต่อการปฏิรูปการศึกษาเชิงพื้นที่หรือการกระจายอำนาจทางการศึกษาว่า การปฏิรูปให้เกิดความสำเร็จเป็นรูปธรรมจนเกิดพัฒนาการภายในระยะเวลา 10 ปีที่ผ่านมาที่ผ่านมานั้นเป็นที่ยอมรับในระดับนานาชาติได้จำเป็น ต้องใช้มากกว่าการอุบแนวคิด ทฤษฎี และนโยบาย แต่เพียงลำพัง ระบบการศึกษาราชชิลพิสูจน์ให้เห็นถึงความสำคัญของเครื่องมือเชิงนโยบายเพื่อสนับสนุนการปฏิรูป (Policy Reform Instrument) ใน การสนับสนุนการกระจายอำนาจและการส่งเสริมอิสระและความรับผิดชอบของครู ผู้บริหาร ทางการศึกษาในทุกระดับได้อย่างเป็นรูปธรรม โดยเครื่องมือนโยบายที่ บรรจุรายเลือกใช้คือการพัฒนา “ตัวชี้วัด” และ “ระบบสารสนเทศ” ขึ้นมา เป็นเครื่องมือสนับสนุนการบริหารนโยบายการกระจายอำนาจและการ จัดการศึกษาเชิงพื้นที่ รวมทั้งระบบติดตามประเมินผลการกระจายอำนาจ ในการจัดการศึกษาและการจัดการงบประมาณของท้องถิ่นและสถานศึกษา อย่างต่อเนื่อง โดยอาศัยการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนและท้องถิ่น ในการเข้ามาร่วมในการจัดการศึกษาของพื้นที่ทั้งในรูปแบบของการสร้าง แรงจูงใจในการแข่งขัน หรือการเข้ามามีส่วนกำหนดทิศทางของการจัด การศึกษาของพื้นที่ตน

ดังนั้นประสบการณ์จากราชชิลที่สำคัญต่อการ “รีเซ็ตการศึกษา ท้องถิ่นในประเทศไทย” คือ การปฏิรูปการศึกษาเชิงพื้นที่ที่ดำเนินไป อย่างไม่มีระบบ ขาดองค์ความรู้เชิงระบบเพื่อสนับสนุนการจัดการศึกษา เชิงพื้นที่ขาดกลไกเชิงสถาบันที่ເອາເດີກເປັນເປົ້າມາຍາກຮ່າງນາມ ขาดเครื่องมือเชิงนโยบายเพื่อสนับสนุนการปฏิรูป ขาดการกำหนดตัวชี้วัด และขาดระบบการติดตามประเมินผลการดำเนินงานด้านการยกระดับ คุณภาพการศึกษาของแต่ละท้องถิ่นนั้นจะทำให้การแข่งขันด้านการพัฒนา คุณภาพการศึกษาและการจัดสรรทรัพยากรตามประสิทธิภาพการดำเนิน งานนั้นไม่สามารถเกิดขึ้นได้ อีกทั้งการสร้างแรงจูงใจแก่ภาคที่เกี่ยวข้อง

เพื่อสนับสนุนให้มีส่วนร่วมในการพัฒนาการศึกษาที่อาจนำไปไม่ตรงจุด ดังนั้นระบบข้อมูลและตัวชี้วัดที่ได้รับการยอมรับจากทุกภาคส่วนจะมีความสำคัญอย่างมากในการเป็นเครื่องมือในการช่วยให้การปฏิรูปการศึกษาประสบความสำเร็จได้ในประเทศไทย

1.2 กรณีศึกษาระบบการศึกษาตามหลักสูตรเชียงใหม่: ต้นแบบระบบการศึกษาคุณภาพและความท่า夷มสูง

Scan QR Code
เพื่อศึกษารายละเอียดเพิ่มเติม

จากการจัดอันดับประเทศที่เข้าร่วมทดสอบ PISA ทั้ง 65 ประเทศในปี 2555 ของ OECD พบว่า เชียงใหม่ (จีน) ยังคงเป็นระบบการศึกษาอันดับ 1 ของโลกจากการทดสอบ PISA ระยะ 6 ปีที่ผ่านมา โดยมีจุดเด่นในแง่ความท่า夷มทางคุณภาพของโรงเรียน จึงทำให้เชียงใหม่ถูกจัดอันดับให้เป็นระบบการศึกษาที่ดีที่สุดในโลก และมีประสิทธิภาพสูงในการลดช่องว่างระหว่างคุณภาพของโรงเรียนได้อย่างประสบผลสำเร็จ ยิ่งไปกว่านั้นระหว่างปี 2552-2555 ระบบการศึกษาของเชียงใหม่ซึ่งมีประชากรประมาณ 23 ล้านคนยังสามารถ “เพิ่มคุณภาพ” และ “ลดช่องว่าง” ของผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาให้แก่นักเรียนซึ่งอยู่ในอันดับที่สูงที่สุดของโลกอยู่แล้วให้ดีขึ้นได้อีกอย่างมีนัยสำคัญ ดังจะเห็นได้จากคะแนน PISA ระหว่างปี 2009 และ 2012 ในภาพที่ 16

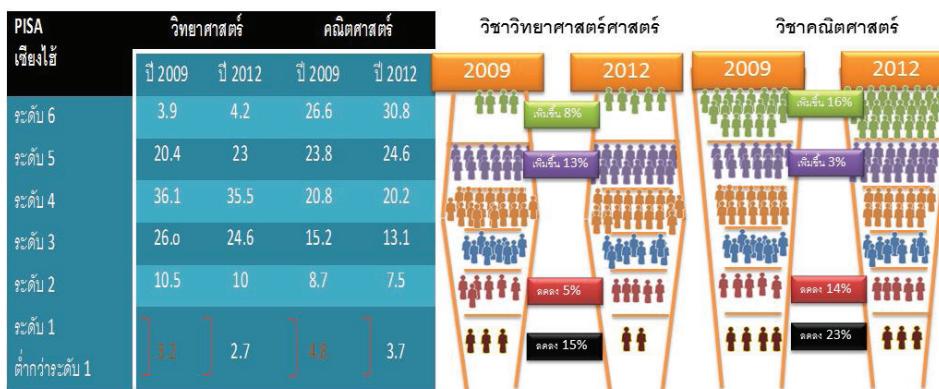
จากข้อมูลดังกล่าวแสดงให้เห็นการพัฒนาคุณภาพเด็กให้มีผลค่าคะแนนวิชาคณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์ในระดับสูง (ระดับ 6) เพิ่มขึ้นถึง 8-16% และสามารถลดจำนวนเด็กที่มีผลค่าคะแนนในระดับต่ำ (ระดับ 1 หรือต่ำกว่า) ลงถึง 15-23% ทั้งๆ ที่ระดับคะแนนเฉลี่ยของนครเชียงใหม่ก็อยู่ในอันดับหนึ่งของโลกอยู่แล้วในปี 2552 แต่พัฒนาการที่เกิด

ขึ้นใน 3 ปีนี้ซึ่งให้เห็นว่า ระบบการศึกษาทุกรอบไม่จำเป็นจะต้องเลือก
ระหว่างคุณภาพการศึกษาในระดับสูงและความเท่าเทียมกันในระบบ
การศึกษา แต่ทั้ง 2 เป้าหมายดังกล่าวสามารถเกิดขึ้นพร้อมกันได้จริง
ด้วยการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ เช่นในระบบการศึกษาเชียงใหม่

ปัจจัยที่ทำให้นครเชียงใหม่สามารถทำให้เด็กส่วนใหญ่มีสัมฤทธิ์
ผลทางการศึกษาใกล้เคียงกันได้มาจากการพัฒนาวัตถุกรรมการจัดการ
โรงเรียน และการกระจายอำนาจเพื่อช่วยลดช่องว่างคุณภาพระหว่าง
โรงเรียนให้เหลือน้อยที่สุด ด้วยมาตรการลดช่องว่างทางคุณภาพการศึกษา
3 มาตรการดังต่อไปนี้

ภาพที่ 16 พัฒนาการของระบบการศึกษาเชียงใหม่ 2552-2555

1. มาตรการจัดกลุ่มสถานศึกษาตามตัวชี้วัดคุณภาพโรงเรียน

นครเชียงใหม่ได้พัฒนาดัชนีตัวชี้วัดด้านศึกษา หรือที่เรียกว่า
โครงการประเมินโรงเรียน ดัชนีสีเขียวขี้นเพื่อบ่งชี้ถึงการเรียนรู้ของ
นักเรียนระดับประถม และ มัธยมศึกษาตอนต้น โดยใช้เปรียบเทียบ
คุณภาพของแต่ละโรงเรียนทุกปี ครอบคลุมมิติการลงทุนด้านการศึกษา

ความรู้ความสามารถของนักเรียน สมรรถภาพทางกาย คุณธรรม นวัตกรรม การศึกษาของนักเรียน โดยให้ความสำคัญกับพัฒนาการของนักเรียน และ อิทธิพลที่จะส่งผลโดยตรง ได้แก่ ครู ผู้อำนวยการโรงเรียน โรงเรียน และ ครอบครัวที่มีต่อนักเรียน ดังแสดงในภาพที่ 17

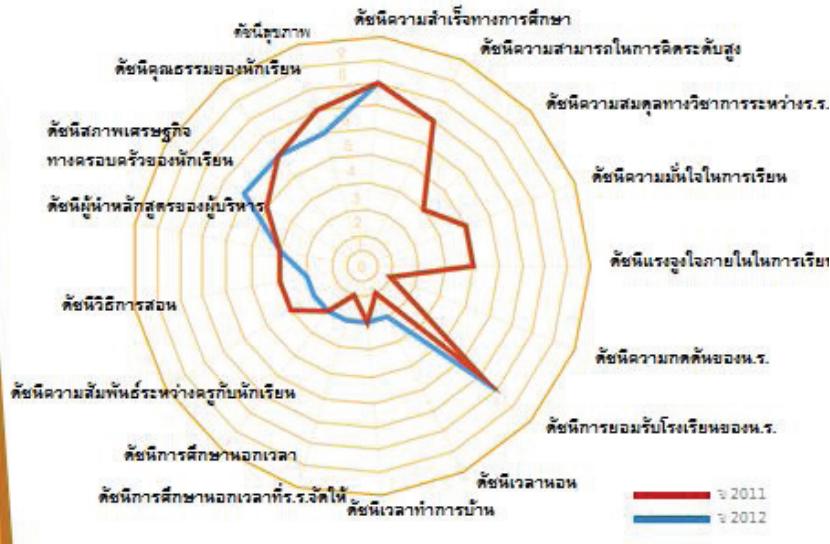
2. มาตรการสร้างเครือข่ายการพัฒนาโรงเรียนแบบทวิภาคี

มาตรการสร้างเครือข่ายการพัฒนาโรงเรียนแบบทวิภาคี เป็นมาตรการสำคัญของนครเชียงใหม่ในการลดความเหลื่อมล้ำด้านคุณภาพ ระหว่างโรงเรียนโดยการเปิดโอกาสการทำงานร่วมกันระหว่างนครเชียงใหม่ โรงเรียน ผู้บริหารโรงเรียน และผู้ปกครองอย่างต่อเนื่องด้วยการจับคู่กัน ของโรงเรียนที่มีคุณภาพสูงกับโรงเรียนที่มีคุณภาพต่ำจากการประเมิน ตัวชี้วัดคุณภาพโรงเรียนที่นิยมเชียงใหม่ได้พัฒนาขึ้น โดยการจัดกลุ่ม โรงเรียนออกเป็น 4 กลุ่มตามระดับคุณภาพตัวชี้วัด A, B, C และ D และ เปิดโอกาสให้โรงเรียนที่มีคุณภาพสูงส่งทีมงานผู้บริหารสถานศึกษาเข้าไป ช่วยให้คำแนะนำด้านการบริหารจัดการสถานศึกษาที่มีคุณภาพต่ำ เพื่อให้ เกิดการแลกเปลี่ยนผู้บริหารโรงเรียนระหว่างโรงเรียนเกรด A-B กับ โรงเรียนเกรด C-D ใน การเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารสถานศึกษา พร้อมกับสนับสนุนให้เกิดเครือข่ายโรงเรียนในพื้นที่ โดยให้โรงเรียนเกรด A เป็นโรงเรียนแغانนำในการพัฒนาด้วยขั้นตอนตามที่ได้อธิบายไว้ใน ภาพที่ 18

ภาพที่ 17 ตัวชี้วัดคุณภาพโรงเรียนในนครเชียงใหม่

กลยุทธ์เพื่อการปรับปรุงการศึกษาขั้นพื้นฐานของเชียงใหม่

หลังจากการดำเนินมาตรการสร้างเครือข่ายการพัฒนาโรงเรียนแบบทวิภาคีเป็นระยะเวลากว่า 5 ปีอย่างต่อเนื่องของนครเชียงใหม่ กระบวนการทำงานร่วมกันทั้งจากฝั่งผู้ให้และผู้ใช้บริการทางการศึกษานี้ ก็บังเกิดผลที่เป็นรูปธรรม ทำให้โรงเรียนที่มีคุณภาพต่างกว่าเกณฑ์มาตรฐาน (C-D) ของเชียงใหม่หายไปจากระบบการศึกษาได้ภายในเวลาไม่ถึงทศวรรษ จนปัจจุบันโรงเรียนในระบบการศึกษาของเชียงใหม่มีคุณภาพสูงสุดในบรรดา 65 ระบบการศึกษาที่เข้าร่วมการประเมิน PISA และเป็นระบบการศึกษาที่คุณภาพโรงเรียนมีความเท่าเทียมกันเป็นอันดับ 1 ในบรรดาระบบการศึกษาทั้ง 65 แห่งที่ร่วมสอบ PISA เช่นกัน

3. มาตรการพัฒนาครูแบบประกบตัว (Teacher Coaching/Mentoring)

มาตรการสำคัญมาตราการสุดท้ายที่นครเชียงใหม่เลือกใช้สนับสนุนการลดช่องว่างด้านคุณภาพการศึกษาระหว่างโรงเรียนคือการลดช่องว่างของคุณภาพครูระหว่างโรงเรียนด้วยการจ้างทีมงานครูอาชูสมากประสบการณ์ที่พึงเกียรติอย่างราชการเดินสายพัฒนาครูหน้าใหม่อย่างเข้มข้น ตั้งแต่การติดตามการสอนในห้องเรียน อบรมพัฒนาเทคนิคการสอนแบบประกบตัวอย่างต่อเนื่องจนกว่าครูหน้าใหม่เหล่านี้จะสามารถยกระดับการบริหารชั้นเรียนและกระบวนการสอนของตนได้อย่างมั่นใจได้ นครเชียงใหม่ใช้มาตรการดังกล่าววน一圈คู่ไปกับมาตรการสร้างเครือข่ายการพัฒนาโรงเรียนแบบทวิภาคีอย่างต่อเนื่องเพื่อลดช่องว่างทั้งคุณภาพครูและคุณภาพของผู้บริหารสถานศึกษาควบคู่กันไปเพื่อลดช่องว่างด้านคุณภาพของสถานศึกษาทั้งระบบในที่สุด

ภาคที่ 18 มาตรการสร้างเครือข่ายการพัฒนาโรงเรียนแบบทวิภาคี

ยุทธศาสตร์การพัฒนาและลดความเหลื่อมล้ำในคุณภาพโรงเรียน

1. ส่งเสริมการรวมร่วมหรือสร้างเครือข่ายระหว่างโรงเรียนแห่ง A และเขต D
2. การแลกเปลี่ยนคุณคร้าวครัวระหว่างโรงเรียนแห่ง A-B กับ โรงเรียน C-D
 - (ก) การฝึกอบรมชั่วคราว ผู้อานวยการโรงเรียน และครูร่วมดูหัวหน้ากลุ่มสาระระหว่างโรงเรียนแห่ง A-B และโรงเรียนแห่ง C-D เพื่อให้เกิดการดำเนินงานทางการบูรณาการโรงเรียนและภารกิจการสอน
 - (ข) การให้เอกสารสำหรับนักเรียนห้องเรียนกันรู้สึกใหม่ ได้ตามมาตราฐานโรงเรียนใหม่และประเมินซึ่งกันและกันเพื่อพัฒนาและสนับสนุนการบริหาร
3. จัดการโรงเรียนในเขตเมือง และโรงเรียนในเขตหุ่งริมน้ำ เพื่อร่วมมั่นพัฒนาศักยภาพครุภัณฑ์ทางการบริหารชั้นต่ำของโรงเรียน
4. ส่งเสริมการยกย่องชั่วคราวของผู้อำนวยการโรงเรียนที่ได้เขต A ไปช่วยผู้อำนวยการโรงเรียนแห่ง D พัฒนาแผนทางการบริหารโรงเรียนให้มีคุณภาพและประสิทธิภาพ
5. สร้างเครือข่ายโรงเรียนในพื้นที่โดยใช้โรงเรียนแห่ง A เป็นโรงเรียนนำหน้าในการพัฒนาเครือข่ายการทำางานของโรงเรียนของรัฐ ท้องถิ่น และเอกชน ในรูปแบบ School Cluster เพื่อยกระดับคุณภาพโรงเรียนให้เดียวกัน
6. พ่อนั่งผู้ปกครองของชั้นชุมชนต่อตัวลูกในภารต์สืบไปเลือกที่เรียนให้ครบครัน

A B C D

1.3 กรณีศึกษาประเทศสหรัฐอเมริกา

Scan QR Code
เพื่อศึกษารายละเอียดเพิ่มเติม

อิกหนึ่งประเทศต้นแบบด้านการปฏิรูปการศึกษาเชิงพื้นที่ด้วยการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่นและโรงเรียนคือประเทศสหรัฐอเมริกาซึ่งเป็นผู้นำด้านนวัตกรรมทางนโยบายและเทคโนโลยีที่สนับสนุนการจัดการศึกษาของท้องถิ่นและโรงเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดย 3 นวัตกรรมที่สำคัญอันเป็นที่ยอมรับในระดับนานาชาติของสหรัฐอเมริกามีดังนี้

1. โครงการ Race to the Top (RTT)

โครงการ Race to the Top (RTT) เป็นโครงการนำร่องการปฏิรูปการศึกษาของสหรัฐอเมริกา เริ่มต้นปี 2009 ภายใต้การนำของประธานาธิบดีบารัก โอบามา โดยเป็นกลไกสนับสนุนการปฏิรูปการศึกษาระดับมลรัฐ (State) และท้องถิ่น (Local District) ในลักษณะการให้เงินสนับสนุนโครงการ (competitive grants) ทั้งหมด 4.35 พันล้านเหรียญสหรัฐ ในระยะเวลา 4 ปี ดำเนินงานโดยกระทรวงศึกษาธิการ โดยมีเป้าหมายในการพัฒนาและยกระดับการศึกษา โดยการเริ่มของบุคลากรในพื้นที่

การสนับสนุนจาก RTT ที่มลรัฐและท้องถิ่นได้จะอยู่ในรูปการให้ทุน ทั้งนี้มลรัฐ/ท้องถิ่นจะต้องเป็นผู้เสนอความคิดว่าจะพัฒนาการศึกษาอย่างไร เท่าไหร่ และจะسانต่อการพัฒนาให้ยั่งยืนในโรงเรียนอย่างไร โดยมีเป้าหมายการปฏิรูป 4 ประเด็นหลัก ที่ได้มีการวิจัยศึกษาแล้วว่าจะส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงเชิงระบบและคุณภาพการศึกษาของประเทศ ดังนี้

1. การพัฒนาประสิทธิภาพครูและผู้บริหารโรงเรียน ผ่านการพัฒนาระบบสนับสนุน เช่น การเตรียมการเรียนการสอนของครู การปรับวิธีการประเมินและระบบแรงจูงใจ และค่าตอบแทนครู เพื่อรักษาครูที่เก่งและกระตุ้นให้คนเก่งสนใจประกอบอาชีพครูเพิ่มขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสาขาวิชาที่เป็นที่ต้องการ
2. การพัฒนาระบบฐานข้อมูล เพื่อยกระดับข้อมูลเพื่อใช้ในการตัดสินใจและพัฒนาการเรียนที่มีประสิทธิผล โดยเป็นระบบที่เก็บข้อมูลในระยะยาวต่อเนื่อง และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียสามารถเข้าถึงข้อมูลดังกล่าว
3. การลดความเหลือมล้ำ ช่วยเหลือโรงเรียนที่มีผลลัพธ์ที่ทางการศึกษาตั้ง เป้าแก้ไขปัญหาคุณภาพการศึกษา ผ่านการจัดการศึกษาในรูปแบบใหม่คือ การจัดตั้งโรงเรียนสาธารณะที่มีการจัดการตัวเอง (Public Charter School) การส่งเสริมนวัตกรรมการเรียนการสอนใหม่ ผ่านสร้างความร่วมมือกับภาคเอกชนและคิดค้นวิธีการเรียนการสอนโดยนำนวัตกรรมเทคโนโลยีสารสนเทศเข้ามาปรับใช้ การเน้นการเรียนการสอนวิชาคณิตศาสตร์ และวิทยาศาสตร์ (STEM)
4. การพัฒนาทดสอบมาตรฐานและการประเมินการวัดผล สัมฤทธิ์ทางการศึกษา ที่เน้นให้รู้/ท่องถื้นจากการใช้การทดสอบเป็นตัวชี้วัดผลลัพธ์ที่ทางการศึกษาแล้ว ให้ใช้การทดสอบที่วัดความพร้อมในการเข้าสู่มหาวิทยาลัยและการประกอบอาชีพ และการทดสอบการคิดวิเคราะห์มากขึ้น

ในส่วนของงบประมาณการดำเนินงาน เงื่อนไขสัดส่วน การสนับสนุนงบประมาณแต่ละรัฐจะขึ้นอยู่กับสัดส่วนจำนวนประชากรเด็กและเยาวชนอายุระหว่าง 5-17 ปี โดยแบ่งเป็น 2 กลุ่มงบประมาณได้แก่ 20-75 ล้านเหรียญ และ 350-700 ล้านเหรียญ ในการสนับสนุนครั้งแรกมีมูลรัฐและท้องถิ่นได้รับทุนสนับสนุนโครงการจำนวนรวม 12 แห่ง โดยงบประมาณที่มีมูลรัฐได้รับสนับสนุนภายใต้โครงการนี้คิดเป็นค่าเฉลี่ยร้อยละ 6 ของงบประมาณการศึกษาของมูลรัฐ งบประมาณที่มูลรัฐได้ทั้งหมดแบ่งออกเป็น 2 ส่วนหลัก ดังนี้

- 1) งบประมาณร้อยละ 51 ที่มีมูลรัฐได้รับจะใช้ในการปฏิรูปการศึกษาในระดับ macro ของมูลรัฐ ตามเป้าหมายการปฏิรูปการศึกษา 4 ประเด็นหลักข้างต้น
- 2) งบประมาณร้อยละ 49 มูลรัฐจะใช้ในการสนับสนุนโรงเรียนในพื้นที่

ตัวอย่างนวัตกรรมการทำงานจากการสนับสนุนของ

Race to the Top

การให้ทุนสนับสนุนได้เปิดโอกาสให้เกิดการปฏิรูปการศึกษาตามทิศทางที่กระทรวงศึกษาธิการต้องการและ เปิดโอกาสให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ดีๆ จากมูลรัฐและท้องถิ่นกว้างขวางได้ ทำให้กระทรวงศึกษาธิการของสหรัฐอเมริกาสามารถนำไปสานต่อขยายผลได้ ตัวอย่างนวัตกรรมการทำงานของมูลรัฐ มีดังนี้

ลดความเหลื่อมล้ำ: การช่วยเหลือโรงเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาต่ำ/
ด้อยโอกาส

แม่สชาชูเซตส์	พัฒนาระบบทีอ่อนล่วงหน้า (early warning system) เพื่อป้องกันปัญหานักเรียนออกจากโรงเรียนกลางคัน
อิลลินอยส์ หลุยส์เซียน่า และแทนเนสซี	เปลี่ยนกฎหมายและนโยบายขยายโรงเรียนชาร์เตอร์ในเขตพื้นที่ยากจน และด้วยโอกาสเพิ่มขึ้น
โรสไอส์แลนด์	ปรับแผนการสนับสนุนงบประมาณเพื่อลดความเหลื่อมล้ำ โดยการให้สนับสนุนงบประมาณกับโรงเรียนรัฐที่มีสัดส่วนจำนวนนักเรียนยากจนมากขึ้น

การพัฒนามาตรฐานและการประเมินการวัดผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษา

มิสซูรี	ปรับมาตรฐานการศึกษาใหม่โดยการใช้ตัวชี้วัดการเตรียมความพร้อมในการเข้ามาร่วมทางวิทยาลัย และการประกอบอาชีพในวิชาการอ่านและคณิตศาสตร์ในการประเมินเด็กมัธยมศึกษาตอนปลาย
---------	--

การพัฒนาประสิทธิภาพครุและผู้บริหารโรงเรียน

แคลิฟอร์เนีย อินเดียน่า และวิสคอนซิน	เปลี่ยนกฎหมายที่เอื้อให้เกิดระบบการประเมินครุและผู้บริหารโรงเรียนที่ใช้ข้อมูลผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาของเด็กมาประกอบการประเมิน
--------------------------------------	---

เดลาร์	วางแผนการประเมินครูในห้องเรียนใหม่ที่นำเอาผลการพัฒนาทางการเรียนรู้ของเด็กเป็นตัวชี้วัดระบบดังกล่าวได้ทำให้ครู ผู้บริหารโรงเรียนสามารถพัฒนากระบวนการที่จะช่วยพัฒนาการเรียนการสอนของครู และประกันโอกาสความสำเร็จให้แก่นักเรียนมากขึ้น
ออสติน	พัฒนาระบบการตอบแทนและความก้าวหน้าทางอาชีพครูใหม่ โดยจะเป็นไปตามผลของการพัฒนาเด็ก และการทำงานในการเป็นครูพี่เลี้ยงให้แก่ครูที่เข้ามาใหม่ ทำนองเดียวกัน ในเจฟเฟอร์สัน เคาร์ที่ ปรับระบบการตอบแทนที่สอดคล้องกับตัวชี้วัดการเรียนรู้ของนักเรียน ในวิชาการอ่านและคณิตศาสตร์ การพัฒนาสมรรถนะและความเป็นผู้นำของครู และการเพิ่มแรงจูงใจในการทำงานเป็นทีมของครู เป็นต้น
นิวยาเวน (CT)	เปลี่ยนระบบการจ้างครูเป็นทุก 4 ปี และปรับระบบการประเมินผลการสอนของครูใหม่ที่ให้น้ำหนักผลการเรียนรู้ของนักเรียนและที่จะช่วยเหลือและพัฒนาครูที่มีปัญหาผ่านการช่วยเหลือจากเพื่อนครูและการปรับหลักสูตร ร่วมถึงการแก้ปัญหาโรงเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ ผ่านการขยายเวลาเรียน และปรับรูปแบบการบริหารใหม่โดยให้อิสระในการบริหารโรงเรียนโดยครูให้กลุ่มสารสนเทศทีมครูสอนเอง
ฟลอริดา	เปลี่ยนระบบการประเมินครูใหม่โดยให้น้ำหนักร้อยละ 50 กับการพัฒนาการของเด็กและเชื่อมกับค่าตอบแทนของครู

2. การกระจายอำนาจผ่านโรงเรียนด้วยระบบโรงเรียนในกำกับของรัฐหรือ (Chartered School)

อีกหนึ่งในตัวอย่างการปฏิรูปการกระจายอำนาจทางการศึกษาที่ประสบความสำเร็จในระดับนานาชาติคือการกระจายอำนาจผ่านโรงเรียนด้วยระบบโรงเรียนในกำกับของรัฐหรือ Chartered School เป็นกลไกในการปฏิบัติของสถานศึกษา จะเข้ามายืนส่วนสำคัญให้การบริหารจัดการศึกษาเชิงพื้นที่มีประสิทธิภาพได้ โดยถือเป็นหลักการคุ้มน้ำนกับการบริหารจัดการศึกษาเชิงพื้นที่ คือ การมีสถานศึกษาที่มีอิสระในการบริหาร (School Autonomy) ควบคู่ความรับผิดชอบต่อผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนและโรงเรียน รวมทั้งสามารถรับการตรวจสอบได้ (School Accountability)

ผลสัมฤทธิ์ดังกล่าว มี 2 มิติที่สำคัญ คือ ด้านความเป็นธรรม (Equity) และด้านคุณภาพ (Quality)

1. ด้านความเป็นธรรม (Equity) เป็นประเด็นสำคัญ เพื่อสร้างโอกาสการเข้าถึงบริการการศึกษาและลดความเหลื่อมล้ำในคุณภาพของบริการการศึกษา เด็กทุกคน ควรสามารถเข้าถึงบริการการศึกษา ระบบจัดการควรสามารถติดตามตรวจสอบได้ว่ามีเด็กหลุดออกจากระบบเท่าไร เมื่อไร และไปอยู่ที่ไหน โรงเรียนแต่ละแห่ง มีความขาดแคลนและความต้องการที่แตกต่างกันอย่างไร เพื่อที่จะสามารถจัดสรรทรัพยากรให้ตอบสนองความจำเป็นและความต้องการ อันจะนำไปสู่การกระจายบริการที่มีคุณภาพที่ใกล้เคียงกันได้มากขึ้น และทำให้เด็กหลุดออกจากระบบน้อยลง

2. ด้านคุณภาพ (Quality) เป็นอีกประเดิ้นสำคัญเพื่อเพิ่มผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของเด็ก โดยเฉพาะทักษะพื้นฐานด้านภาษาและการคำนวณอันเป็นพื้นฐานสำคัญของการพัฒนาทักษะ 4C ของศตวรรษที่ 21 (creativity, critical thinking, collaboration, communication) ประเดิ้นนี้สัมพันธ์โดยตรงกับคุณภาพของครู ระบบจัดการในพื้นที่ควรจะสามารถติดตามการทำงานของครูและผลที่เกิดขึ้นกับเด็ก และตรวจสอบได้ว่า ทรัพยากร (input) ที่ส่งลงไบในโรงเรียนสามารถเกือบหนุนการเพิ่มประสิทธิภาพและคุณภาพการทำงานของครู และส่งให้เกิดผลต่อเด็ก (output) อย่างไร เพื่อให้สามารถวางแผนตัดสินใจเกี่ยวกับการแก้ปัญหาด้านคุณภาพการศึกษาได้ถูกจุด

3. ระบบสารสนเทศเพื่อสนับสนุนการบริหารโรงเรียน (School Information Management System)

เมื่อพิจารณาเรื่องของเทคโนโลยีสารสนเทศซึ่งใช้ในการพัฒนาระบบข้อมูลเพื่อการตัดสินใจและพัฒนานโยบายด้านการศึกษานั้น ประเทศที่มีความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีเป็นอันดับหนึ่งของโลกคงจะหนีไม่พ้นประเทศสหรัฐอเมริกา ซึ่งประเทศสหรัฐอเมริกานั้นมีโครงสร้างในการกระจายอำนาจจากการปกครองคล้ายกันกับประเทศบรัสเซล นั่นคือ มีรัฐกลางซึ่งเป็นผู้กำหนดนโยบายระดับประเทศ มีรัฐต่างๆ มีหน้าที่ในการกำหนดแนวทางการดำเนินงานด้านการศึกษาในเขตพื้นที่การตัดสินใจและพัฒนาระบบการศึกษาภายในต้องถี่น และจากการค้นคว้าข้อมูลในเบื้องต้นนั้นพบว่าโรงเรียนในประเทศสหรัฐอเมริกา ส่วนใหญ่มีการประยุกต์ใช้ระบบฐานข้อมูลสารสนเทศเพื่อการบริหาร

จัดการการศึกษาและทรัพยากรของโรงเรียน พัฒนาทั้งการใช้ระบบฐานข้อมูลสารสนเทศเพื่อติดตามความก้าวหน้าทางการเรียนรู้ของเด็กแต่ละบุคคล ในระดับของเขตพื้นที่การศึกษาเองก็มีการใช้ระบบข้อมูลในการติดตามผลการดำเนินงานของแต่ละโรงเรียน และในระดับมลรัฐของนั้นก็มีระบบฐานข้อมูลสารสนเทศที่ใช้เพื่อการกำหนดนโยบายและวางแผนในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของมลรัฐ แต่ในระดับของรัฐบาลนั้นข้อมูลด้านการศึกษาที่เก็บรวบรวมไว้ที่ส่วนกลางของประเทศบราซิลจะมีข้อมูลรายบุคคลของนักเรียน แต่ในประเทศสหรัฐอเมริกานั้นรัฐส่วนกลางจะไม่รวบรวมข้อมูลรายบุคคลของเด็ก เนื่องจากความตระหนักรในเรื่องของความเป็นส่วนตัวของนักเรียนแต่ละคน ดังนั้นการนำข้อมูลไปวิเคราะห์เพื่อใช้งานในระดับของรัฐบาลกลางนั้นไม่สามารถติดตามผลการเรียนรู้ของนักเรียนรายบุคคลได้ นอกจากปัญหาในเรื่องการปกป้องความเป็นส่วนตัวของข้อมูลรายบุคคลของประเทศสหรัฐอเมริกาแล้ว ประเทศสหรัฐอเมริกายังมีปัญหาในเรื่องของรหัสที่ใช้ในการระบุตัวบุคคลของเด็กและเยาวชนเนื่องจากรหัสประจำตัวประชาชนของประเทศสหรัฐอเมริกานั้นจะสามารถมีได้ก็ต่อเมื่อบุคคลคนนั้นมีรายได้ประจำและมีอายุครบ 18 ปีบริบูรณ์ ซึ่งจะเห็นได้ว่าการติดตามเรื่องผลการศึกษาของเด็กในประเทศสหรัฐอเมริกานั้นไม่สามารถทำได้เนื่องจากหมายเลขอประจำตัวนักเรียนนั้นเป็นหมายเลขที่มีความจำเพาะภายในโรงเรียนเท่านั้น แต่เมื่อเด็กมีการเปลี่ยนโรงเรียนนั้นการติดตามความก้าวหน้าทางการศึกษาของเด็กไม่สามารถเป็นไปได้ เนื่องจากไม่สามารถเชื่อมโยงข้อมูลรายบุคคลของเด็กจากโรงเรียนหนึ่งไปยังอีกโรงเรียนหนึ่งได้ ดังนั้นตั้งแต่ปี 2004 เป็นต้นมา หลาย ๆ ประเทศในประเทศไทยได้มีการเริ่มต้นในเรื่องของรหัสประจำตัวนักเรียนที่มีความจำเพาะในระดับของมลรัฐ ซึ่งทำให้การติดตามตัวเด็กในระบบการศึกษาตั้งแต่ K-12 เป็นไปได้ในกรณีที่เด็กเข้ารับการศึกษาในโรงเรียนที่สังกัดอยู่ภายใต้มลรัฐเดียวกัน แต่ถ้าหากเด็กมีการย้ายไปยังมลรัฐอื่นๆ จะไม่สามารถติดตามได้

นอกจากการใช้ระบบข้อมูลเพื่อติดตามความก้าวหน้าทางการศึกษาของเด็กแต่ละคนแล้ว ในประเทศสหรัฐอเมริกายังใช้ระบบข้อมูลในการติดตามประเมินผลการดำเนินงานด้านการศึกษาของโรงเรียนและเขตพื้นที่ การศึกษาภายในมลรัฐต่างๆ เนื่องจากการศึกษานั้นเป็นสิ่งหนึ่งที่เงินภาษีถูกนำไปใช้จ่ายและระบบภาษีของประเทศสหรัฐอเมริกานั้นจะเป็นความรับผิดชอบในขอบเขตของมลรัฐ ดังนั้นมลรัฐต่างๆ ในประเทศสหรัฐอเมริกาจึงสนใจที่จะติดตามประเมินผลการดำเนินงานด้านการศึกษาของโรงเรียน และเขตพื้นที่การศึกษาที่อยู่ภายใต้การดูแลของตนเท่านั้น ซึ่งปัญหาของความไม่ต่อเนื่องในเรื่องรหัสประจำตัวประชาชนของประเทศสหรัฐอเมริกานั้น ทำให้การพัฒนาระบบข้อมูลเพื่อติดตามผลการศึกษาของนักเรียนในประเทศสหรัฐอเมริกาตั้งแต่ช่วงปฐมวัยถึงระดับอุดมศึกษานั้นจำเป็นต้องใช้รหัสประจำตัวสองระบบผสมกัน ซึ่งได้แก่ รหัสประจำตัวนักเรียนและรหัสประจำตัวประชาชนของประเทศสหรัฐอเมริกา แต่ระบบข้อมูลในประเทศสหรัฐอเมริกานั้นสามารถนำมาร่วมกับรหัสประจำตัวเดียวกันได้โดยไม่ต้องเปลี่ยนแปลง ในการกำหนดนโยบายและจัดสรรงบประมาณด้านการศึกษาได้แก่ คณะกรรมการบริหารการศึกษาของมลรัฐเท่านั้น เนื่องจากข้อมูลต่างๆ จะไม่ถูกส่งต่อสู่รัฐบาลกลาง แต่โครงสร้างระบบข้อมูลดังกล่าวจะสอดคล้องกับการกระจายการปกครอง และระบบการจัดสรรงบประมาณของประเทศสหรัฐอเมริกาอยู่แล้ว

2. กรณีศึกษาการริเซ็ตการศึกษาท้องถิ่นในประเทศไทย

Scan QR Code
เพื่อศึกษารายละเอียดเพิ่มเติม

2.1 กรณีศึกษา “แม่ฮ่องสอนโมเดล” ต้นแบบการถักทodor ความร่วมมือสู่หลักประกัน โอกาสทางการศึกษา

ปัญหาเด็ก ด้อยโอกาส สนับสนุนระบบ

การศึกษาและเด็กกลุ่มเสี่ยงในระบบการศึกษาเป็นปัญหาที่ถูกกล่าวถึงและ
ขาดการป้องกันแก้ไขอย่างจริงจังและเป็นระบบมาช้านาน จากข้อมูลของ
สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) ระบุว่าเด็กด้อย-
โอกาสในระบบการศึกษาในปัจจุบันมีจำนวนประมาณ 4.7 ล้านคน
คิดเป็น 33% ของเด็กและเยาวชนทั้งหมดของประเทศไทย แม่ของสอน
เป็นจังหวัดที่มีอัตรานักเรียนด้อยโอกาสสูงถึง 34,098 คน จากนักเรียน
ทั้งหมด 47,224 คน และมีเด็กพิการด้อยโอกาสที่ยังขาดโอกาสทาง
การศึกษาอยู่ถึง 1,000 คน แต่มีเพียง 327 คน ที่สำรวจพบโดยศูนย์การ
ศึกษาพิเศษจังหวัดแม่ฮ่องสอน และมีเพียง 120 คนที่ได้รับการดูแล
อย่างต่อเนื่อง ในขณะที่หน่วยงานในการดูแลเพื่อช่วยเหลือเด็กพิการ และ
ขาดโอกาสทางการศึกษา ยังมีข้อจำกัดในการดูแลเนื่องจากการขาดข้อมูล
เกี่ยวกับจำนวนที่แท้จริงของเด็กด้อยโอกาสในพื้นที่ทั้งในและนอกระบบการ
ศึกษา รวมทั้งข้อมูลสำหรับการติดต่อและระบบสนับสนุนการจัดสรร
ทรัพยากรของภาครัฐอย่างมีประสิทธิภาพ อีกทั้งสภาพภูมิประเทศของ
จังหวัดแม่ฮ่องสอนมีพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นเทือกเขาจึงเป็นข้อจำกัดในการ
เข้าถึงการดูแลและโอกาสทางการศึกษา

◎ ระบบหลักประกันโอกาสทางการศึกษา

ปัจจุบันฐานข้อมูลของเด็กที่อยู่ในโรงพยาบาลประจำจังหวัดและ
อำเภอ โดยเฉพาะฐานข้อมูลเด็กพิการหลายส่วนยังไม่ถูกส่งต่ออย่างเป็น
ระบบไปยัง ศูนย์การศึกษาพิเศษ พัฒนาสังคมจังหวัด และองค์กรปกครอง
ส่วนท้องถิ่น ทำให้หน่วยให้บริการดังกล่าวไม่สามารถติดตามเบียนสิทธิและ
ให้บริการเด็กได้ทันท่วงที ส่งผลให้เด็กและเยาวชนกลุ่มนี้ขาดโอกาสในการ
พัฒนาสมรรถภาพความพิการและพัฒนาศักยภาพทางการเรียนรู้ ทำให้
เด็กกลุ่มนี้ต้องตกเป็นภาระของครอบครัวและสังคมไปตลอดชีวิต สสค.
จึงร่วมกับมหาวิทยาลัยนเรศวร ดำเนินการโครงการวิจัยเพื่อพัฒนาระบบ

หลักประกันโอกาสทางการศึกษาของเด็กและเยาวชนผู้พิการด้วยโอกาสในพื้นที่จังหวัดแม่ย่องสอน โดยออกแบบระบบเชื่อมโยงข้อมูลระหว่างโรงพยาบาลจังหวัดและอำเภอ ไปยังองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ศูนย์การศึกษาพิเศษ สถานศึกษา และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ เพื่อสนับสนุนให้มี “ระบบการดูแลเด็กแบบประกับตัว” (*Case Management System*) อย่างต่อเนื่องและสนับสนุนการส่งต่อเด็กและเยาวชนด้วยโอกาสเหล่านี้ให้ได้รับบริการทั้งด้านสาธารณสุข การศึกษาและสังคมสงเคราะห์อย่างต่อเนื่อง เพื่อให้มีเด็กคนใด “หลุด” ออกจากระบบการศึกษาอีกต่อไป เส้นทางหลักสู่ระบบหลักประกันโอกาสทางการศึกษาที่เด็กและเยาวชนด้อยโอกาสในพื้นที่จังหวัดแม่ย่องสอนจะเริ่มต้นเข้าสู่ระบบได้มี 4 เส้นทางได้แก่ สถานพยาบาล ศูนย์การศึกษาพิเศษ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พัฒนาสังคมจังหวัด

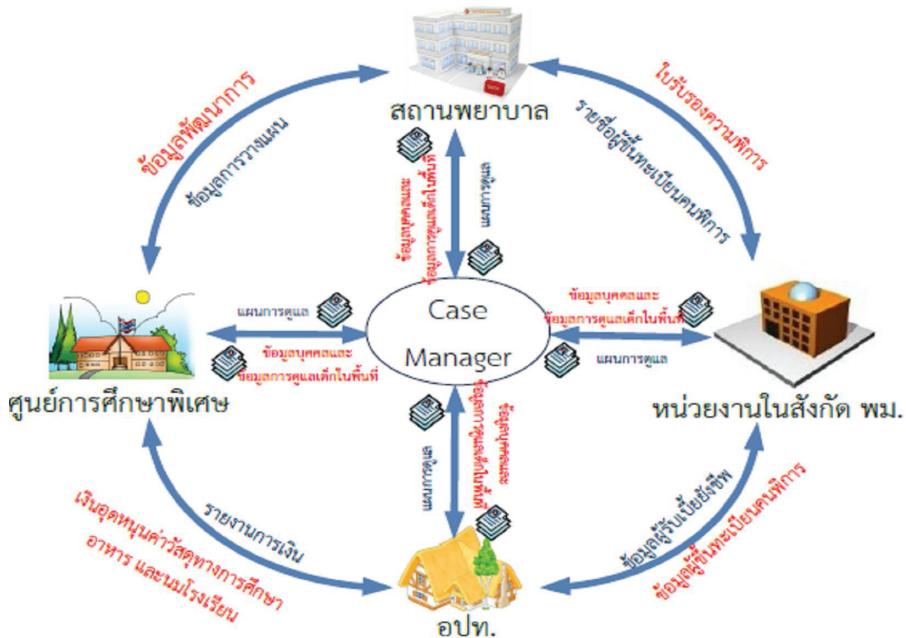
โดยพ่อแม่ผู้ปกครอง เจ้าหน้าที่ท้องถิ่น พัฒนาสังคมจังหวัด และครุศูนย์การศึกษาพิเศษเป็นผู้พาเด็กและเยาวชนด้วยโอกาสจัดทำเบียนและกรอกข้อมูลพื้นฐาน และประเมินพัฒนาการเบื้องต้นที่ต้นทางทั้ง 4 แห่ง ก่อนเริ่มเข้ารับการดูแลแบบประกับตัวต่อไป ภายใต้การติดตามและประเมินพัฒนาการอย่างต่อเนื่อง เช่น เด็กทุกคนที่ได้รับการวินิจฉัยดังแต่เกิดว่ามีความพิการทางด้านร่างกายหรือการเรียนรู้ที่จำเป็นต้องได้รับการพัฒนา ระบบจะทำการบันทึกและส่งต่อข้อมูลแผนการดูแลให้แก่เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับการดูแลเด็กทันที เพื่อให้บริการทางสาธารณสุขและการเรียนรู้ถึงตัวเด็กทันทีตามเวลาที่แพทย์ หรือผู้เชี่ยวชาญที่เป็น Case Manager ของเด็กได้วางไว้ ระบบฐานข้อมูลที่จัดทำขึ้นจะประกอบด้วย 5 ส่วนสำคัญดังแสดงในภาพที่ 19

- (1) ระบบสนับสนุนการการลงทະเบียนเด็กด้วยโอกาสจาก 4 ช่องทางเข้าสู่กระบวนการดูแล การคัดกรองเบื้องต้นและการวางแผนสวัสดิการ

- (2) ระบบส่งต่อข้อมูลบุคคลและแผนการดูแลเด็กเพื่อสนับสนุน การดำเนินงานของหน่วยงานในระดับท้องถิ่นที่ทำหน้าที่ในการดูแลเด็กด้วยโอกาส
- (3) ระบบการติดตามและประเมินผลการดูแลเด็กด้วยโอกาส แบ่งออกเป็น 2 ส่วน ได้แก่ การติดตามสนับสนุนชุดสิทธิประโยชน์และการส่งต่อการดูแลเด็กด้วยโอกาสของ Case Manager ในหน่วยงานในระดับท้องถิ่นที่เกี่ยวข้อง และการติดตามประเมินผลพัฒนาของเด็กด้วยโอกาสอย่างต่อเนื่อง
- (4) ระบบการบริหารจัดการข้อมูลสวัสดิการและค่าใช้จ่ายต่อหัวในการดูแล โดยจัดทำการพัฒนาระบบการจัดการข้อมูลสวัสดิการและข้อมูลค่าใช้จ่ายรายกิจกรรมเกิดขึ้น เพื่อให้ Case Manager และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถสนับสนุนชุดสวัสดิการที่จำเป็นต่างๆแก่เด็กได้อย่างต่อเนื่อง
- (5) ระบบคลังข้อมูลเพื่อสนับสนุนการวิจัยพัฒนาคุณภาพการดูแลเด็กด้วยโอกาส และเป็นฐานข้อมูลเพื่อสนับสนุนการตัดสินใจในการจัดทำนโยบายและแผนงบประมาณเพื่อขยายผลการทำงานของระบบหลักประกันโอกาสทางการศึกษาสู่พื้นที่อื่นๆ ของประเทศต่อไปในอนาคต

ภาพที่ 19 ระบบหลักประกันโอกาสทางการศึกษา

◎ “แม่ย่องสอนโมเดล” ต้นแบบการถักท่อเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

ในการถักท่อความร่วมมือเพื่อสร้างโอกาสและลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาจึงดำเนินการใน 2 เรื่องที่สำคัญ คือ การเปิดศูนย์การเรียนรู้เพื่อเด็กพิการและขาดโอกาสต้นแบบ เนื่องจากข้อจำกัดด้วยระยะเวลาที่ห่างไกล ทำให้เด็กพิการในจังหวัดแม่ย่องสอน ไม่สามารถเข้ารับบริการที่ศูนย์การศึกษาพิเศษได้เท่าที่ควร เช่นเดียวกับการทำงานของครูประจำศูนย์การศึกษาพิเศษ ใน การเยี่ยมบ้านเด็กพิการ ยังมีข้อจำกัดด้วยการเดินทาง ทำให้ไม่สามารถฝึกพ่อแม่ให้กลایเป็น “ครู” เพื่อฝึกพัฒนาการของเด็กอย่างต่อเนื่องได้ จึงเกิดการจัดตั้ง ศูนย์การเรียนรู้เพื่อเด็กพิการและ

ขาดโอกาสตั้งแบบ เพื่อรับเด็กพิการขาดโอกาสในพื้นที่ทางตอนใต้ของจังหวัดแม่ฮ่องสอน คือ อำเภอแม่สะเรียง อำเภอแม่ลาน้อย และอำเภอ שבเมย เริ่มให้บริการแก่เด็กและผู้ป่วยครองนำบุตรหลานมาเข้ารับการฝึกทักษะตั้งแต่วันที่ 1 มิถุนายน 2555 ที่ผ่านมา โดยการเชื่อมประสานการทำงานระหว่างศูนย์การศึกษาพิเศษ นายอำเภอแม่สะเรียง และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อระดมงบประมาณสนับสนุนให้เกิดการตั้งศูนย์ดังกล่าวขึ้น

รูปแบบการทำงานของศูนย์ฯ ประกอบด้วยการฝึกพ่อแม่ให้เป็นครู เพื่อดูแลพัฒนาการเด็กอย่างต่อเนื่อง และมีการส่งต่อเด็กให้สามารถเข้าศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในโรงเรียนไทยรัฐวิทยา 33 (บ้านทุ่งพร้าว) อำเภอแม่สะเรียง

แม่สะเรียงไม่เดล ระบบการดูแลเด็กที่ขาดโอกาสทางตอนใต้ของจังหวัดแม่ฮ่องสอน จึงเป็นไม่เดลที่ท่านผู้ว่าราชการจังหวัดแม่ฮ่องสอนให้ความสนใจ และต้องการให้เกิดการขยายผลไปยังพื้นที่อื่นๆ จึงเป็นที่มาของการเปิดศูนย์การเรียนรู้เพื่อเด็กพิการและขาดโอกาสตั้งแบบ อำเภอปาย ในโรงเรียนอนุบาลปาย (เวียงใต้) เพื่อให้เกิดการดูแลเด็กด้วยโอกาสทางตอนเหนือของ จังหวัดแม่ฮ่องสอน คือ อำเภอปาย และปางมะผ้า โดยการสนับสนุนของนายอำเภอปาย ที่ได้ระดมทุนในกลุ่ม วปอำเภอรุ่น 54 ให้การสนับสนุนงบประมาณก่อสร้างศูนย์ฯ พร้อมกับมีการส่งต่อเด็กเมื่อเข้าสู่วัยเรียนไปยังโรงเรียนอนุบาลปาย และโรงเรียนไทยรัฐวิทยา 33 (บ้านทุ่งพร้าว) เพื่อให้เด็กได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างต่อเนื่อง

นอกจากนี้ จังหวัดแม่ฮ่องสอน ยังเป็นจังหวัดนำร่องในการส่งต่อ “ฐานข้อมูลเด็กและเยาวชนที่พิการและด้อยโอกาส” เนื่องจากพบว่าระบบฐานข้อมูลของเด็กที่อยู่ในโรงพยาบาลจังหวัดและอำเภอ โดยเฉพาะฐานข้อมูลเด็กพิการ ไม่ถูกส่งต่อไปยังสำนักงานพัฒนาสังคมและความ

มั่นคงของมนุษย์จังหวัด (พมจ.) ศูนย์การศึกษาพิเศษ ทำให้หน่วยให้บริการดังกล่าวไม่สามารถให้บริการเด็กได้ทันท่วงที่ ส่งผลให้เกิดภาวะความพิการของเด็กที่รุนแรง สสค. จึงร่วมกับมหาวิทยาลัยเรศวร พัฒนาระบบส่งต่อฐานข้อมูลเด็กและเยาวชนใน จังหวัดแม่ฮ่องสอน โดยการออกแบบระบบเชื่อมโยงข้อมูลระหว่างโรงพยาบาลจังหวัดและอำเภอ ไปยังท้องถิ่น และศูนย์การศึกษาพิเศษ เพื่อให้ในกรณีที่พบว่าเป็นเด็กกลุ่มพิการจะได้มีการ “ประกับตัว” เด็กคนดังกล่าว เพื่อได้รับการบริการของศูนย์ และได้รับการส่งต่อไปยังโรงพยาบาลจังหวัดต่อไป

“ดีฉันเชื่อมั่นว่า ความสำเร็จนั้นต้องเริ่มนับหนึ่งที่ท้องถิ่น ถ้าผู้นำท้องถิ่น และชาวแม่ฮ่องสอนเห็นตรงกันว่า ปัญหาเด็กพิการด้อยโอกาสเป็นภาระเร่งด่วน ทุกคนต้องช่วยกันแก้ไขเพื่อดูแลลูกหลานของเรา ไม่ใช่มองเป็นภาระหน้าที่คนใจคนหนึ่ง ที่ผ่านมา มีต้นแบบให้เห็นอยู่แล้ว เช่น ที่อบต.บ้านกาส อ.แม่สะเรียง แม้ว่าองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแม่ฮ่องสอนค่อนข้างยากจน ภายใต้ความขาดแคลนนี้ อบต.สามารถตั้งงบประมาณอุดหนุนได้ ถ้ามีการแนะนำฯ เพราะการช่วยเหลือเด็กไม่ได้ใช้งบประมาณมาก ตั้งแต่ระดับนายอำเภอ ผู้บริหารท้องถิ่นทำให้เห็นเป็นตัวอย่าง เปิดใจรับรู้ ปัญหาร่วมกัน การแก้ไขก็จะประสบความสำเร็จ เพราะเป้าหมายล้วนอยู่ที่ประชาชัąนทั้งสิ้น”

นางนฤมล ปาลวัฒน์
ผู้อำนวยการจังหวัดแม่ฮ่องสอน

การที่ผู้อำนวยการจังหวัดให้ความสำคัญการปัญหาเด็กด้อยโอกาสในแม่ฮ่องสอนและเข้ามาร่วมแก้ไขปัญหาอย่างจริงจัง รวมถึงความร่วมมือของนายนาก อบจ. นายกเทศมนตรี และ นายนก อบต.ทำให้มีการออกกฎหมายห้องถิ่นเพื่อโอนเงินมาสนับสนุน เช่น อบต. 8 แห่งในอำเภอปาย تكلังจะร่วมกันสนับสนุนงบประมาณปีละประมาณ 400,000 บาท

ໜ້າຍເຫຼືອເຕັກດ້ວຍໂຄກສອຍໆ່າງຕ່ອນເນື່ອ ແລະທາງອບຈ.ກົບທບໃຫ້ອີກ 100,000 ບາທຕ່ອປີ ຂະນະທີ່ໂຮງພຍານາລົກພ້ອມສົງຕ່ອຂໍ້ມູນຂອງເຕັກດ້ວຍ ໂຄກສະແພີກາຣັດຕັ້ງແຕ່ແຮກເກີດແກ່ໜ່ວຍງານທີ່ຮັບຜິດຊອບດໍາເນີນກາຣຕ່ອໄປ ແລະສິ່ງທີ່ກຳລັງເດີນໜ້າຕ່ອໄປຄືກາຮ່ານແນວຮ່ວມທີ່ໄມ້ໃຊ້ໜ່ວຍງານ ກາກຮູ້ເຂົ້າມາເປັນເຄື່ອງຊ່າຍໜຸດແລ້ວເອີ້ນນີ້ຢ່າງຕ່ອນເນື່ອແລະໃໝ່ເກີດຄວາມ ຍັງຢືນ ຜົງທີ່ແມ່ຍ່ອງສອນມີສາມາຄມພັດນາກາຣສຶກຂາແມ່ຍ່ອງສອນ ເປັນອົງກົກ ກົ່ງມູລືນິທີທີ່ເຂົ້າມາຈັບງານພັດນາກາຣສຶກຂາລ້າຍສກາກາຣສຶກຂາ ມີຜູ້ວ່າ ຮາຊກາຣຈັງໜັດເປັນປະຫານ ສາມາຊີກສ່ວນໃຫ້ປ່ຽນໜ້າຮາຊກາຣທີ່ເກີ່ມວ່າຍຸ ຮາຊກາຣແຕ່ມີປະບົກກາຣນີ້ດ້ານກາຣສຶກຂາແລະຄວາມທ່ວ່າງໃຍໃນອາຄາຕ ທາງກາຣສຶກຂາຂອງເຕັກແລະເຍວ່ານແມ່ຍ່ອງສອນ ເພີ່ງແຕ່ຂາດແນວຮ່ວມທີ່ໂກເຄື່ອງຊ່າຍຈາກກາກສ່ວນອື່ນໆ ເຂົ້າມາຈ້າຍໜັບເຄລື່ອນກາຣດໍາເນີນງານຂອງ ສາມາຄມໃຫ້ເຂັ້ມແຂງແລະສາມາຄາຄຸດແລ້ວຮັບຜິດຊອບຄຣອບຄລຸມໄປລົງຮະບບ ກາຣສຶກຂາ ເປັນເຄື່ອງຊ່າຍທັງກາກຮູ້ແລະປະຫານທີ່ຈະເຂົ້າມາຮ່ວມພັດນາ ກາຣສຶກຂາແລະຍກຮະຕັບຄຸນກາພກກາຣເຮືອນຮູ້ຂອງຈັງໜັດຍ່າງເປັນຮະບບແລະ ມີຄວາມຍັ່ງຢືນ

ຕົ້ນແບບແມ່ຍ່ອງສອນໂມເດລນີ້ຈຶ່ງພືສູຈົນໃໝ່ເຫັນວ່າເມື່ອປັບຈັບສຸ່ຄວາມ ສໍາເຮົຈຂອງກາຣ “ຮີເໜີຕກາຣສຶກຂາທ່ອງຄົນ” ໄດ້ແກ່ ອົງຄວາມຮູ້ເຊີງຮະບບເພື່ອ ສັນບັນຫຸນກາຣຈັດກາຣສຶກຂາເຊີງພື້ນທີ່ ເຄື່ອງມືອເຊີງໂຍບາຍເພື່ອສັນບັນຫຸນ ກາຣປົງກາຣປົງ ແລະກລໄກເຊີງສາທັນທີ່ເອາເຕັກເປັນເປົ້າມາຍກາຣທຳກຳ ໄດ້ທຳກຳການຮ່ວມກັນຍ່າງເບີນຮະບບແລ້ວ ຍ່ອມນຳໄປສູ່ຄວາມສໍາເຮົຈຂອງກາຣແກ້ໄຂ ປັບປຸງທາກກາຣສຶກຂາແລະຄວາມເປັນອະຮົມທາງສັງຄມໃນພື້ນທີ່ໄດ້ຢ່າງເປັນ ຮູ່ປະການ ໂດຍຂະນີແມ່ຍ່ອງສອນໂມເດລໄດ້ຮັບກາຣສັນບັນຫຸນເຊີງໂຍບາຍໃໝ່ ກາຣຂໍ້າຍພລສູ່ພື້ນທີ່ອີກ 10 ຈັງໜັດທີ່ທຸກກາມໃນປະເທດໄທຢແລ້ວ ຈັງໜັດ/ ທ່ອງຄົນໃນທີ່ສັນໃຈສາມາຄັດຕາມຄວາມກໍາວໜ້າຂອງຕົ້ນແບບນີ້ໄດ້ທີ່ເວັບໄຊຕໍ່ ຂອງ ສສກ. (www.qlf.or.th)

2.2 กรณีศึกษา “สภากาชาดไทย” กลไกระดมพลังการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วนเพื่อยกระดับการศึกษาจังหวัดพระนคร

Scan QR Code
เพื่อศึกษารายละเอียดเพิ่มเติม

จังหวัดพระนคร เป็นเมืองท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียงแห่งหนึ่งของภาคใต้ ตั้งอยู่ริมฝั่งทะเลอันดามัน ห่างจากกรุงเทพฯ ประมาณ 814 กิโลเมตร มีเนื้อที่ 4,078 ตารางกิโลเมตร แบ่งเป็น 8 อำเภอ 53 ตำบล 374 หมู่บ้าน เป็นจังหวัดที่ยังคงความสวยงามทางธรรมชาติทั้งป่า เข้า ทะเล อุดมไปด้วยป่าชายเลน มีเกาะใหญ่ น้อยกว่าร้อยเกาะ ซึ่งล้วนเป็นสถานที่ท่องเที่ยวสวยงามติดอันดับโลก พระนครมีการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานสาธารณูปโภค เทคโนโลยีการสื่อสาร เศรษฐกิจและสังคมชีวิตความเป็นอยู่อย่างต่อเนื่อง แต่ด้วยสภาพภูมิอากาศ สภาพพื้นที่ที่มีความห่างไกล ทั้งพื้นทรายและเกาะต่างๆ ทำให้เกิดปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อการดำเนินชีวิต การประกอบอาชีพทางการเกษตรและประมง การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว และการจัดการศึกษา เช่น การเดินทางไปเรียนหนังสือของเด็กๆ หรือ การเดินทางไปสอนหนังสือของครู

ในช่วง 10 ปีที่ผ่านมา คณะกรรมการที่ปรึกษาด้านนโยบายการพัฒนาจังหวัดพระนคร ซึ่งเป็นคณะกรรมการทุกภาคส่วนในจังหวัด (ภาคราชการ ธุรกิจ เอกชน ชุมชน ภาคประชาชน สังคม และหน่วยงานส่วนท้องถิ่น) ที่แต่งตั้งโดยผู้ว่าราชการจังหวัดพระนคร ได้จัดทำยุทธศาสตร์และกำหนดเป้าประสงค์รวมของการพัฒนาจังหวัดไว้อย่างชัดเจนว่า ในปี 2569 พระนครจะต้องเป็น “เมืองคุณภาพที่น่าอยู่อย่างยั่งยืน” มีคำขวัญประจำจังหวัดว่า พระนคร เมืองน่าอยู่ ผู้คนน่ารัก โดยวางแผนยุทธศาสตร์สำคัญไว้ 3 ประการ คือ

1. ຍກරະດັບຄຸນກາພກາກທ່ອງເຖິງທາງທະເລ ກາຮທ່ອງເຖິງເຊີງ
ອນຸຮັກຍືສີລົບວັດນອຣມ ປະວັດສາສຕ່ຣ ແລະກາຮທ່ອງເຖິງ
ເຊີງສຸຂພາພ
2. ພັນນາໃຫ້ເປັນແຫລ່ງເກະຫຽດສາຫກຮມແລະພັ້ນງານທີ່ຢູ່ຢືນ
3. ພັນນາຄຸນກາພວິຈີຕໍ່ສູ່ສັງຄນນ່າອຸ່ນ

◎ ກາຮກ່ອຕັ້ງສປາກາຮສຶກຂາຈັງຫວັດກະບົ

ປີ 2552 ຄະນະທີປະກາດ້ານນໂຍບາຍກາຮພັນນາໄ ເໜີວ່າກາຮສຶກຂາ
ໃນຈັງຫວັດກະບົຢັ້ງໄມ່ເຈີ້ງກ້າວໜ້າໄປເທົ່າທີ່ຄວ ມີປັ້ງທາງບຣິຫາຮຈັດກາ
ສຶກຂາໄມ່ເປັນເອກພາພ ໄມ່ສນອງຕອບດ່ວຍການທັງກຳຂອງຄົນໃນພື້ນທີ ແລະ
ຜລສັນຖົ່ງທີ່ທາງກາຮສຶກຂາຂອງເດືອນແລະເຢາະນະກະບົທີ່ໄຟ່່ານມາໄມ້ໄດ້ມາຕຽບ
ໜຶ່ງທາກດ້ວຍການໃຫ້ກາຮພັນນາກະບົປ່ຽນຮູ້ເປົ້າປະສົງທີ່ວາງໄວ ສິ່ງສຳຄັນທີ່ສຸດ
ທີ່ຕ້ອງພັນນາເປັນອັນດັບແຮກຄື່ອ “ຄົນ” ແລະກາຮສຶກຂາກີ່ມີຄວາມສຳຄັນຍ່າງ
ຍິ່ງດ້ວຍການພັນນາຄົນກະບົໄ ໄນວ່າຈະເປັນກາຮສຶກຂາໃນຮະບົນ ນອກຮະບົນ ຮີ້ວ້ອ
ກາຮສຶກຂາຕົລອດຊີວິດ ດັ່ງນັ້ນ ຈຶ່ງເຫັນຄວາມໃຫ້ມີກາຮຈັດຕັ້ງ “ສປາກາຮສຶກຂາ
ຈັງຫວັດກະບົ” ຂຶ້ນ ເພື່ອເປັນອົງຄໍກ່າລັກທີ່ຮັບຜິດຊອບແລະທໍາໜ້າທີ່
ພັນນາກາຮຈັດກາຮສຶກຂາຂອງກະບົໂດຍເນັພາະ ໃນເດືອນຕຸລາຄມ 2553
ມີກາຮວ່າງນຸ່ມມຸ່ນແລະແຕ່ງຕັ້ງຄະນະກາຮບຣິຫາຮຊຸດກ່ອຕັ້ງ (ຊ້ວຄຣາວ)
ທີ່ມາຈາກທຸກປາກສ່ວນຂອງຈັງຫວັດກະບົເຊັນກັນ ຕ່ອມາຈຶ່ງມີກາຮແຕ່ງຕັ້ງຄະນະ
ກາຮບຣິຫາຮສປາກາຮສຶກຂາຈັງຫວັດກະບົໆຊຸດແຮກ ແລະໃນກາຮປະຊຸມ
ໄໝ່ສາມັນປະຈຳປີເມື່ອເດືອນກຸມພາພັນທີ 2554 ສມາຊີກສາພາ ມີມຕິໃຫ້
ຄຸນຫວັນ ຖົງເກົ່າລ້ວນ ດຳຮັງຕຳແໜ່ງນາຍກສປາກາຮສຶກຂາຈັງຫວັດກະບົເປັນ
ຄົນແຮກ ແລະສືບຕ່ອມາເປັນສມັຍທີ່ 2 ໃນປັຈຈຸບັນ ໂດຍຄື້ອເປັນດັ່ນແບບຂອງໜຶ່ງ
ໃນປັຈຈັຍສູ່ກາຮ “ຮີເຈີຕກາຮສຶກຂາທ່ອງຄື່ນ” ອີ່ຍ່າງກລໄກເຊີງສາບັນທີເອາເດີກ
ເປັນເປົ້າໝາຍກາຮທີ່ການ ແກ່ງແຮກໃນປະເທດໄທທີ່ຄູກນໍາເອາໄປຂໍ້າຍພລ

ในอีกหลายจังหวัดในประเทศไทย เช่น ภูเก็ต แม่ฮ่องสอน กาญจนบุรี เป็นต้น

โครงสร้างสภากาดศึกษาจังหวัดระดับ ประกอบด้วย

- คณะกรรมการที่ปรึกษาสภากาดศึกษาจังหวัดระดับ (จากหน่วยราชการทุกภาคส่วน ภาคธุรกิจ เอกชน ชุมชน สื่อสารมวลชน นักวิชาการและผู้ทรงคุณวุฒิด้านการศึกษา)
- คณะกรรมการบริหารสภากาดศึกษาจังหวัดระดับ (จากผู้ทรงคุณวุฒิด้านต่างๆ)
- สมาคมสภากาดศึกษาจังหวัดระดับ (เปิดรับสมัครจากบุคคลทั่วไป)

เนื่องจากประธานคณะกรรมการที่ปรึกษาด้านนโยบายการพัฒนาจังหวัดระดับเป็นคนเดียว กับนายกสภากาดศึกษาจังหวัดระดับคือคุณชวนภูเก็ลวัน ทิศทางการดำเนินงานของสภากาดศึกษาฯ จึงให้ความสำคัญต่อการให้การศึกษาแก่ชาวจังหวัดทุกเพศวัย ทุกภาคส่วน ทุกระดับและทุกรูปแบบ มิใช่เฉพาะเด็กและเยาวชน เพราะการศึกษาเป็นเครื่องมือสำคัญเป็นหัวใจของการพัฒนาคนระดับให้มีคุณภาพ เพื่อที่จะร่วมกันขับเคลื่อนการพัฒนาจังหวัดไปสู่ กระดับเมืองคุณภาพที่นำอยู่อย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์หลักของสภากาดศึกษาจังหวัดระดับ

1. เป็นศูนย์กลางแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ประสบการณ์ แนวคิดในการดำเนินงานด้านการศึกษาที่เหมาะสมกับพื้นที่ พัฒนาและแก้ไขปัญหาด้านการศึกษาของจังหวัดระดับ เพื่อให้เกิดแนวทางการจัดการศึกษาที่เหมาะสมกับพื้นที่ วิถีชีวิต และความต้องการของท้องถิ่น

2. ส่งเสริมและสนับสนุนการเรียนรู้ตลอดชีวิต
3. เป็นศูนย์กลางสนับสนุนการพัฒนาระบบและกระบวนการ
จัดการศึกษาทุกระดับ รวมทั้งผู้ด้อยโอกาสทางการศึกษาและ
สังคม ให้ได้รับการศึกษาที่เหมาะสม สอดคล้องกับวิถีชีวิต
ความต้องการในท้องถิ่น และพร้อมรับความเปลี่ยนแปลงทุกๆ
ด้านที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วในยุคปัจจุบัน เพื่อให้คน的根本
สามารถพัฒนาตนเองให้อยู่ร่วมกับสังคมโลกได้อย่างมี
เป้าหมาย มีทิศทางที่ถูกต้อง และอย่างมีความสุขด้วยวิถีชีวิต
แห่งความพอเพียง
4. ส่งเสริม/เผยแพร่กิจกรรมทางการศึกษาด้านการวิจัยและพื้นฟู
รวมทั้งเสนอแนะข้อคิดเห็นทางการศึกษาและการพัฒนาไปยัง
ผู้เกี่ยวข้อง
5. สนับสนุน/ส่งเสริม การอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม ประเพณี
ท้องถิ่น และวิถีชีวิตในแต่ละพื้นที่ของจังหวัดกรุงไหห์คงอยู่เป็น⁴
อัตลักษณ์ ตลอดจนปลูกจิตสำนึกลàให้เกิดความรัก ห่วงเห็น
สภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ พร้อมทั้งจัดกิจกรรมให้เป็นที่รู้จัก
อย่างแพร่หลายเพื่อส่งเสริมอาชีพ รายได้ และการท่องเที่ยว
ในพื้นที่และจังหวัด
6. เป็นศูนย์กลางเครือข่ายขับเคลื่อนจังหวัดกรุงไหห์เป็นเมือง
คุณภาพ (Q-City) โดยใช้กลยุทธ์ พัฒนาคนเป็นแนวทาง
ดำเนินการ เน้นการพัฒนาการเจริญเติบโตของเด็ก/เยาวชน
อย่างมีคุณภาพ แข็งแรงสมบูรณ์ทั้งร่างกายและจิตใจ

◎ กิจกรรมที่น่าสนใจของสภากาชาดจังหวัดกระบี

นับแต่ก่อตั้งอย่างเป็นทางการในปี 2553 สภากาชาดจังหวัดกระบีได้ผลักดันการดำเนินงานที่มุ่งเพิ่มพูนและส่งเสริมการให้ความรู้แก่คนกระบี ด้วยความหลากหลายของรูปแบบกิจกรรมและกลุ่มเป้าหมาย แต่มีความชัดเจนในแนวทางการพัฒนาและจัดการศึกษาเพื่อท้องถิ่น หลายโครงการและกิจกรรมดำเนินการเรื่อยๆ แล้ว อาทิ หลายโครงการโดยเฉพาะโครงการใหญ่ที่ต้องใช้งบประมาณสูงยังคงดำเนินการอยู่อย่างต่อเนื่องในปัจจุบัน

ตัวอย่างกิจกรรมของสภากาชาดจังหวัดกระบี (สภากาชาด แบ่งกิจกรรมเป็น 8 ด้าน) ทุกกิจกรรมเน้นการให้ความรู้ทางวิชาการ ส่งเสริมกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และมีการประสานความร่วมมือกับภาคส่วนต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง มีอยู่หลายกิจกรรมที่รูปแบบหรือเป้าหมายของกิจกรรมนั้นควบคู่กับการพัฒนาในหลายๆ ด้าน อาทิ เช่น

- โครงการ คุณกระบีพันธุ์ใหม่ จัดประมวลคุณกระบีพันธุ์ใหม่ เป็นประจำทุกปี (ส่งเสริมด้านร่างกาย)
- โครงการ ธนาคารแหะ (แหะเนื้อแหะนม) ให้เด็กๆ ได้ดื่มน้ำ แหะ เพื่อการเติบโตสมวัย และส่งเสริมให้มีการเลี้ยงแหะเนื้อ แหะนมตามหลักวิชาการอย่างแพร่หลาย (ส่งเสริมด้านร่างกาย และด้านอาชีพ)
- โครงการ หมู่บ้านชีวารศรમ ตำบลสินปุน เป็นชุมชนที่เข้าร่วมโครงการแหะเนื้อแหะนม ได้รับการส่งเสริมและพัฒนา ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เป็นองค์ความรู้เกี่ยวกับแพทย์แผนไทย การนวดเพื่อสุขภาพและสปา ที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตของชาวบ้านให้สามารถพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพในอนาคต

- โครงการจัดตั้ง “มหาวิทยาลัยอันดามัน” โครงการ “อุทยานการเรียนรู้ใต้ท้องทะเลจังหวัดกระบี่” (ປະກາຮັງເຖິຍມ) โครงการ “ยุวหูตกระเบื้องສູງສຶກໂປຣ໌” (โครงการเปิดป่าเด็ก) การมอบทุนการศึกษาแก่นักเรียนที่ขาดแคลน การมอบหนังสือให้แก่โรงเรียนต่างๆ ในจังหวัดกระบี่ เพื่อส่งเสริมการอ่านและเพิ่มพูนความรู้ (ส่งเสริมด้านการศึกษา การศึกษาในอนาคต และการเรียนรู้ตลอดชีวิต)
- การสนับสนุน กิจกรรมลูกเสือ แก่ชัชวกะระบีทุกระดับการศึกษา ทุกเพศวัย เน้นการเรียนการสอนวิชาลูกเสือแก่เด็ก นักเรียนอย่างต่อเนื่องโดยเริ่มตั้งแต่ระดับปฐมวัย รวมถึงครูอาจารย์ในสถานศึกษา จัดอบรมกิจกรรมลูกเสือแก่พนักงาน บริษัท อีกทั้งผู้ต้องขังในเรือนจำ ซึ่งไม่เฉพาะที่จังหวัดกระบี่ ยังขยายไปสู่ราชภัฏรำไพพรรณี พังงาและนครศรีธรรมราช อีกด้วย (ส่งเสริมด้านมีระเบียบวินัย และด้านคุณธรรมจริยธรรม)

ສປາກາຣສືກໍາຮະບີ: ສູ່ກາຣຄັກທອເພື່ອກະດັບກາຣເຮັນຮູ້ຂອງຈັງຫວັດຮະບີ

ເມື່ອພິຈາລານາແນວທາງກາຣດຳເນີນການແລະຄວາມມຸ່ງມັນຈິງຈັງເພື່ອພລັກດັນທັກພັນນາກາຣສືກໍາຮະບີແລກພັນນາຄານຂອງສປາກາຣສືກໍາຮະບີ ຈັງຫວັດຮະບີແລ້ວ ຈາກດ້ວຍຢ່າງກິຈກະນົມບາງສ່ວນຂອງສປາຍໃນຊ່ວງເວລາ 2-3 ປີ ທີ່ເພີ່ມເວັ້ນ ແສດງົງສັກຍາພຂອງສປາກາຣສືກໍາຮະບີຈັງຫວັດຮະບີ ໃນກາຣຄັກທອຄວາມຮ່ວມມືເພື່ອກະດັບກາຣເຮັນຮູ້ຂອງຈັງຫວັດຮະບີ ດ້ວຍຕົ້ນຖຸນ 3 ສ່ວນ ໄດ້ແກ່

ສ່ວນທີ 1 ບຸກລາກ ສປາກາຣສືກໍາຮະບີເສມືອນເປັນຄລັງສມອງທີ່ມີບຸກຄລາກຮົມມືຄວາມຮູ້ຄວາມສາມາດ ມີອົບຄວາມຮູ້ທີ່ຫລາກຫລາຍຈາກທຸກປາກ

ส่วนในจังหวัดกรุงเทพมหานคร รวมทั้งผู้ทรงคุณวุฒิเชี่ยวชาญด้านต่างๆ มาร่วมกันเป็นคณะกรรมการที่ปรึกษาฯ คณะกรรมการบริหารฯ สามารถแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์ ความคิด และข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ต่อการดำเนินงานหรือสนับสนุนการดำเนินงานของสภากฯ ได้ครอบคลุมทุกด้าน ยังไม่ได้นับรวมสมาชิกของสภากาธีศึกษาฯ อีกว่าหนึ่งพันคนซึ่งยังไม่ปรากฏบทบาทที่ชัดเจน

ส่วนที่ 2 ทรัพยากร ที่ผ่านมา กิจกรรมหรือโครงการต่างๆ ของสภากาธีศึกษาจังหวัดกรุงเทพมหานครดำเนินการด้วยเงินบริจาคของภาคเอกชน แสดงให้เห็นถึงความมุ่งมั่นตั้งใจจริงของภาคเอกชนต่อการพัฒนาการศึกษาของกรุงเทพฯ เป็นโชคดีของชาวกรุงที่ภาครัฐกิจเอกชนพร้อมให้ความร่วมมือสนับสนุนการดำเนิน งานของสภากาธีศึกษาฯ อย่างเต็มที่ ความพร้อมด้านทุน ไม่ได้หมายถึงทุนที่มาจากภาคเอกชนเท่านั้น แต่เป็นความพร้อมในการระดมทรัพยากรผ่านการบูรณาการงบประมาณจากภาคส่วนอื่นๆ ทั้งจากส่วนกลางและท้องถิ่นให้เข้ามาสู่สภากฯ ได้โดยเฉพาะงบประมาณที่เกี่ยวข้องหรือเกี่ยวเนื่องกับการศึกษาและการพัฒนาจากหน่วยงานภาครัฐ เช่นหน่วยงานด้านการศึกษา ด้านวิชาการ สิ่งแวดล้อม การท่องเที่ยวและกีฬา สาธารณสุข วัฒนธรรมฯ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและอื่นๆ ซึ่งหากนำมาใช้ในโครงการหรือสนับสนุนกิจกรรม ของสภากฯ ที่เหมาะสมและสอดคล้องกับภารกิจของหน่วยงานนั้นๆ แล้ว ก็จะเป็นการส่งเสริมผลงานของกันและกันได้เป็นอย่างดี เป็นการใช้งบประมาณแผ่นดินที่ก่อให้เกิดประโยชน์แก่ท้องถิ่นโดยตรง ทั้งจะช่วยแบ่งเบาภาระของภาคเอกชนที่มีจิตอาสาและเสียสละ (เพื่อเก็บไว้ใช้ในส่วนที่จำเป็นอื่นๆ ต่อไป)

ส่วนที่ 3 ภาคีเครือข่าย การดำเนินกิจกรรมและโครงการหลากหลายของสภากาธีศึกษาจังหวัดกรุงเทพมหานคร ให้สำเร็จลุล่วง ไม่ได้ใช้เพียง

เงินสนับสนุนที่ส่วนใหญ่ได้รับจากภาคเอกชนเท่านั้น ยังต้องอาศัยความร่วมมือจากบุคลากรของหน่วยงานต่างๆ เข้ามาร่วมช่วยเหลือในขั้นตอนการวางแผน การลงมือปฏิบัติ และการติดตามผล ซึ่งการดำเนินงานที่ผ่านมาของสภาฯ แสดงให้เห็นถึงแนวร่วมหรือเครือข่ายจำนวนไม่น้อยที่พร้อมให้ความร่วมมือกับสภาฯ จากสถานศึกษาทุกระดับ หน่วยราชการ หน่วยงานท้องถิ่น ชุมชน ภาคธุรกิจ เอกชน และองค์กรอิสระ ทั้งที่เป็นไปตามหน้าที่ และด้วยความสมัครใจของบุคคล

3 ปีที่ผ่านมาสภากาชาดจังหวัดยะลาได้แสดงถึงศักยภาพในการบูรณาการองค์ประกอบสำคัญทั้ง 3 ส่วนในจังหวัดเพื่อผลักดันกิจกรรมหรือโครงการด้านการศึกษาอย่างต่อเนื่องให้ประสบความสำเร็จ ได้หลายโครงการ หากสามารถส่งเสริมการถักทอเครือข่ายในพื้นที่ของจังหวัดยะลาให้เกิดความต่อเนื่อง มีการเชื่อมโยงประสานความร่วมมือกันอย่างเป็นระบบ เป็นรูปธรรม และยั่งยืน ด้วยกระบวนการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนที่จะ “ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมรับผิดชอบ” ต่อการขับเคลื่อนการดำเนินงานของสภาฯ และการจัดการศึกษาเพื่อชาวยะลาอย่างจริงจัง จังหวัดยะลาและสภากาชาดจังหวัดยะลา มีศักยภาพที่จะเป็น “ต้นแบบ” ของการถักทอเครือข่ายในพื้นที่เพื่อยกระดับการเรียนรู้ของจังหวัดให้แก่จังหวัดอื่นๆ ในประเทศไทยได้ เพื่อพิสูจน์ให้สังคมไทยได้เห็นว่า จังหวัดสามารถจัดการการศึกษาได้ด้วยตนเอง (Total Provincial Education) ที่สำคัญ กระบวนการยังจะเป็นอีกตัวอย่างหนึ่งของความสำเร็จในการจัดตั้งองค์กรภาคประชาชน ให้เข้ามาดูแลรับผิดชอบกำหนดเป้าหมาย การพัฒนาและจัดการศึกษาเพื่อเด็ก/เยาวชนและประชาชนในจังหวัดด้วยตนเอง ซึ่งสามารถนำไปขยายผลสู่จังหวัดอื่นๆ เพื่อขับเคลื่อนให้เกิดองค์กรภาคประชาชนด้านการศึกษาหรือ “สภากาชาด” (Provincial Education Council) ในจังหวัดที่มีความพร้อมก่อน และขยายต่อไปทุกจังหวัดทั่วประเทศในที่สุด

2.3 เชียงใหม่โมเดล: ต้นแบบจังหวัดจัดการตนเอง ทางการศึกษา

Scan QR Code
เพื่อติดตามรายละเอียดเพิ่มเติม

สืบเนื่องจากเวทีปฏิรูปการเรียนรู้สู่การศึกษาเพื่อคนทั่วมวล ครั้งที่ 30 ที่จัดขึ้นเมื่อวันที่ 5 สิงหาคม 2557 ได้มีการนำเสนอประเด็น “จังหวัดจัดการตนเอง : การปฏิรูปการศึกษาโดยใช้พื้นที่เป็นฐาน” โดยมีกรณีศึกษาของ ภาคเชียงใหม่เพื่อการปฏิรูปการศึกษา ใน การสร้างกลไกการทำงานของจังหวัดเชียงใหม่ ที่เดิมอยู่ภายใต้กรอบการทำงานของหน่วยงานต้นสังกัด ส่งผลให้เกิดข้อจำกัดด้านการทำงาน และไม่สามารถแก้ไขปัญหาการพัฒนาเด็กและเยาวชนในจังหวัดได้อย่างตรงจุด และบริหารจัดการ “ต้นทุน” ของทุกหน่วยงานร่วมกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ด้วยสาเหตุดังกล่าว จังหวัดเชียงใหม่ ประกอบด้วย หน่วยงานในและนอกสังกัดกระทรวงศึกษา องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ภาคเอกชน ภาคประชาสังคม และภาควิชาการ จึงได้ร่วมกันจัดตั้ง “ภาคเชียงใหม่ เพื่อการปฏิรูปการศึกษา” ขึ้น โดยมุ่งเน้นจัดการศึกษาในบริบทของเชียงใหม่ เพื่อตอบสนองต่อวิถีการดำเนินชีวิตของคนเชียงใหม่ได้อย่างแท้จริงโดยมีสำนักการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม องค์การบริหารส่วนจังหวัดเชียงใหม่ เป็นหน่วยงานประสานงานเชื่อมโยงการทำงาน

◎ จัดวิสัยทัศน์...สู่ (ร่าง) แผนยุทธศาสตร์ปฏิรูปการศึกษา จังหวัดเชียงใหม่ (2558-2562)

นายเลิศ บุญปกรณ์ นายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดเชียงใหม่ กล่าวถึงปัญหาหลักด้านการศึกษาของไทย คือการผลิตบุคลากรที่ไม่ตรง

กับความต้องการของตลาดแรงงาน ปัจจุบันนี้ นักศึกษาจบใหม่ มีงานทำ เพียงร้อยละ 10 เท่านั้น สะท้อนให้เห็นถึงการออกแบบการศึกษาไม่ตรง กับความต้องการด้านแรงงาน กลยุทธ์สำคัญในการขับเคลื่อนการปฏิรูป การศึกษาครั้งนี้ จึงเป็นการสร้างมิติของ “ความต้องการแรงงาน” (demand) และ “แรงงานที่ผลิต” (supply) ให้ตรงกัน จึงเป็นที่มาใน การเชิญองค์กรที่เกี่ยวข้องด้านการศึกษาในจังหวัดเชียงใหม่ มาหารือร่วม กันว่า อนาคตในอีก 3-4 ปีข้างหน้า เราจะสร้างบุคลากรรุ่นใหม่อีกมาก รับ ใช้สังคมในด้านใด เพื่อให้ตรงกับความต้องการขององค์กรที่พร้อมจะรองรับ แรงงานเหล่านี้

“องค์การบริหารส่วนจังหวัดเชียงใหม่ ได้จัดเตรียมงบประมาณสนับสนุนงานปฏิรูปการศึกษาจังหวัดเชียงใหม่ ไว้ประมาณปีละ 40 ล้านบาท เพราะการลงทุนด้านการศึกษาคือการลงทุนที่คุ้มค่ามากที่สุด โดยจะ มุ่งเน้นไปที่กลุ่มอาชีวศึกษาก่อนเป็นกลุ่มแรก ซึ่งเรามั่นใจว่าเมื่อเด็ก รุ่นแรกที่เกิดขึ้นภายใต้แผนยุทธศาสตร์ปฏิรูปการศึกษาจังหวัดเชียงใหม่ จบการศึกษา พวกเขากลุ่มนี้จะมีงานทำและมีความสุขกับสิ่งที่ได้ทำอย่าง แน่นอน”

◎ ภาคเชียงใหม่เพื่อการปฏิรูปการศึกษา เริ่มจากร้อย... สี่หลักพัน

จากจุดเริ่มต้นในปี 2556 จนถึงปัจจุบัน ภาคเชียงใหม่เพื่อการปฏิรูปการศึกษา องค์การบริหารส่วนจังหวัดเชียงใหม่ มีคณะทำงานทั้งสิ้น 120 ภาคีเครือข่าย 80 หน่วยงาน 40 บุคคล ในขณะเดียวกันได้มี ชาวเชียงใหม่จากทุกภาคส่วน มาร่วมเป็นเครือข่ายปฏิรูปการศึกษาแล้ว ประมาณ 3,000 คน เป็นผลจากความพยายามของคณะทำงานในการ เปิดเผยแพร่ข้อมูลปัญหาด้านการศึกษาให้ชาวเชียงใหม่ได้รับรู้ถึงข้อเท็จจริง ที่เกิดขึ้น การเดินหน้าทำความเข้าใจหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งทางตรงและ

ทางออก โดยใช้กลยุทธ์หลากหลายทั้งแบบทางการและการหารือส่วนตัว เพื่อสร้างความเข้มแข็งของภาคีเครือข่ายเป็นลำดับ

“วิกฤติด้านการศึกษาไม่ได้เกิดขึ้นแค่ในพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่ แต่กำลังเป็นปัญหาระดับชาติ ข้อมูลในพื้นที่เชียงใหม่คือปัญหาความเหลื่อมล้ำของเด็กที่แตกต่างกันมากระหว่างเด็กที่อาศัยอยู่远from เกราะรอบนอก กับเด็กที่อาศัยอยู่ใน远from ในเวลาเดียวกันก็มีการเปิดเผยข้อมูลด้านวิกฤติการศึกษาของชาติ ข้อมูลการแข่งขันระดับชาติ รวมถึงข้อมูลจากต่างประเทศว่า คุณภาพการศึกษาของเด็กไทยตกต่ำ เราจึงมียุทธศาสตร์โดยการใช้วิกฤติปัญหา พลิกให้เป็นโอกาสที่จะชวนให้คนเชียงใหม่มาพูดจากันในเรื่องการศึกษาเพื่อเด็กเชียงใหม่มากยิ่งขึ้น เริ่มจากการพูดคุยกันกลุ่มเล็กๆ เช่น กลุ่มวิชาชีพครู กลุ่มผู้นำห้องถัน กลุ่มพระสงฆ์ กลุ่มผู้ใช้ผลผลิตนักเรียน และขยายไปสู่กลุ่มที่ใหญ่ขึ้น ซึ่งการนำประเด็นปัญหามาพูดคุยกันอย่างตรงไปตรงมา ทำให้คนใจคนเชียงใหม่ สามารถเครือข่ายปฏิรูปการศึกษาจึงเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว เพราะเห็นพ้องตรงกันว่าไม่สามารถดูดายกับปัญหาด้านการศึกษาของจังหวัดเชียงใหม่ได้อีกต่อไป” ไพรัช ใหม่ชุมภู ผู้อำนวยการสำนักการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมองค์การบริหารส่วนจังหวัดเชียงใหม่กล่าว

◎ ศูนย์ข้อมูลสารสนเทศปฏิรูปการศึกษาเชียงใหม่

ระหว่างเดือนกันยายน – เดือนพฤษภาคม 2557 ภาคีเชียงใหม่เพื่อการปฏิรูปการศึกษา ได้มีการจัดประชุมหารือร่วมกับคณะกรรมการ และเครือข่ายเพื่อรับฟังเสียงสะท้อนจากทุกอำเภอ โดยที่ประชุมมีมติเห็นชอบให้มีการจัดตั้ง “ศูนย์ข้อมูลสารสนเทศปฏิรูปการศึกษาเชียงใหม่” ขึ้น โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นศูนย์กลางการรวบรวมข้อมูลด้านการศึกษาของจังหวัดเชียงใหม่ไว้ทั้งหมด และทุกหน่วยงานสามารถใช้ข้อมูลนี้ได้ อาทิ

- ข้อมูลเด็กนักเรียน
- ข้อมูลในการพัฒนาจังหวัด
- ข้อมูลในการขออนุมัติงบประมาณจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
- ข้อมูลงบประมาณการศึกษาเพื่อปรับให้ตรงกับแผนจังหวัด
- ข้อมูลความต้องการของคนเชียงใหม่

การจัดตั้ง ศูนย์ข้อมูลสารสนเทศปฏิรูปการศึกษาเชียงใหม่ อยู่ในขั้นตอนการจัดตั้งคณะกรรมการเพื่อร่วมกำหนดแนวทางว่า ศูนย์ข้อมูลฯ ควร มีองค์ประกอบ เนื้อหา และการให้ผลลัพธ์ของข้อมูลระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับเด็กเยาวชนดังแต่เกิดจนถึงเข้าเรียนอย่างไรบ้าง ซึ่ง ณ วันนี้ ได้มีหน่วยงานต่างๆ ได้ส่งบุคลากรที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญด้านต่างๆ มาทำงานร่วมกัน

นอกจากนี้ (ร่าง) แผนยุทธศาสตร์ปฏิรูปการศึกษาจังหวัดเชียงใหม่ มีเป้าหมายในการมุ่งจัดการศึกษาของจังหวัดเชียงใหม่ให้มีคุณภาพตามศักยภาพที่หลากหลาย โดยคณะกรรมการได้ร่วมกันทำแผนกลยุทธ์ ที่นำไปสู่ การออกแบบโครงการหรือกิจกรรมการเรียนรู้ที่สามารถตอบสนองต่อ เป้าหมายเชิงยุทธศาสตร์ 4 ด้าน ได้แก่ 1) สร้างจิตสำนึกรักในความเป็น คนเชียงใหม่ 2) การพัฒนาคุณภาพผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ทุกระดับ ด้วยหลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้ที่หลากหลาย 3) ส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนของครู การบริหารจัดการของผู้บริหารให้มีประสิทธิภาพ รวมทั้งปรับเปลี่ยนทัศนคติของครูและผู้ปกครอง และ 4) ส่งเสริมให้จัดการศึกษาให้มีสัมมาชีพอย่างมีคุณภาพ สร้างเครือข่ายความร่วมมือ จัดการศึกษาทุกภาคส่วนในจังหวัด และเพิ่มศักยภาพการแข่งขันในระดับนานาชาติ

ตัวอย่างหลักสูตร อาทิ หลักสูตรการเรียนการสอนประวัติศาสตร์ เชียงใหม่ฯ ที่เด็กเชียงใหม่ทุกคนต้องได้เรียน เป็นเครื่องมือที่สามารถตอบโจทย์เรื่องการสร้างจิตสำนึกในความเป็นคนไทยได้ รวมไปถึงการสนับสนุนให้เกิดโรงเรียนนำร่องในการจัดการศึกษาเพื่อให้เด็กมีงานทำ อาชีวะ 2 โรงเรียน เป็นต้น

◎ ภาครัฐ-อปท.-เอกชน-ประชาสัมคม ร่วมเดินหน้าจัดการศึกษาของตนเอง

ภายหลังจากองค์กรบริหารส่วนจังหวัดเชียงใหม่ ได้ประกาศเดินหน้าปฏิรูปการศึกษาของจังหวัดโดยใช้พื้นที่เป็นฐานแล้ว ได้มีโรงเรียนในระดับประถมศึกษาทั้งที่สังกัด สพป. อปท. และภาคเอกชนในจังหวัดเชียงใหม่ จำนวนกว่า 100 แห่ง เข้าร่วมเป็นสมาชิกในโครงการอบรมพัฒนาครูโรงเรียนเรื่องการใช้เทคนิคการจัดการศึกษาโดยใช้สมองเป็นฐาน ซึ่งเป็นโครงการนำร่องที่เกิดขึ้นภายใต้แผนยุทธศาสตร์ปฏิรูปการศึกษา

องค์ ศรีบุญเรือง ศึกษานิเทศก์ องค์กรบริหารส่วนจังหวัดเชียงใหม่ สรุปให้ว่า เด็กเชียงใหม่ที่เรียนอยู่ในระดับประถมศึกษาจำนวนมากยังมีปัญหาอ่านไม่ออกร เขียนไม่ได้ และสื่อสารกันไม่เข้าใจ เนื่องจากเด็กๆ ที่มาเรียนร่วมกันมีความหลากหลายด้านชาติพันธุ์ ดังนั้นการจัดการเรียนการสอนที่เหมาะสมสมบูรณ์พื้นฐานความเข้าใจในบริบทของท้องถิ่น จึงเป็นเครื่องมือที่จะช่วยพัฒนาศักยภาพให้แก่เด็กได้ หัวใจสำคัญที่สุดคือผู้บริหารสถานศึกษาซึ่งถือเป็นผู้นำองค์กรต้องมีความเชื่อในเรื่องพัฒนาหลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้ที่มีคุณภาพตรงตามศักยภาพผู้เรียน ที่หลากหลายนั้นเป็นสิ่งที่จะสามารถพัฒนาเด็กได้ เพราะเมื่อผู้บริหารเดินหน้า บุคลากรครุภารกิจยอมพร้อมที่จะขับเคลื่อนไปพร้อมกัน อีกทั้งยังเป็นผู้นำทางความคิดที่จะกระตุ้นให้ผู้ปกครองและชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมอย่างด้วย

โรงเรียนบ้านดอนแก้ว อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ เป็นโรงเรียนระดับประถมศึกษาแห่งแรกๆ ที่ผู้บริหารโรงเรียนพร้อมเดินหน้าเข้าร่วมยุทธศาสตร์การพัฒนาหลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้ที่มีคุณภาพ ตรงตามศักยภาพผู้เรียนที่หลากหลาย

นายประชุม นิมណุ ผู้อำนวยการโรงเรียน สพป.เชียงใหม่เขต 2 ช่วยราชการโรงเรียนบ้านดอนแก้ว อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ กล่าวว่า การจัดการเรียนรู้ของหน่วยงานด้านการศึกษาทุกวันนี้ไม่ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของโลกยุคปัจจุบัน โลกหมุนไปไว้และไกลมาก ถึงเวลาที่ครูต้องปรับปรุงและเปลี่ยนแปลงด้วยการจัดการเรียนการสอนให้ “โดนเด็ก” หรือเหมาะสมกับเด็กในท้องถิ่นที่มีความหลากหลาย โดยเฉพาะการพัฒนาทักษะชีวิต ให้อ่านออกเขียนได้ ทำงานเป็นทั้งงานในบ้านและนอกบ้าน มีจิตสาธารณะ พร้อมทั้งเชื่อมโยงไปสู่การปลูกฝังเรื่องราหงเหงาของตนเอง ซึ่งผู้บริหารของโรงเรียนต้องทำหน้าที่เชื่อมโยงโรงเรียนกับผู้ปกครอง ชุมชน และทุกภาคส่วนในพื้นที่ให้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาให้ลูกหลานของตนเองให้ได้ โดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นซึ่งเป็นหัวเรือใหญ่ต้องเดินหน้าขับเคลื่อนแผนยุทธศาสตร์ที่กำหนดไว้ ให้ประสบความสำเร็จอย่างเป็นรูปธรรม

◎ จังหวัดเชียงใหม่ควรขับเคลื่อนด้วยคนเชียงใหม่อย่างไร ให้ตรงใจภาคธุรกิจอุตสาหกรรม

เฉลิมชาติ นครังกุล ประธานหอการค้าจังหวัดเชียงใหม่ เปิดเผยข้อมูลว่า ภาคธุรกิจไม่ได้ต้องการผู้ที่ทำงานเป็นเพียงอย่างเดียว แต่ต้องการบุคลากรที่มีทั้งฝีมือ มีระเบียบวินัย อดทน ซื่อสัตย์และมีความรับผิดชอบด้วย จึงมีความคิดเห็นเกี่ยวกับร่างแผนยุทธศาสตร์ปฏิรูปการศึกษา จังหวัดเชียงใหม่ว่าควรวางแผนเป็น 3 ระยะ

ระยะสั้น ในช่วงที่ยังไม่สามารถปรับเปลี่ยนนโยบายด้านการศึกษาได้ จึงควรมีหลักสูตรเสริมในเรื่องการปลูกฝังเด็กให้มีความขยัน อดทน มีระเบียบวินัยและรู้จักรับผิดชอบเป็นพื้นฐาน

ระยะกลาง สร้างค่านิยมใหม่ให้เด็กและผู้ปกครอง เรื่องการศึกษา เพื่อการมีงานทำ โดยต้องปรับค่านิยมให้คนเห็นประโยชน์ของการเรียน ในระดับอาชีวศึกษาให้ได้

ระยะยาว เพิ่มอัตราบุคลากรและครูในระดับอาชีวศึกษาให้มากขึ้น และพัฒนาศักยภาพครูให้สูงขึ้น พร้อมปรับสัดส่วนการรับนักศึกษาใหม่ ของระดับอุดมศึกษาให้เหมาะสม และไม่ให้ขาดช่องกับสาขาวิชาของระดับ อาชีวศึกษา เพื่อให้เด็กได้เรียนรู้และฝึกฝนจากครูผู้มีความเชี่ยวชาญ ในทักษะฝีมือนั้นๆ อย่างแท้จริง

จังหวัดเชียงใหม่เป็นพื้นที่ที่มีความแตกต่างจากจังหวัดอื่นๆ เพราะ ในจังหวัดเดียวมีทั้ง เขตเศรษฐกิจ การค้า การลงทุน การท่องเที่ยว การเกษตร หน่วยงานทุกภาคส่วนทั้งรัฐและเอกชน รวมไปถึงภาคประชาชน สังคม ควรร่วมกันคิดว่าจะทำอย่างไรให้เด็กที่จบมาแล้วมีอาชีพและทำงาน อยู่ท้องถิ่นของเรามง ไม่ต้องไปแผลดที่กรุงเทพฯ หรือจังหวัดอื่นๆ ซึ่งการ ร่วมออกแบบการศึกษาของเด็กเชียงใหม่ด้วยคนเชียงใหม่ จะเป็นวิธีที่ช่วย ให้ลูกหลานคนเชียงใหม่ได้เดินหน้าไปสู่โอกาสการประกอบสัมมาชีพที่ดี ในท้องถิ่นของและมีรายได้เหมาะสม.

จนเป็นที่มาของการจัดประชุมทางวิชาการภาคีเชียงใหม่เพื่อการ ปฏิรูปการศึกษาและสมาชิกเครือข่ายการศึกษาเชียงใหม่ในวันที่ 8 ธันวาคม 2557 ณ โลตัส ปางสวนแก้ว เพื่อนำร่างข้อเสนอให้ภาคีและ สมาชิกเครือข่ายได้วิพากษ์ รวมทั้งประเมินสรุปองค์ความรู้ ก่อนเดินสาย พังเสียงวิพากษ์ในระดับพื้นที่ 25 อำเภอทั่วทั้งจังหวัดเชียงใหม่ ก่อนจะนำ

สู่การทำข้อตกลงและประกาศใช้ร่วมกันในช่วงเดือนมีนาคม 2558 เพื่อ
ฉลองเชียงใหม่ครบ 720 ปีในเดือนเมษายน 2559 โดย อบจ.เชียงใหม่
จะกระตุ้นให้เกิดการทำแบบร่วมกันระหว่างเครือข่ายพันธมิตร ป้องกัน
การทำงานแบบไฟไหม้ฟาง โดยเฉพาะเรื่องการปฏิรูปการศึกษาเป็นเรื่อง
ยกที่สุด แต่ที่มากลางความยากก็เป็นความท้าทาย เพราะเมื่อเกิด
ผลสัมฤทธิ์ก็เกิดความภาคภูมิใจเกิดแรงบันดาลใจในการจะสู้ต่อไปเพื่อ
ลูกหลานเชียงใหม่

ภาคที่ 20 สรุปสำนวนเหตุการณ์ภัยธรรมชาติเขียงใหญ่เพื่อการปฏิรูปการศึกษา 2556-2557

สำนวนเหตุการณ์ภัยธรรมชาติเขียงใหญ่เพื่อการปฏิรูปการศึกษา

ปลายปี 2556	24 มิ.ค.57	18 ก.ค.	5 ส.ค.	ก.ย.-พ.ย.	8 ธ.ค.57
ภาระชุมชน 2 เหตุผลคง ด้วยมนต์เสน่ห์	ก็ตซ์ชุมชนให้ร่วมจัดทำ 1) อย่างเป็นผู้นำสาน หลัก 2) ห้องเรียนภาษาอังกฤษ และการศึกษา	ร่วมจัดทำร่วมมือ [↓] และถ่ายทอดความรู้ทาง การศึกษาให้แก่ทุกคน ที่มีส่วนได้ส่วนเสีย [↓] TPBS และ สสจ."	ได้รับความช่วยเหลือ [↓] การฝึกอบรมภาษาอังกฤษ [↓] มาจนที่ 30	ประชุมและลงทุน [↓] "ผู้นำชุมชน" [↓] การศึกษาให้มีความรู้ [↓] และถ่ายทอดความรู้ [↓] ให้แก่ทุกคน [↓] ผู้นำชุมชนและบุคลากร [↓] มาจนที่ 30	จัดทำร่วมมือ [↓] และถ่ายทอดความรู้ทาง การศึกษาให้แก่ทุกคน [↓] มาจนที่ 30
ภาคที่ 2 ภัยธรรมชาติเขียงใหญ่ ในเชียงใหม่	1) เกิดข้อจำกัดด้านภาษา และภูมิปัญญา 2) เกิดภัยธรรมชาติเขียงใหญ่ 3) เกิดภัยธรรมชาติเขียงใหญ่ ในเชียงใหม่	1) ให้ความช่วยเหลือ [↓] การฝึกอบรมภาษาอังกฤษ [↓] มาจนที่ 30	1) เกิดข้อจำกัดด้านภาษา และภูมิปัญญา [↓] 2) เกิดภัยธรรมชาติเขียงใหญ่ [↓] 3) เกิดภัยธรรมชาติเขียงใหญ่ [↓] ในเชียงใหม่	1) จัดทำร่วมมือ [↓] และถ่ายทอดความรู้ทาง การศึกษาให้แก่ทุกคน [↓] มาจนที่ 30	จัดทำร่วมมือ [↓] และถ่ายทอดความรู้ทาง การศึกษาให้แก่ทุกคน [↓] มาจนที่ 30
ภาคที่ 3 ภัยธรรมชาติเขียงใหญ่ ในเชียงใหม่	1) เกิดข้อจำกัดด้านภาษา และภูมิปัญญา 2) เกิดภัยธรรมชาติเขียงใหญ่ 3) เกิดภัยธรรมชาติเขียงใหญ่ ในเชียงใหม่	1) ให้ความช่วยเหลือ [↓] การฝึกอบรมภาษาอังกฤษ [↓] มาจนที่ 30	1) จัดทำร่วมมือ [↓] และถ่ายทอดความรู้ทาง การศึกษาให้แก่ทุกคน [↓] มาจนที่ 30	จัดทำร่วมมือ [↓] และถ่ายทอดความรู้ทาง การศึกษาให้แก่ทุกคน [↓] มาจนที่ 30	จัดทำร่วมมือ [↓] และถ่ายทอดความรู้ทาง การศึกษาให้แก่ทุกคน [↓] มาจนที่ 30

2.4 กรณีศึกษาสภาพการศึกษาภูเก็ต

Scan QR Code
เพื่อศึกษารายละเอียดเพิ่มเติม

จากเวทีประชาพิจารณ์เพื่อรับฟังความคิดเห็นของคนภูเก็ตกว่า 400 คน ประกอบด้วย วุฒิอาสา ภาคเอกชน องค์กรพัฒนาสังคม ครุฑี เกษียณอายุ ผู้ปกครองเด็ก Home school โรงเรียน ทางเลือก กลไกห้องภาครัฐ และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ให้ความสำคัญด้านการศึกษา เพื่อร่วมกันฉายภาพถึงทิศทาง การพัฒนาการศึกษาของจังหวัด ในอีก 5-10 ปีข้างหน้า และแนวคิด การจัดตั้งสภาพการศึกษาจังหวัดภูเก็ต เมื่อวันที่ 20 ตุลาคม 2556 โดย คณะกรรมการเพื่อการคัดเลือกครูสอนดีและลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา จ.ภูเก็ต สนับสนุนโดยสำนักงานส่งเสริมสังคมแห่งการเรียนรู้ ละคุณภาพเยาวชน (สสค.) นับเป็นจุดเริ่มต้นของการสร้างความตื่นตัว ของคนภูเก็ตที่มีต่อการจัดการศึกษาด้วยสมองและสองแรงของคนภูเก็ตเอง

ผลจากเวทีประชาพิจารณ์ทำให้เกิดการก่อตั้ง “สภาพการศึกษาจังหวัดภูเก็ต” ขึ้น พร้อมกับแนวทางสร้างเด็กภูเก็ตให้มีคุณธรรม สำนึกรักถิ่นเกิด สืบสารได้หลายภาษา

บันทุร ทองตัน ประธานสภาพการศึกษาจังหวัดภูเก็ต เล่าว่า ได้ออกข้อกำหนดสภาพการศึกษาจังหวัดภูเก็ต โดยมีโครงสร้างของ 5 ภาค ส่วน ประกอบด้วย ภาครัฐ ท้องถิ่น เอกชน ประชาสังคม และวิชาการ เพราะเลิงเห็นว่าการดึงทุกภาคส่วนเข้าร่วมมือจะเกิดประสิทธิภาพอย่างมาก และระหว่างนี้คณะกรรมการเพื่อการคัดเลือกครูสอนดีและลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาจะรักษาการคณผลกระทบจากการสร้างจังหวัดภูเก็ตไป ก่อนจนกว่าจะหมดภาระ และเลือกตั้งใหม่

“ปัญหาที่ตามมาคือ สภาพการศึกษาไม่ใช่นิติบุคคล ไม่มีกฎหมายรองรับ ซึ่งผมก็มองว่า เราจะจะคิดในการอบรม แต่เมื่อไม่ใช่นิติบุคคล หากหมดเงินสนับสนุน จากสสค.แล้วจะเอามาจากไหน จึงต้องมีแหล่งทุนเพื่อให้งานเดินต่อได้ จึงได้จัดตั้งมูลนิธิสภาพการศึกษาจังหวัดภูเก็ต และตั้งกลุ่มศิลปินมาช่วยระดมทุน เพราะเชื่อว่าศิลปินเข้าอย่างมีส่วนช่วยท้องถิ่นของตัวเอง ระดมศิลปินมาร่วมจัดคอนเสิร์ตระดมทุน จนได้เงินมา 1.4 ล้านบาท โดยแบ่งเป็นเงินเข้ามูลนิธิ 500,000 บาท กองทุนพื่ออง ให้น้องได้เรียน 330,000 บาท และกิจกรรมสำหรับมูลนิธิ 500,000 บาท”

◎ กิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ – ลานปลดปล่อยศักยภาพ

กิจกรรมการดำเนินงานของสภาพการศึกษาจังหวัดภูเก็ต ประกอบด้วย โครงการพ่อแม่เลี้ยงดูลูกให้เป็นคนดี โดยร่วมกับแม่ชีตันสนีย์ เสถียรสุต จัดเวทีพ่อแม่เลี้ยงดูลูกให้มีคุณธรรม, การพัฒนาศักยภาพครูสอนดี เช่น การอบรมวิธีโค้ชชิ่งแก่ครู การดึงผู้ปกครอง-ครู-นักเรียนมาพูดคุยกันทั้งการเรียนรู้และการเรียนการสอน, การแก้ปัญหาแม่วัยรุ่น ในจังหวัดภูเก็ต โดยร่วมกับองค์กร PATH สาธารณสุข โรงเรียน และท้องถิ่น เดินหน้าแก้ไขปัญหาร่วมกัน, การดูแลกลุ่มเด็กด้อยโอกาส ร่วมกับมูลนิธิเด็กโสดสะ นักพัฒนาชุมชนและนักสังคมสงเคราะห์ เพื่อเก็บข้อมูลเด็กด้อยโอกาสและให้ความช่วยเหลือโดยส่งต่อไปยังสถานสงเคราะห์, การส่งเสริมสาระท้องถิ่นในโรงเรียน โดยร่วมกับวิทยาลัยชุมชนภูเก็ต โรงเรียนสตรีภูเก็ต และวิทยากรในท้องถิ่นเกิดความรู้ ท้องถิ่นทั้งภาษา อาหารและวัฒนธรรมการกิน การเดินทาง และประเพณี วัฒนธรรม เพื่อกระจายหลักสูตรท้องถิ่นไปยังโรงเรียนอื่นๆ ในจังหวัด

ໃນສ່ວນ ‘ກອງທຸນພີ້ຮ່ອງ ໃຫ້ນ້ອງໄດ້ເຮັດວຽກ’ ມີການວາງແຜນການທຳມາດ
ໂດຍບັນລຸການຮ່ອງການສ້າງເຕີກງູກເກີດໃຫ້ມີຄວາມຄົດສ້າງສຣາຄ ຜົງໃນປີ 2557
ຈະເນັ້ນເຮັດວຽກສ້າງສຣາຄຝານຄົລປະ ໂດຍນາຍຈຸມພລ ຖອນຕັນ ພຣີ
ໂກໄຂ່ ເປັນຫວັງເຮັດວຽກໃຫ້ມີຄວາມຄົດສ້າງສຣາຄຝານຄົລປະ ເຊັ່ນ
ສິນ້າ ການແກະສລັກພຣະຈິນ ມາເປີດລານສອນຄົລປະໃຫ້ແກ່ເຕີກແລະເຢາວ່າຊນ
ງູກເກີດທີ່ສັນໃຈ ຕາດນັດໜ້າເດີນຫລາດໃໝ່

◎ ເຕີກງູກເກີດ ‘ຕົກທ່ອ’ ປລູກຜັງນີ້ສໍາຄັນຫຮຽມ

‘ຕົກທ່ອ’ ການພົບຄົນຂອງຈັງຫວັດງູກເກີດ ມີຄວາມໝາຍດີ່ງ ການເປັນຄົນດີ
ໃນທຸກໆ ດ້ວຍ ‘ໄມ່ວ່າຈະເປັນຄວາມຮັບຜິດຂອບ ຊຶ້ວສັຕິ ແລະກົດໜູນ’

ການສ້າງເຕີກງູກເກີດໃຫ້ເປັນຄົນ ‘ຕົກທ່ອ’ ພຣີເປັນຄົນດີ ຕາມສ່ໄຕລ
ງູກເກີດ ພາຍໃຕ້ສໂລແກນ “ສ້າງເຕີກງູກເກີດໃຫ້ຕົກທ່ອ ເພີ່ງພວດ້ວຍຫລັກຄົດ
ໄກລ໌ຊືດວັດນຫຮຽມປະເພີນ ຮັກສັກດີ່ສ໌ຮັບຈາກການພົບຄົນ” ຈຶ່ງເຮີມຈາກການດື່ງ
ຜູ້ນຳນັກຮຽນໃນແຕ່ລະໂຮງຮຽນ ປະມານ 53 ດວຍ ມາທຳການຮັວມກັນ ໂດຍ
ສປາກາຮັກສັກຈັງຫວັດງູກເກີດ ໄດ້ຈັດປະຊຸມເພື່ອໃຫ້ແນວຄົດ ຈາກນັ້ນໄດ້ເປີດ
ໂລກາສໃຫ້ຜູ້ນຳນັກຮຽນໄດ້ຮັວມກັນຄົດກິຈຈະການສູ່ການສ້າງເຕີກງູກເກີດຕົກທ່ອ
ທີ່ໃນໂຮງຮຽນຂອງຕະນາເອງແລະນອກໂຮງຮຽນ ຈຸນເກີດເປັນປົງປົງວ່າດ້ວຍ
ເຕີກງູກເກີດທີ່

ວັນນີ້ແກນນຳເຕີກແລະເຢາວ່າຊນ ຈ.ງູກເກີດ ກໍາລັງເຮີມປົງປົງບັດການສ້າງເຕີກ
ແລະເຢາວ່າຊນ ຈ.ງູກເກີດໃຫ້ເປັນຄົນ ‘ຕົກທ່ອ’ ໂດຍກະຈາຍສູ່ໂຮງຮຽນຂອງຕົວແທນ
ນັກຮຽນແລະກິຈຈະການສູ່ສາຫະກະ ຕາດນັດໜ້າເດີນຫລາດໃໝ່ ທຸມຊນ
ເກົ່າແກ່ໃນ ຕ.ຕາດໃໝ່ ຈຶ່ງກາລາຍເປັນລານກິຈຈະການ ເພື່ອສ້ອສາຄວາມເປັນ
ເຕີກງູກເກີດຕົກທ່ອ ຈຸນຄໍາ ນີ້ ກລັບມາເປັນທີ່ຄຸ້ນຫຼຸຂອງຄົນງູກເກີດອີກຄົ້ງ

กิตติภพ ศุภานนท์ หรือ ‘น้องพิล็อม’ นักเรียนชั้นม. 4 ร.ร.สตรีภูเก็ต ประธานคณะกรรมการนักเรียนจังหวัดภูเก็ต เล่าว่า สภาพการศึกษาจังหวัดภูเก็ตมีโจทย์ว่าทำอย่างไรที่จะพัฒนาเด็กและเยาวชนให้มากที่สุด จึงสร้างกิจกรรมเพื่อพัฒนาศัศyataphaของผู้นักเรียนที่มาจากการสอนในโรงเรียนทั้งสายสามัญและอาชีวะ มาทำงานร่วมกัน จนเกิดการรวมตัวเป็นคณะกรรมการนักเรียนขึ้น และมีแนวคิดจะสร้างเด็กภูเก็ตให้เป็นคนดงห่อซึ่งจากการระดมความเห็นจึงได้รูปแบบการทำงานคือ ในระยะสั้น ต้องทำให้คำว่า ‘ตงห่อ’ กลับมาเป็นที่รู้จักของคนภูเก็ตอีกครั้ง จึงมีการแจกใบปลิวและจัดกิจกรรมสื่อสารให้คนภูเก็ตรู้จักคำนี้ หลังจากนั้นจะมีการจัดประกวดพูดภาษาอิน วาดภาพเมืองภูเก็ตเพื่อสร้างสำนึกรักถิ่น และเป็นการระดมน้องๆรุ่นต่อไปมาร่วมสืบต่อการทำงานเพื่อให้เกิดความต่อเนื่อง

◎ ระบบฐานข้อมูลเด็กและเยาวชน นำร่องเทศบาลนครภูเก็ต

“การมีระบบฐานข้อมูลเด็กและเยาวชนจะทำให้ได้ค่าตอบแทนของการลงทุนทั้งเรื่องคนและงบประมาณว่าได้ผลคุ้มค่าหรือไม่ ต้องเปลี่ยนกลยุทธ์ หรือกลวิธีการทำงานหรือไม่ และรู้สถานการณ์ความเป็นไปของเด็กและเยาวชนในพื้นที่ เพื่อออกแบบการการทำงานอย่างถูกทิศทาง” นพ.โภคล แตงอุทัย รองนายกเทศมนตรีเทศบาลนครภูเก็ต

เทศบาลนครภูเก็ต เป็นพื้นที่นำร่องของการจัดทำระบบฐานข้อมูลเด็กและเยาวชน ร่วมกับสภาพการศึกษาจังหวัดภูเก็ต และมหาวิทยาลัยนเรศวร ในโครงการวิจัยและจัดทำระบบฐานข้อมูลและเยาวชนของสสค.

ระบบฐานข้อมูลและเยาวชนนำร่องในเทศบาลนครภูเก็ตจึงประกอบด้วย 1) ฐานข้อมูลนักเรียน ครุ สถานศึกษา อาคารสถานที่ งบประมาณ บัญชีการเงิน 2) ฐานข้อมูลสุขภาพ ในระบบดิจิตอล 3) ฐานข้อมูล การศึกษา โดยครุประจำชั้นเป็นผู้กรอกข้อมูล ซึ่งจะแสดงผลในเรื่อง ผลสัมฤทธิ์การศึกษา และกิจกรรมส่งเสริมศักยภาพเด็ก และ 4) สวัสดิการเด็กด้อยโอกาสและเด็กที่หลุดออกจากระบบการศึกษา โดยกองสวัสดิการ เทศบาลนครภูเก็ต และครุช่วยกันกรอกจำนวนเด็ก ที่หลุดออกจากระบบ

นพ.โภคล เล่าว่า ในช่วงแรกจะเริ่มเดินหน้าในส่วนของฐานข้อมูลนักเรียนก่อน ซึ่งระบบฐานข้อมูลต้องไม่ชำรุดและอยู่บนพื้นฐานของคนที่ทำงานเรื่องข้อมูลในแต่ละส่วนอยู่แล้ว นอกจากนี้นายกเทศมนตรีเทศบาลนครภูเก็ต ยังสร้างแรงจูงใจด้วยการให้โบนัสแก่โรงเรียนที่ร่วมกรอกข้อมูลสุดท้ายระบบฐานข้อมูลจะเป็นคำตอบเรื่องการลงทุนของเทศบาลทั้งเรื่อง คน งบประมาณว่าผลที่ได้คุ้มค่าในการลงทุนหรือไม่ หรือต้องเปลี่ยนกลยุทธ์ กลวิธีในการทำงาน และมีแนวคิดจัดทำスマาร์ทการดิติดตามตัวนักเรียนร่วมกับ มหาวิทยาลัยเรศวรต่อไป เพื่อเป็นยุทธศาสตร์การใช้ข้อมูลพัฒนาการศึกษาแก่คนภูเก็ต

◎ ເດີນຫຼາສານຕ່ອສກາການສຶກຫາກູ້ເກີດ

ไพบูลย์ อุปติศฤทธิ์ นายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดภูเก็ต เล่าว่า องค์การบริหารส่วนจังหวัดภูเก็ต เป็นส่วนหนึ่งที่จะส่งเสริมและสนับสนุน งานการทำงาน ซึ่ง อบจ.ให้ความสำคัญกับงานด้านการศึกษา โดย งบประมาณร้อยละ 30 จะจัดสรรงำหน้าด้านการศึกษาโดยตรง อาทิ การแก้ปัญหาครุขาดแคลนด้วยการจ้างครุอัตราจ้าง 200 อัตรา การจัดสรรงบประมาณเพื่อปรับปรุงอาคารเรียนที่ทรุดโทรมให้มีคุณภาพ

การพัฒนาครูและผู้บริหารสถานศึกษาให้มีความรู้ภาษาอังกฤษ และการสนับสนุนมัคคุเทศก์น้อยเมืองอาชีพ

“การมีส่วนร่วมในการศึกษาจังหวัดภูเก็ตถือเป็นเรื่องที่ดีต่อคนภูเก็ต เพราะมาจากการหักห้ามทุกวิถีทาง จากผู้ที่รู้ปัญหาจริงและผู้ที่ลงมือปฏิบัติจริง และมีการจัดเวทีประชาพิจารณ์และจัดทำโครงการต่างๆ ขึ้น まるของรับโดยได้รับความร่วมมือจากทุกภาคส่วนที่ร่วมกันคิด ร่วมแรง ร่วมใจที่จะพัฒนาการศึกษาให้เคลื่อนกันทั่วระบบ ทั้งนี้ในการเคลื่อนต่อไป สิ่งที่อยากรเห็นคือ การดูแลกลุ่มเด็กและเยาวชนด้วยโอกาสที่ไม่สามารถหาโรงเรียนได้ พ่อแม่ไม่สนับสนุนเรื่องการเรียน และชาวต่างชาติที่มาทำงานในภูเก็ต เช่น ชาวพม่า ยังมีปัญหาการเข้าเรียนจำนวนมาก เพื่อดูแลให้ครบถ้วนกลุ่มให้เข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพ” นายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดภูเก็ต กล่าว

จากเวทีประชาพิจารณ์เพื่อรับฟังความคิดเห็นของคนภูเก็ตกว่า 400 คน ประกอบด้วย วุฒิอาสา ภาคเอกชน องค์กรพัฒนาสังคม ครูที่เกษียรอายุ ผู้ปกครองเด็ก Home school โรงเรียนทางเลือก กลไกทั้งภาครัฐ และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ให้ความสำคัญด้านการศึกษา เพื่อร่วมกันน่วยภาพถึงทิศทางการพัฒนาการศึกษาของจังหวัด ในอีก 5-10 ปีข้างหน้า และแนวคิดการจัดตั้งสภากาชาดไทยจังหวัดภูเก็ต เมื่อวันที่ 20 ตุลาคม 2556 โดยคณะกรรมการเพื่อการคัดเลือกครูสอนดีและลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาจังหวัดภูเก็ต สนับสนุนโดยสำนักงานส่งเสริมสังคมแห่งการเรียนรู้และคุณภาพเยาวชน (สสค.) นับเป็นจุดเริ่มต้นของ การสร้างความตื่นตัวของคนภูเก็ตที่มีต่อการจัดการศึกษาด้วยสมองและสองแรงของคนภูเก็ตเอง

ຜລຈາກເວທີປະຊາພິຈາລະນີທີ່ໃຫ້ເກີດການກ່ອຕັ້ງ “ສພາກາຮັກສີກົດ່ານຈັງຫວັດກູງເກີດ” ຂຶ້ນ ພຣ້ມກັບແນວທາງສ້າງເຕັກກູງເກີດໃໝ່ມີຄຸນທີ່ມີສຳເນົາ ສຳນັກຮັກຄືນເກີດ ສື່ສາຮໄດ້ໜາຍການພາ

ບັນຫຼຸງ ທອງຕັ້ນ ປະການສພາກາຮັກສີກົດ່ານຈັງຫວັດກູງເກີດ ເລີ່ມວ່າໄດ້ອີກຂໍ້ກຳໜັດສພາກາຮັກສີກົດ່ານຈັງຫວັດກູງເກີດ ໂດຍມີໂຄຮສ້າງຂອງ 5 ພາກສ່ວນປະກອບດ້ວຍ ກາວຄຽບ ທ້ອງຄືນ ເລັກຂນ ປະຊາສັງຄມ ແລະ ວິຊາການ ເພຣະເລີ່ມເຫັນວ່າການເຕັກທຸກພາກສ່ວນເຂົ້າຮ່ວມມືຈະເກີດປະສິທິພາບອ່າງມາກ ແລະ ຮະຫວ່າງນີ້ຄະນະກຽມກາເພື່ອການຄັດເລືອກຄຽບສອນດີ ແລະ ລັດຄວາມເໜີ້ອມລ້າທາງການຮັກສີກົດ່ານຈັງຫວັດກູງເກີດ ໄປກ່ອນຈົນກວ່າຈະໜົມດວຮະ ແລ້ວເລືອກຕັ້ງໃໝ່

“ບໍ່ຢູ່ທີ່ຕາມມາຄື່ອ ສພາກາຮັກສີກົດ່ານໄໝໃໝ່ນິຕິບຸຄຄລ ໄນມີກູ້ໜາຍຮອງຮັບ ຜົ່ງຜົມກົມວ່າ ເຮົາຈະຄືດນອກກຣອບ ແຕ່ເນື່ອໄໝໃໝ່ນິຕິບຸຄຄລ ມາກໜົມດເງິນສັນບັນສຸນ ຈາກສສ. ແລ້ວຈະເອມາຈາກໄໝ໌ ຈຶ່ງດ້ອງມີແຫລ່ງທຸນເພື່ອໃຫ້ການເດີນຕ່ອໄດ້ ຈຶ່ງໄດ້ຈັດຕັ້ງມູນລົງສພາກາຮັກສີກົດ່ານຈັງຫວັດກູງເກີດ ແລະ ດຶງກລຸ່ມສິລິປິນມາຮ່ວຍຮະດົມທຸນ ເພຣະເຊື່ອວ່າສິລິປິນເຂອຍກມີສ່ວນຮ່ວຍທ້ອງຄືນຂອງຕ້ວເອງ ຮະດົມສິລິປິນມາຮ່ວມຈັດຄອນເສີ່ງຕະດົມທຸນ ຈົນໄດ້ເງິນມາ 1.4 ລ້ານບາທ ໂດຍແປ່ງເປັນເງິນເຂົ້າມູນລົງ 500,000 ບາທ ກອງທຸນພໍຮ້ອງ ໃຫ້ນ້ອງໄດ້ເຮັຍນ 330,000 ບາທ ແລະ ກິຈກຽມສໍາຫຼັບມູນລົງ 500,000 ບາທ”

◎ ກິຈກຽມສ່າງເສີມກາເຮັຍນັ້ນ – ລານປລົດປລ່ອຍສັກຍກາພ

ກິຈກຽມກາເດີນເງິນຂອງສພາກາຮັກສີກົດ່ານຈັງຫວັດກູງເກີດ ປະກອບດ້ວຍ ໂຄງກາຣພ່ອແມ່ເລື້ຍງູ້ລູກໃຫ້ເປັນຄົນດີ ໂດຍຮ່ວມກັບແມ່ເຊື້ອສົນເນີຍເສດີຍຮຸດ ຈັດເວທີພ່ອແມ່ເລື້ຍງູ້ລູກໃຫ້ມີຄຸນທີ່ມີ, ກາຣພັດນາສັກຍກາພຄຽສອນດີ ເຊິ່ນ ກາຣອບຮມວິທີໂຄ້າຊີ້ງແກ່ຄຽບ ກາຣເຕັກຜູ້ປັກຄອງ-ຄຽບ-ນັກເຮັຍນມາພູດຄຸຍກັນທັ້ງກາເຮັຍນັ້ນ ແລະ ກາຣເກຳບໍ່ຢູ່ແມ່ວຍຮຸນໃນ

จังหวัดภูเก็ต โดยร่วมกับองค์กร PATH สาธารณสุข โรงเรียน และท้องถิ่น เดินหน้าแก้ไขปัญหาร่วมกัน การดูแลกลุ่มเด็กด้อยโอกาส ร่วมกับมูลนิธิเด็กโสสะ นักพัฒนาชุมชนและนักสังคมสงเคราะห์ เพื่อเก็บข้อมูลเด็กด้อยโอกาสและให้ความช่วยเหลือโดยส่งต่อไปยังสถานสงเคราะห์ การส่งเสริมสาระท้องถิ่นในโรงเรียน โดยร่วมกับวิทยาลัยชุมชนภูเก็ต โรงเรียนสตรีภูเก็ต และวิทยากรในท้องถิ่นจนเกิดความรู้ท้องถิ่นทั้งภาษา อาหารและวัฒนธรรมการกิน การเดินทาง และประเพณีวัฒนธรรม เพื่อกระจายหลักสูตรท้องถิ่นไปยังโรงเรียนอื่นๆ ในจังหวัด

ในส่วน ‘กองทุนพื้นที่ร่อง ให้น้องได้เรียน’ มีการวางแผนการทำงานโดยปักธงเรื่องการสร้างเด็กภูเก็ตให้มีความคิดสร้างสรรค์ ซึ่งในปี 2557 จะเน้นเรื่องการสร้างสรรค์ฝ่ายงานศิลปะ โดยนายจุ่มพล ทองตัน หรือโกไช่ เป็นหัวเรือใหญ่ในการดึงกลุ่มศิลปินที่มีเชื่อเสียงด้านงานศิลปะ เช่น สิน่า การแกะสลักพระจีน มาเปิดลานสอนศิลปะให้แก่เด็กและเยาวชนภูเก็ตที่สนใจ ณ ตลาดนัดหน้าเดินตลาดใหญ่

2.5 กรณีศึกษาองค์การบริหารส่วนตำบลลังน้ำคูโมเดล

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน² ระบุว่า ปัจจุบันมีสถานศึกษาในสังกัดจำนวน 32,879 แห่ง โดยมีสถานศึกษาที่มีนักเรียนตั้งแต่กว่า 120 คนลงมาจำนวน 10,877 แห่ง และในจำนวนนี้เป็นสถานศึกษาที่มีขนาดเล็กมาก มีนักเรียนตั้งแต่กว่า 60 คนลงมา ถึง 1,766 แห่ง ซึ่งสถานศึกษานาดเล็กเหล่านี้ ส่วนใหญ่มีปัญหาสำคัญ 2 ประการ คือ

² สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. โครงการยกระดับคุณภาพโรงเรียนขนาดเล็ก http://www.moe.go.th/small_sch/information.htm [27 สิงหาคม 2555].

1. นักเรียนมีคุณภาพการเรียนค่อนข้างดี เนื่องจากเกณฑ์การจัดสรรงบประมาณส่วนใหญ่ใช้จำนวนนักเรียนเป็นเกณฑ์ ส่งผลให้โรงเรียนขาดความพร้อมทางด้านปัจจัย เช่น มีครูไม่ครบชั้นเรียนขาดแคลนสื่อการเรียนการสอนและวัสดุอุปกรณ์ โดยเฉพาะสื่อและเทคโนโลยีที่มีราคาแพง

2. ส่วนใหญ่ขาดประสิทธิภาพในการบริหารจัดการ กล่าวคือ มีการลงทุนค่อนข้างสูง เมื่อเทียบกับสถานศึกษาขนาดที่ใหญ่กว่า ปัจจุบันจึงมีความพยายามดำเนินการบริหารจัดการสถานศึกษาขนาดเล็ก ในหลายรูปแบบ เช่น ยุบรวม และเลิกล้ม ทั้งนี้ให้เป็นไปตามความสมัครใจในระดับพื้นที่ หรือการนำวัตกรรมและเทคโนโลยีเข้ามาใช้ในการจัดการศึกษาหลากหลายรูปแบบ ได้แก่ ห้องเรียนเคลื่อนที่ การเรียนทางไกลผ่านดาวเทียม เป็นต้น

◎ ปมปัญหา ‘ลิตเติล สคูลส์’: เด็กอ่านไม่ออกรอเขียนไม่ได้ VS ครุทำงานแบบเทวดา

นายวิเศษ ยาคล้าย นายกองค์การบริหารส่วนตำบลวังน้ำคู้ ในฐานะอดีตกำนัน และนายก อบต. 4 สมัย ได้กล่าวถึงปัญหาหลักของโรงเรียนขนาดเล็ก คือ เด็กอ่านไม่ออกรอเขียนไม่ได้ ครุต้องรับผิดชอบเด็กเกินกำลัง ทำให้ไม่สามารถจัดการเรียนการสอนได้อย่างเต็มประสิทธิภาพ ค่าเฉลี่ยทางการเรียนของนักเรียนจึงต่ำลง

“ลองหลับตาดูสิว่า ครุจะเป็นเทวดาแค่ไหน ต้องสอนเด็กทุกชั้นเรียนร่วมกัน แม้ผมไม่ได้เป็นครุ แต่ผมเคยเป็นเด็กหลังห้องมาก่อนเลยเข้าใจว่า เด็กต้องการเรียนอย่างไร คงไม่ใช่ให้นักเรียนทุกคนทุกชั้นรวมกันใน ห้องเหลี่ยมห้องเดียวแล้วสอนด้วยกัน ตอนนี้เราเลยมีเด็กที่เรียนในพื้นที่แค่ร้อยละ 20 ส่วนครอบครัวที่มีฐานะก็เลือกที่จะส่งลูกไป

เรียนในเมือง ซึ่งเด็กก็จะติดปัญหาจากในเมืองกลับเข้ามาในหมู่บ้าน”
นายก อบต.วังน้ำคู อธิบาย

เมื่อ อบต.วังน้ำคู เห็นปัญหา จึงหารือร่วมกับสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาพิษณุโลก เขต 1³ ประชาชน และผู้นำท้องถิ่น โดยมีเป้าหมาย หลัก 4 ประการคือ 1. แก้ปัญหาเด็กอ่านไม่ออกร เขียนไม่ได้ 2. แก้ปัญหาให้ครูครบชั้นเรียน 3. ให้เกิดการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า และ 4. การบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วม

ดร.บุญรักษ์ ยอดเพชร ผู้อำนวยการเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา พิษณุโลก เขต 1 กล่าวถึงปัจจัยความสำเร็จของศูนย์เรียนรู้ที่สำคัญ คือ การร่วมทำงานของ “ห้องถิน” กับ “ผู้บริหาร” กับ “โรงเรียน” เป็นการเกิดทำงานแบบสัญญาใจ โดย อบต.วังน้ำคูสนับสนุนงบประมาณ เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา พิษณุโลก เขต 1 จัดสรรครุ่นให้พอเพียง และตัวกลางเพื่อทำความเข้าใจทั้งผู้อำนวยการและครูในโรงเรียน โดยให้พยายามมองถึงประโยชน์ที่เกิดขึ้นต่อเด็กและกระบวนการจัดการเรียน การสอน ทำให้ห้องเรียนที่มี 8 ชั้นเรียนตั้งแต่อนุบาล-ป.6 มีครูครบชั้น ทุกช่วงชั้นได้

นายประยุทธ สรเดชาพญลัย รองผู้อำนวยการกลุ่มนโยนาຍและแผนเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา พิษณุโลก เขต 1 ชี้แจงว่า ใน อำเภอเมืองและอำเภอบางระกำ มีโรงเรียนขนาดเล็กจำนวนมาก และ จำนวนเด็กลดลงทุกปี ในปี 2555 มีโรงเรียนขนาดเล็กประมาณ 70 แห่ง จากโรงเรียนในเขตรับผิดชอบทั้งหมด 132 แห่ง โดยมีโรงเรียนที่มี นักเรียนน้อยกว่า 60 คน อยู่มากถึง 34 แห่ง ในปี 2547 มีนักเรียนลดลงเหลือเพียง 30 กว่าคน และมีครูในโรงเรียน 1-2 คน “ฉะนั้นจะเกิด

³ ชื่อในขณะนั้น ปัจจุบันเปลี่ยนเป็น สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา พิษณุโลกเขต 1 เนื่องจากมีการแยกเขตพื้นที่มัธยมศึกษาออกไป

ปัญหาครูไม่เพียงพอในโรงเรียน ครูต้องรับภาระนักเรียนทุกชั้นเรียน เด็กจึงไม่สามารถได้รับความรู้ได้ครบถ้วน 8 กลุ่มสาระวิชา ประกอบกับงบประมาณไม่เพียงพอ จึงเป็นมาของภาระจัดทำประชาคม เพื่อทางออกร่วมกันจากทุกภาคส่วน”

◎ นวัตกรรม “โรงเรียนบัดดี้”: แก้ปัญหาร.ร.ร้าง-ครูไม่พอ

“ผมดึงเงิน 1-2 ล้านออกแบบช่วยการศึกษาท้องถิ่น จากเงินงบประมาณ 15 ล้าน จะนั่นผมต้องโน้มน้าวประชาคมให้เข้าใจว่า การศึกษามีความสำคัญแค่ไหนต่ออุดมคติของเรานะ” นายวิเศษ กล่าวและยังกล่าวด้วยว่า เป้าหมายต้องชัดเจน และเห็นผลจริงจะได้พลังมวลชน จนเป็นที่มาของการบริหารการจัดการโรงเรียนขนาดเล็ก 4 โรงในพื้นที่ร่วมกันคือ 1. โรงเรียนบ้านวังยาง 2. โรงเรียนวัดปากพิงตะวันออก 3. โรงเรียนวัดไผ่หลงราชภูร์เจริญ และ 4. โรงเรียนบ้านหนองหญ้า

เริ่มจากปี พ.ศ. 2548 อบต.วังน้ำคู้สร้างนวัตกรรมโรงเรียน “บัดดี้” ที่จัดการเรียนการสอนร่วมกันคือ โรงเรียนบ้านวังยาง และโรงเรียนวัดปากพิงตะวันออก ทำการเรียนการสอนโดยวิธีการนำชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-3 มาเรียนร่วมกันที่โรงเรียนวัดปากพิงตะวันออก และชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 เรียนที่โรงเรียนบ้านวังยางโรงเรียน เพียงหนึ่งปีการศึกษา ก็ช่วยแก้ปัญหาเรื่องครูไม่เพียงพอ และเด็กมีพัฒนาการที่สูงขึ้น

ปี พ.ศ 2549 โรงเรียนวัดไผ่หลงราชภูร์เจริญ และโรงเรียนบ้านหนองหญ้าเข้าร่วมโครงการและได้ทำการจัดการเรียนการสอนเหมือนกับ 2 โรงเรียนแรก คือ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-3 เรียนที่โรงเรียนบ้านหนองหญ้าและชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 เรียนที่โรงเรียนวัดไผ่หลงราชภูร์เจริญ

ปี พ.ศ 2550-2551 ได้ประชุมร่วมระหว่าง อบต. ผู้นำชุมชน ผู้บริหารสถานศึกษา ผู้ปกครองและโรงเรียนวังน้ำคูศึกษาเพื่อจัดการเรียน การสอนร่วมกัน ทั้ง 4 โรงเรียน โดยจัดให้มีการเรียนรวมกันที่โรงเรียน มัธยมวังน้ำคูศึกษา และใช้ชื่อว่า “ศูนย์การเรียนรวม” อย่างไรก็ตาม ผู้ปกครองและชุมชนไม่ต้องการให้ยุบเลิกสถานศึกษา หรือโรงเรียนร้าง จึงได้ข้อสรุปว่านักเรียนนักเรียนระดับชั้นอนุบาลให้เรียนที่โรงเรียนเดิม ส่วนระดับชั้นประถมจะเรียนรวมกันทุกวันจันทร์ถึงวันพุธหสบดีที่ ศูนย์เรียนรวม และในวันศุกร์จะกลับไปเรียนที่โรงเรียนเดิมของตนเอง และทุกวันศุกร์สิ้นเดือนจะมีการเรียนจริยธรรม คุณธรรม ซึ่งจะต้องไปเรียนรวมกันที่วัด โดยใช้ชื่อว่าโรงเรียนวิถีพุทธ

สำหรับการบริหารในทางปฏิบัตินี้ผู้บริหารทั้ง 4 จะผลัดเปลี่ยน บริหารคนละวันตลอดสัปดาห์ ทำให้จำนวนนักเรียน 4 โรงเรียนมีเด็ก 134 คน มีครู 9 คน มีการบริหารจัดการทำโครงการโดยใช้วิธีการร่วม และเขียนหลักสูตรการเรียนรู้ร่วมกัน

บทบาทที่สำคัญของ อบต.วังน้ำคู คือ การจัดบริการรถรับส่ง นักเรียนจากโรงเรียนเดิมมายังศูนย์เรียนรวม การทำประกันหมู่ให้นักเรียน เพื่อให้ผู้ปกครองคลายความกังวล การจัดหาครุภัณฑ์ภาษาอังกฤษเพิ่มเติม และการสนับสนุนงบประมาณในการจัดหานมและอาหารกลางวันสำหรับ นักเรียนให้ครบถ้วนชั้นเรียน

ปี พ.ศ.2552-2553 มีการแยกเขตพื้นที่มัธยมศึกษา ซึ่งโรงเรียน มัธยมวังน้ำคูซึ่งเป็นโรงเรียนมัธยมในตำบล ได้แยกสังกัดเขตพื้นที่ออกไป ส่งผลให้ไม่สามารถรับภาระค่าใช้จ่ายหลายรายการ เช่น ค่าไฟฟ้า ค่าน้ำ ประจำ ผู้บริหารขององค์การบริหารส่วนตำบลวังน้ำคู คณะกรรมการ สถานศึกษาของศูนย์เรียนรวมและผู้ปกครอง จึงได้ประชุมร่วมกัน และมี

มติ ย้ายศูนย์เรียนรวมไปจัดการเรียนการสอนที่โรงเรียนบ้านวังยาง ซึ่งมีความพร้อมด้านสถานที่มากที่สุด โดยสำนักงานเขตพื้นที่ประถมศึกษาสนับสนุนงบประมาณในการปรับปรุงอาคารเรียน เริ่มจัดการเรียนการสอนที่โรงเรียนบ้านวังยางตั้งแต่ปีการศึกษา 2554

ปี พ.ศ.2555 ได้มีการปรับระบบการบริหารอีกรั้ง โดยให้มีการเรียนรวมทั้ง 5 วัน ที่โรงเรียนบ้านวังยาง และปรับเปลี่ยนโรงเรียนวัดปางพิงตะวันออกให้เป็นศูนย์การเรียนรู้สำนักกรักบ้านเกิด เปเปลี่ยนโรงเรียนวัดไผ่หลวงราชภาร์เจริญ เป็นศูนย์เรียนรู้วัฒนธรรมได้ 4 ภาค และเปลี่ยนโรงเรียนวัดบ้านหนองหญ้าเป็นศูนย์เรียนรู้อาเซียน โดยจัดให้นักเรียนทั้ง 6 ชั้นเรียนไปเรียนรู้ทั้ง 3 ศูนย์การเรียนรู้ดังกล่าว

◎ ผลสัมฤทธิ์เชิงประจำตัว: เด็กติดห้อปเทนโรงเรียนประจำตำบล อ่านออกเขียนได้ร้อยละ 80

“เด็ก 137 คน ถ้าไม่ช่วยตอนนี้ เขา ก็ไม่สามารถสร้างอาชีพที่ดีให้ตัวเองในอนาคตได้” นายวิเศษกล่าว และยอมรับว่า ในระยะเวลา 7-8 ปี การศึกษาท้องถิ่นของ อบต.วังน้ำคู เปเปลี่ยนไปได้ เพราะความร่วมมือการทุกภาคส่วน จากเดิมที่เด็กอ่านไม่ออกเขียนไม่ได้สูงถึงร้อยละ 75-80 แต่พอมาเรียนรวมแล้วสามารถทำให้อ่านเขียนได้ร้อยละ 75-80 เรียกว่า “กลับหน้ามือเป็นหลังมือ” และผลสัมฤทธิ์ที่เห็นได้ชัดเจนอีกอย่างหนึ่งคือเด็กนักเรียนจาก “ศูนย์การเรียนรวม” สอนเข้าโรงเรียนประจำตำบลได้ และสอบติดลำดับที่ 1-15 ของโรงเรียนมัธยมศึกษาประจำตำบลได้ และเข้าเรียนต่อระดับมัธยม 100% ขณะเดียวกันก็เปลี่ยนให้ครูมีเวลามากขึ้น สามารถพัฒนาศักยภาพตัวเองได้ จากเดิมสอนอยู่สัปดาห์ละ 25 ชั่วโมง ทุกชั้นปี เป็น 9-10 ชั่วโมง ทำให้ครูมีเวลาได้เตรียมการเรียนการสอนเด็กๆได้รับผลประโยชน์โดยตรง

นางชฎารัตน์ โมสกุล ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านหนองหญ้า กล่าวว่า ในเชิงการบริหารจัดการโรงเรียน การมีผู้อำนวยการหลายคนก็ช่วยให้มีติ การเรียนรู้และการบริหารจัดการที่ดีขึ้นและมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น เห็นได้ชัด คือ เด็กมีพัฒนาการที่ดีขึ้น แต่ก่อนได้ค่าเฉลี่ยต่ำมาก แต่ล่าสุดโquinปี 2553 ได้สูงขึ้น และผ่านการประเมินจากสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.) รวมกันทั้ง 4 โรงเรียน จะนั่น แผนปฏิบัติการ โครงการต่างๆ จะทำด้วยกัน “ทำให้แม่การบริหารจัดการ เรื่องครู นักเรียน งบประมาณ หรือผู้ปกครองที่กังวลว่าลูกตัวเองจะเข้ากับ เพื่อนใหม่ได้หรือไม่ ก็คลายกังวลไปบางส่วน ส่วนครูก็คิดว่าอย่างน้อย การรวมโรงเรียนขนาดเล็กก็ยังดีกว่าถูกยุบไปเลย”

นางอรษา สีชมพู ผู้ปกครองนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนวัดบางพิงตะวันออก เล่าความในใจว่า เดิมตนมีความกังวลว่า ลูกเราจะเข้ากับที่โรงเรียนใหม่ไม่ได้ เรื่องการเดินทางที่ไกลขึ้น แต่เมื่อ อบต. วังน้ำคู้ สนับสนุนเรื่องรถรับส่งก็เบาใจ สิ่งที่ได้กลับมาคือลูกอ่อนอุ่น เขียนได้คัลลิ่งขึ้น

◎ ถอดรหัส “อบต. วังน้ำคู้” จะไปเริ่มพื้นที่อื่น ทำได้จริง หรือไม่?!?

“ความยากอยู่ที่ห้องถิน ทั้งตัวนายก อบต. และเรื่องการคลัง ปลัด อบต. สภา และมวลชนว่าจะเอาด้วยหรือไม่?” นายวิเศษพูดอย่าง ตรงไปตรงมา และเสนอแนะว่า หากปัจจัยไม่เอื้อ ให้เริ่มจากทำโรงเรียน บัดเดี้ยบคู่สองโรงเรียนไปก่อน แต่ก็ยอมรับว่า การดำเนินงานขึ้นกับบุคคล เป็นหลัก แต่สิ่งที่ได้มากกว่านั้นคือ ความสัมพันธ์ของคนในที่นี่ ในการ เข้ามาช่วยการทำงานด้านการศึกษา ทำให้เกิดความสัมพันธ์ระหว่าง พื้นที่การศึกษากับอบต. ห้องถิน ซึ่งมันเป็นสิ่งที่พวกเราระหวา!

นอกจากนี้นายก อบต.วังน้ำคู ยังเผยแพร่คลิปลับการบริหารงานร่วมกันด้วยว่า เมื่อโรงเรียนอยู่ภายใต้สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอยู่ภายใต้สังกัดกระทรวงมหาดไทย จึงยึดหลักการทำงานออนไลน์เข้าหากัน ไม่ก้าวถ่างจากการทำงาน แต่ขอให้มุ่งถึงผลสัมฤทธิ์ที่เด็ก ขอให้เด็กจบแล้วอ่านออกเขียนได้ และไม่พยายามสร้างปมขัดแย้ง โดยเฉพาะอบต.วังน้ำคูซึ่งมีเขตพื้นที่การศึกษาที่มีความคิดไปในทิศทางเดียวกัน เข้ามาช่วยในการทำความเข้าใจทั้งในส่วนผู้อำนวยการโรงเรียน ผู้ปกครอง โดยมุ่งประโยชน์ของเด็กเป็นสำคัญ

IV

**ข้อสรุปแนวทาง
“รีเซ็ตการศึกษาท้องถิ่น”
เพื่อสร้างความเป็นธรรมทางสังคม**

(Conclusion)

การเรียนต้น
“รีเซ็ตการศึกษาภายนอกดิน”
เพื่อสร้างความเป็นธรรมทางสังคม
จำเป็นต้องใช้ “กระบวนการทัศน์ร่วมใหม่”
(New Area-based Paradigm)
ที่ทุกฝ่ายร่วมกันสร้างและร่วมกันใช้สนับสนุน
การจัดการศึกษา

ข้อสรุปแนวทาง “รีเซ็ตการศึกษาท้องถิ่น” เพื่อสร้างความเป็นธรรมทางสังคม

ข้อมูลสถานการณ์ทางการศึกษาที่ได้แสดงในบทที่ 1 ชี้ให้เห็นว่าปัญหาด้านคุณภาพและความเหลื่อมล้ำในระบบการศึกษาไทยอยู่ในขั้นวิกฤตและต้องการการแก้ไขอย่างเร่งด่วน เพื่อไม่ให้ปัญหานี้ระบาดต่อไป การจัดการเรียนรู้ที่มุ่งเน้นการเรียนรู้ที่บูรณาการ สนับสนุนให้เด็กสามารถใช้ความรู้ที่ได้รับในการแก้ไขปัญหาในชีวิตประจำวัน ตลอดจนสามารถนำความรู้ไปใช้ในโลกภายนอก จึงเป็นสิ่งที่สำคัญยิ่ง สำหรับการพัฒนาศักยภาพของเยาวชนไทยในอนาคต

แต่ปัญหาของระบบการศึกษาไทยมิใช่การขาดแคลน งบประมาณ แต่ปัญหาอยู่ที่ระบบการศึกษาไทยใช้เงิน งบประมาณไปไม่ถูกจุด และขาดประสิทธิภาพในการเปลี่ยน งบประมาณมหาศาลเหล่านั้นจากหน่วยงานส่วนกลางไปสู่ การเรียนรู้ที่มีคุณภาพระหว่างครูและผู้เรียนในสถานศึกษา

จากการบทวนประสบการณ์ในการปฏิรูประบบการศึกษาที่ประสบความสำเร็จในระดับนานาชาติทั่วโลกในบทที่ 2-3 พบว่า “ทุกประเทศ” ที่ประสบความสำเร็จในการปฏิรูปการศึกษาต่างเลือกใช้ “มาตรการกระจายอำนาจ” ในการจัดการศึกษาและกระจาย “งบประมาณ” สู่จังหวัด ห้องถัน และสถานศึกษา เป็นมาตรการสำคัญในการสนับสนุนการปฏิรูปการศึกษาจนประสบความสำเร็จเป็นที่ยอมรับในระดับนานาชาติภายในระยะเวลาไม่ถึง 10 ปี

ที่สำคัญการส่งเสริมการจัดการศึกษาเชิงพื้นที่และการกระจายอำนาจในการจัดการศึกษาให้ประสบความสำเร็จด้วยการตระกว้างหรือการกำหนดเอาไว้ในนโยบายการปฏิรูปการศึกษาดังเช่นที่เกิดขึ้นในกระบวนการการปฏิรูปการศึกษาตลอด 20 ปีที่ผ่านมาในประเทศไทยนั้น ไม่เพียงพอที่จะสร้างความสำเร็จในการปฏิรูปการศึกษาได้อย่างเป็นรูปธรรม เพราะแม้ประเทศไทยจะมีภูมายการศึกษาของชาติที่มีเจตนาرمย์ที่ชัดเจนในการกระจายอำนาจในการจัดการศึกษาลงสู่พื้นที่และสถานศึกษาแต่ในทางปฏิบัติหน่วยงานกระทรวงและส่วนราชการระดับประเทศได้ออกกฎหมายลูกและระเบียบรากการเพิ่มเติมเพื่อใช้งานจริงตัดสินใจและการสั่งการในแนวเดิมเพื่อจัดการศึกษาในพื้นที่และสถานศึกษาเป็นหลัก โดยสถานศึกษาและหน่วยงานด้านการศึกษา สังคม ห้องถัน และองค์กรที่เกี่ยวข้องในพื้นที่มีบทบาทที่จำกัดมากในการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจและการจัดการศึกษาที่สอดคล้องต่อความต้องการที่แท้จริงของผู้เรียนและบริบทของชุมชนห้องถันในพื้นที่

เมื่อสถานศึกษาและชุมชนห้องถันไม่สามารถแก้ไขปัญหาทางการศึกษาของตนได้ด้วยตนเองเป็นระยะเวลานาน ปัญหาการศึกษาและคุณภาพเด็กและเยาวชนจึงสั่งสมเรื่องรังจนกลายเป็นปัญหาด้านคุณภาพและความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาระดับประเทศ ซึ่งสร้างปัญหาความเหลื่อมล้ำและความเป็นธรรมทางสังคมในปัจจุบัน

ดังนั้นการเริ่มต้น “รีเซ็ตการศึกษาท้องถิ่น” เพื่อสร้างความเป็นธรรมทางสังคม จำเป็นต้องใช้ “กระบวนการทัศน์ร่วมใหม่” (New Area based Paradigm) ที่ทุกฝ่ายร่วมกันสร้างและร่วมกันใช้สนับสนุน การจัดการศึกษาดังที่ได้นำเสนอในภาพที่ 22 ซึ่งแสดงแนวทางการ “รีเซ็ตการศึกษาท้องถิ่น” เพื่อสร้างความเป็นธรรมทางสังคม ด้วยการ “เปลี่ยนแปลงระบบความสัมพันธ์” ระหว่างส่วนราชการ ท้องถิ่น และสถานศึกษาเสียใหม่ จากระบบความสัมพันธ์ในแนวเดิ่งในภาพที่ 21 สู่ระบบความสัมพันธ์ในการทำงานแนวราบใหม่ที่สถานศึกษาเป็นผู้นำที่มีอิสระและความรับผิดชอบในการจัดการศึกษาแก่ผู้เรียนที่สอดคล้องต่อความต้องการที่แท้จริงของผู้เรียน และมีส่วนราชการต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง ทำงานสนับสนุนการจัดการศึกษาของท้องถิ่นและสถานศึกษาในรูปแบบภาคีการทำงานที่เท่าเทียมกัน โดยองค์กรภาคีการทำงานด้านการศึกษาในพื้นที่ทั้งจากภาคเอกชน ส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง และชุมชน ครอบครัวเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของสถานศึกษาอย่างเต็มที่

ดังที่ได้นำเสนอไว้ในบทที่ 2 รวมทั้งหลักฐานเชิงประจักษ์ในบทที่ 3 การปฏิรูปการศึกษาเชิงพื้นที่ด้วย “กระบวนการทัศน์ร่วมใหม่” นี้จำเป็นต้องใช้ “ยุทธศาสตร์การจัดการเชิงพื้นที่ใหม่” (New Strategy) ด้วยการบูรณาการการใช้มาตรการเชิงระบบและยุทธศาสตร์การจัดการที่สำคัญ 3 ประการได้แก่ การพัฒนาองค์ความรู้เชิงระบบเพื่อสนับสนุนการจัดการศึกษาเชิงพื้นที่ (System Knowledge for Area-based Education Reform) พร้อมทั้งการพัฒนาเครื่องมือและกลไกสนับสนุน การปฏิรูปการศึกษาที่สำคัญ 2 ประการคือ เครื่องมือเชิงนโยบายเพื่อสนับสนุนการปฏิรูป (Policy Reform Instrument) และกลไกเชิงสถาบันที่เอาระบบที่เป็นเป้าหมายการทำงาน (Children-center Institutional Mechanism) เพื่อใช้สนับสนุนการแปลงกระบวนการทัศน์ร่วมใหม่เพื่อ “รีเซ็ต” การศึกษาท้องถิ่นเพื่อความเป็นธรรมทางสังคมนี้ สู่การปฏิบัติจริงที่ประสบความสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน

โดยจังหวัดและท้องถิ่นอาจพิจารณาเลือกใช้กลไกทั้ง 3 กลไก ข้างต้นที่สอดคล้องกับบริบทท้องถิ่นของตนเพื่อริเริ่มผลักดันโครงการปฏิรูปการศึกษาเชิงพื้นที่ขนาดเล็กๆ ที่มีความชัดเจนของปัญหาและความต้องการการแก้ไขของพื้นที่ให้สามารถประสบความสำเร็จเห็นรูปธรรมในระยะสั้นก่อน โดยอาศัยเครือข่ายครุและบุคลากรที่มีอุดมการณ์ร่วมกัน ใช้งบประมาณในพื้นที่เอง แต่จัดรูปแบบการบริหารจัดการเน้นเพิ่มประสิทธิภาพประสิทธิผลและทำงานข้ามสังกัดได้ ก่อนจะขยายผลสู่การผลักดันการปฏิรูปในประเด็นที่ใหญ่และซับซ้อนมากขึ้น ในอนาคตอย่างยั่งยืน

บรรณานุกรณ์

ภาษาไทย

ไกรยส ภัทร瓦หา (2556). “เชียงใหม่-บราซิลโมเดล ตัวอย่างปฏิรูปการศึกษาไทย.” เอกสารประกอบการประชุมวิชาการ, เวทีปฏิรูปการเรียนรู้สู่การศึกษาเพื่อคนทั้งมวลครั้งที่ 22, สำนักงานส่งเสริมสังคมแห่งการเรียนรู้และคุณภาพเยาวชน (สสค.)

ไกรยส ภัทร瓦หา. (2556). “7 มาตรการปฏิรูปการศึกษาที่ประสบความสำเร็จใน 12 ประเทศ.” เอกสารประกอบการประชุมวิชาการ, เวทีปฏิรูปการเรียนรู้สู่การศึกษาเพื่อคนทั้งมวลครั้งที่ 22, สำนักงานส่งเสริมสังคมแห่งการเรียนรู้และคุณภาพเยาวชน (สสค.)

ไกรยส ภัทร瓦หา. (2557). ระบบหลักประกันโอกาสทางสังคม. สำนักงานส่งเสริมสังคมแห่งการเรียนรู้และคุณภาพเยาวชน (สสค.)

คณะกรรมการปฏิรูป. (2554). แนวทางการปฏิรูปประเทศไทย: ข้อเสนอต่อพระราชการเมืองและผู้มีสิทธิเลือกตั้ง.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2554). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติดับบบที่ 11. สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

รศ.ดร.ชัยยุทธ ปัญญาสวัสดิ์สุทธิ และคณะ. (2558). บัญชีรายจ่ายด้านการศึกษาแห่งชาติประจำปีงบประมาณ 2554-2556. สำนักงานส่งเสริมสังคมแห่งการเรียนรู้และคุณภาพเยาวชน (สสค.)

ประเวศ วงศ์. (2558). เทศวิรัตน์: การปฏิรูปการบริหารประเทศจากการเอกสารเป็นตัวตั้งเป็นเอาพื้นที่เป็นตัวตั้ง. กรุงเทพมหานคร: บริษัททีเคพีจำกัด.

ภาครີເຊື້ອງໃໝ່ເພື່ອການປົງປັງການສຶກສາ. (2558). ກຽມຢູ່ທອດສຕ່ລະ
ແນວທາງການທຳກຳການປົງປັງການສຶກສາ. ເອກສາຣປະກອບການ
ປະຫຼາມວາງແຜນແລະຮະດມສ່ວນການປົງປັງການສຶກສາຄັ້ງທີ 2.

ສຳນັກງານສ່ວນເສີມສັງຄົມແຫ່ງການເຮັດວຽກຂໍ້ຕົວແລ້ວແລ້ວ. (2555). “ອົງກົດ
ປົກໂຮງສ່ວນທີ່ຄືນກັບການພັນນາການເຮັດວຽກຂໍ້ອົງເດືອກເລີກ.”
ເອກສາຣປະກອບການປະຫຼາມວິຊາການ ເວົ້າປົງປັງການເຮັດວຽກຂໍ້ການ
ສຶກສາເພື່ອຄົນທັ້ງມາລຄັ້ງທີ 8, ສຳນັກງານສ່ວນເສີມສັງຄົມແຫ່ງການ
ເຮັດວຽກຂໍ້ຕົວແລ້ວແລ້ວ. (ສສຄ.)

ສຳນັກງານສ່ວນເສີມສັງຄົມແຫ່ງການເຮັດວຽກຂໍ້ຕົວແລ້ວແລ້ວ. (2557). “ປົງປັງ
ການເຮັດວຽກ: ກລົມໄກຮະດັບຈັງຫວັດກຣນີສຶກສາ ຈັງຫວັດງູກເກີດ ແລະ
ຈັງຫວັດນ່ານ.” ເອກສາຣປະກອບການປະຫຼາມວິຊາການ, ເວົ້າປົງປັງ
ການເຮັດວຽກຂໍ້ການສຶກສາເພື່ອຄົນທັ້ງມາລຄັ້ງທີ 25, ສຳນັກງານສ່ວນເສີມ
ສັງຄົມແຫ່ງການເຮັດວຽກຂໍ້ຕົວແລ້ວແລ້ວ. (ສສຄ.)

ສຳນັກງານສ່ວນເສີມສັງຄົມແຫ່ງການເຮັດວຽກຂໍ້ຕົວແລ້ວແລ້ວ. (2557). “All for
Education ຈັງຫວັດປົງປັງການເຮັດວຽກ.” ເອກສາຣປະກອບການ
ປະຫຼາມວິຊາການ “ອົງວັດນິການເຮັດວຽກ...ສູງດູດເປີ່ຍນປະເທດໄທ”

ສຳນັກງານສ່ວນເສີມສັງຄົມແຫ່ງການເຮັດວຽກຂໍ້ຕົວແລ້ວແລ້ວ. (2557). “ສຽງ
ສາຮະສຳດັບລູກການປະຫຼາມວິຊາການອົງວັດນິການເຮັດວຽກຂໍ້ສູງດູດເປີ່ຍນປະເທດໄທ.”
ເອກສາຣປະກອບການປະຫຼາມວິຊາການ “ອົງວັດນິການເຮັດວຽກ...ສູງດູດເປີ່ຍນປະເທດໄທ”.

ສືລາກຣີນ ບ້າສາຍ. (2558). “Conceptual Design ການກະຈາຍອຳນາຈສູ່
ພື້ນທີ່.” ເອກສາຣສຽງຂອງຄະນະອຸງກຣມການກະຈາຍອຳນາຈໃນຄະນະ
ກຣມການອຳນວຍການປົງປັງການສຶກສາ ກະທຽວສຶກສາວິກາຣ.

ສຳນັກງານໂຄຮງການພັນນາແຫ່ງສຫປະພາບ (UNDP). (2557). ຮາຍງານ
ການພັນນາຄົນຂອງປະເທດໄທ: ການພັນນາຄົນໃນບົນທປະາຄມ
ອາເຊີຍ. ກຽມທີ່ເກີດທັນຄຣ: ສຳນັກງານໂຄຮງການພັນນາແຫ່ງ
ສຫປະພາບ

สำนักงานเลขานุการสภาพัฒนราษฎร. (2558). “สาระสังเขปประเด็นการปฏิรูปประเทศไทยด้านการศึกษา.” กรุงเทพ: สำนักงานเลขานุการสภาพัฒนราษฎร.

สถาบันรามาจิตติ. (2556). “รายงานโครงการติดตามสภาพการณ์เด็กและเยาวชนปี 2554-2556.” เอกสารประกอบการประชุมวิชาการ “อภิวัฒน์การเรียนรู้...สู่จุดเปลี่ยนประเทศไทย”

อมรวิชช์ นาครทรรพ. (2557). “ทิศทางการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานในอนาคตจากทุนเครือข่ายและความรู้สู่การทำงานเชิงพื้นที่.” เอกสารประกอบการบรรยาย.

ภาษาอังกฤษ

IMD. (2014). *World Competitiveness Year Book 2014-2015.* Luzerne, Switzerland.

OECD. (2013). “*PISA 2012 Results in Focus: What 15-year-olds know and what they can do with what they know: Key results from PISA 2012.*” Paris, France.

OECD. (2012). “*Strong Performers and Successful Reformers in Education: Lessons from PISA for the United States.*” Paris, France.

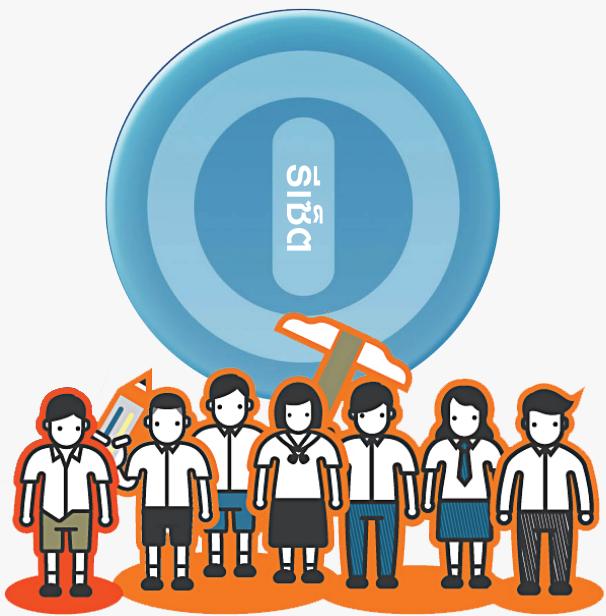
Nicholas Burnett. (2014). “*Innovative Financing to Support Quality Education for All.*”, เอกสารประกอบการประชุมวิชาการ “อภิวัฒน์การเรียนรู้...สู่จุดเปลี่ยนประเทศไทย”, Results for Development, (R4D).

UNESCO. (2007). “*Decentralized Education Planning in the Context of Public Sector Management Reform.*” Bangkok Thailand.

World Economic Forum. (2014). “**Global Competitiveness Report 2014-2015.**” Geneva, Switzerland.

ԴՐԱՄԱԿԱՆ

ภาพที่ 1 ดัชนีการศึกษารายจังหวัดประจำปี 2557

ตารางទี่ 1 แสดงรายจ่ายด้านการศึกษาร่วม และข้อมูลตัวชี้วัดที่สำคัญ
ด้านรายจ่ายการศึกษา ระหว่างปี พ.ศ. 2554-2556 (ราคานปัจจุบัน)

หน่วย: ล้านบาท

ตัวชี้วัดที่สำคัญ	ปี 2554	ปี 2555	ปี 2556
รายจ่ายการศึกษาร่วม (ล้านบาท)	675,918	753,325	805,239
รายจ่ายด้านการศึกษาภาครัฐ	537,885	587,767	646,229
ส่วนกลาง (GFMIS)	436,185	474,748	510,231
อปท.	101,700	113,019	135,999
รายจ่ายด้านการศึกษาภาคเอกชน	138,033	165,558	159,010
รายจ่ายด้านการศึกษาครัวเรือน	133,858	155,634	152,602
รายจ่ายด้านการศึกษาธุรกิจเอกชน	336	4,777	1,075
รายจ่ายด้านการศึกษาองค์กรไม่แสวงหากำไร (NGO)	3,535	4,778	5,047
รายจ่ายด้านการศึกษาภาคต่างประเทศ (ROW)	304	369	288
ผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ (Gross Domestic Product - GDP)	10,539,400	11,572,300	12,544,000
รายจ่ายด้านการศึกษาร่วมต่อ GDP (%)	6.41%	6.51%	6.42%
รายจ่ายด้านการศึกษาของภาครัฐ ต่อรายจ่ายรวม (%)	79.58%	78.02%	80.25%
ส่วนกลาง ต่อรายจ่ายรวม (%)	64.53%	63.02%	63.36%
อปท. ต่อรายจ่ายรวม (%)	15.05%	15.00%	16.89%
รายจ่ายด้านการศึกษาของภาคเอกชน ต่อรายจ่ายรวม (%)	20.42%	21.98%	19.75%
รายจ่ายการศึกษาร่วม/คน/ปี (บาท/คน/ปี)	44,283	45,999	52,661
รายจ่ายการศึกษาร่วม/คน/ปี คิดเป็น USD	1,452	1,480	1,714
อัตราแลกเปลี่ยน (Exchange rate, Bath/USD)	30	31	31

หมายเหตุ :

1. ข้อมูลภาครัฐส่วนกลางได้จากการบัญชีกลาง (GFMIS) ไม่รวมเงินนอกงบประมาณ รวมเงินทุนให้กู้ยืมเพื่อการศึกษาจาก กยศ.
2. ข้อมูลเงินอุดหนุนเฉพาะกิจ เงินอุดหนุนทั่วไปกำหนดด้วยประสังค์ และเงินอุดหนุนภายใต้ภารกิจไทยเข้มแข็งจาก GFMIS และสำนักงานคณะกรรมการการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (สกอ.) งบประมาณ อปท. จากข้อมูลนี้ติงบประมาณกรุงเทพมหานคร ข้อมูลนี้ติงบประมาณเมืองพัทยา และการดำเนินงานของคณะวิจัย
3. ข้อมูลภาครัฐเรื่องประมาณการจากข้อมูลสำนักงานสถิติแห่งชาติรวมเงินบริจาค ข้อมูลภาคธุรกิจเอกสารจากกรมสรรพากร สำนักงานสถิติและส่วนทุน ข้อมูล NGO จากสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ข้อมูล ROW จากสำนักงานความร่วมมือเพื่อการพัฒนาระหว่างประเทศ กระทรวงการต่างประเทศ
4. ปี 2554 รวมข้อมูลไทยเข้มแข็งรอบ 1 และรอบ 2 จำนวน 4,949 ล้านบาท และปี 2555 จำนวน 3,245 ล้านบาท
5. ผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ (GDP) ณ ราคาประจำปี สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

ประวัติผู้เขียน

ดร.ไกรยส์ กัตราวาท

ผู้เชี่ยวชาญในนโยบายด้านเศรษฐศาสตร์การศึกษา

Education Finance and Policy Specialist

สำนักงานส่งเสริมสังคมแห่งการเรียนรู้และคุณภาพเยาวชน (สสค.)

การศึกษา:

ตุลาคม 2547

เศรษฐศาสตร์บัณฑิต (เกียรตินิยม) มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ตุลาคม 2549

เศรษฐศาสตร์มหาบัณฑิต (รางวัลวิทยานิพนธ์ดีเด่น)

MSc Economics, University of Warwick, United Kingdom

พฤษภาคม 2553

ปรัชญาดุษฎีบัณฑิตด้านเศรษฐศาสตร์ (เกียรตินิยม ทุนมหาวิทยาลัยลอนดอน)

Doctor of Philosophy in Economics (Ph.D), Department of Economics

Royal Holloway College, University of London, United Kingdom

ประสบการณ์การทำงาน:

พ.ศ. 2553-ปัจจุบัน

ผู้เชี่ยวชาญนโยบายด้านเศรษฐศาสตร์การศึกษา

สำนักงานส่งเสริมสังคมแห่งการเรียนรู้และคุณภาพเยาวชน (สสค.)

พ.ศ. 2553

Visiting Fellow, Department of Government, Harvard University

พ.ศ. 2552

Intern, Democratic Governance Team United Nation Development Program (UNDP), Regional Centre Bangkok

พ.ศ. 2550-2553

Teaching Fellow, Economics Department, Royal Holloway College, University of London

ผลงานวิชาการที่ได้รับการตีพิมพ์:

Making Blank Vote Count: An Agency Theory of Electoral Boycott and Thailand's 2006 Parliamentary Election, NACC Journal, National Anti-Corruption Commission of Thailand, (2012).

Can Education Equality Be A New Anti-Corruption Tool?: Cross-Country Evidence: 1990-2005, NACC Journal, National Anti-Corruption Commission of Thailand, (2010).

Does Democracy in Thailand Need Equality in Education?, Samaggi Annual Review, OCSC Press, Bangkok, Thailand, (2008)

Dispute Settlement Mechanism In WTO: A Review. In Siriprachai, S. & Thanapornpun, R. (eds.), A Decade of WTO, Thailand Research Fund (TRF) 107-140, (2008)

Textile and Clothing Industry In Thailand: Pre and Post ATC. In Thanapornpun R. (ed.), Textile and Clothing Industry: Adjustment in Free Trade Era, Thailand Research Fund (TRF). p. 37-46 and 145-259, (2005)

The Role of Stock Market Exchange In Thai Economy. In Srisuchart S., (ed.), Stock Exchange Market In Thailand, Stock Exchange of Thailand (SET). p. 12-60, (2004)

ผลงานการบริหารโครงการวิจัย:

2554-2557

โครงการบัญชีรายจ่ายด้านการศึกษาแห่งชาติ

2554-2557

ชุดโครงการหลักประกันโอกาสทางการศึกษาแห่งชาติ

2555-2557

โครงการพัฒนาเครื่องมือส่งเสริมทักษะแห่งศตวรรษที่ 21

ของเด็กและเยาวชนไทยเพื่อเตรียมความพร้อมสู่ประชาคมอาเซียน

2555-2556

โครงการสังเคราะห์และปรับปรุงสนับสนุนการปฏิรูประบบการศึกษาในต่างประเทศ

2556-2558

โครงการถักทอดเครือข่ายในพื้นที่เพื่อยกระดับคุณภาพการเรียนรู้ของจังหวัด:
กระบี่ แม่ฮ่องสอน กาญจนบุรี

2555-2556

โครงการนำร่องระบบการดูแลเด็กพิการด้วยโอกาส:

จังหวัดแม่ฮ่องสอน

2556-2557

โครงการนำร่องระบบการดูแลเด็กและเยาวชนที่ตั้งครรภ์ในวัยเรียน:
กรณีศึกษาจังหวัดพิษณุโลก

การนำเสนอผลงานในระดับนานาชาติ:

The ASIA-PACIFIC Strategic Partner Meeting on Flexible Learning

Strategies for Out-of-School Children

UNESCO (November 2013) Bangkok, Thailand

International Workshop on National Education Account
UNESCO, World Bank, Brookings Institute (January 2013)
Washington DC, USA

ASIA-PACIFIC Education Policy Network
OECD and Singapore Ministry of Education (January 2013)
Singapore

Outcome Mapping Model Training
UK DFID (April 2010) London, UK

2nd Conference on Evidence-Based Anti-Corruption Policy
National Anti-Corruption Commission of Thailand and the World Bank
(January 2011) Bangkok, Thailand

Harvard-MIT Political Economy Workshop
Department of Government Harvard University and MIT
(April 2010) Cambridge MA, USA

1st Conference on Evidence-Based Anti-Corruption Policy
National Anti-Corruption Commission of Thailand and the World Bank
(June 2009) Bangkok, Thailand

สถาบันพระปกเกล้า

คุณย์ราชการเดลินมพระ:เกียรติ 80 พวรรณฯ อาคารรัฐประศาสนภักดี ชั้น 5
เลขที่ 120 หมู่ 3 ถนนแจ้งวัฒนะ ॥แขวงทุ่งสองห้อง เขตหลักสี่ กรุงเทพฯ 10210
โทรศัพท์ 0-2141-9563-77 โทรสาร 0-2143-8175
www.kpi.ac.th

รีเช็คการศึกษาท่องถื่น

ISBN : 978-974-449-831-1

9 789744 498311

ราคา 120 บาท